

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ
ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΠΟΤ
ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ,
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ**

4ο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

2009-2011

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος 15-18 Μαρτίου 2012

Περιλήψεις ανακοινώσεων

Ι . Προϊστορικοί - Κλασικοί Χρόνοι

4ο Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας

Περιλήψεις Προϊστορικών - Κλασικών Χρόνων

Afram-Stern Eva

Austrian Academy of Sciences

Visviki Magoula – Velestino. The So-called Megaron Reconsidered

In 1941 Hans Reinerth and his team of the Reichsamts für Vorgeschichte came to Thessaly to excavate the Late Neolithic Thessalian site of Visviki Magoula. One of his aims was to point out its relevance for proving the presence of Northern intruders in Greece during the Late Neolithic period. Since Reinerth considered the megaron house the proto-type of the Nordic house he interpreted the building remains of Visviki as such a megaron. However, the restudy of the architectural remains shows certain differences between the published plan and the documentation of the excavation. Furthermore, the multitude of finds from the Arapi and Otzaki A-phases as well as the drawings point to a multi-room building complex of oblong layout which is not unique in the prehistory of the Balkan peninsula.

Aravantinos Vassilis, Fappas Ioannis, Kyriazi Olga, Lugli Giampaolo, Pisani Marcella

Θ' ΕΠΚΑ

"No Greater Marvel" again. Use and reuse of the Mycenaean tholos-tomb at Orchomenos

A texture mapping carried out with the help of modern technology (3D photogrammetry) offers us the opportunity for a new examination of the so called "Treasury of Minyas" in Orchomenos and of the later structures associated with it. Together with the reanalysis of data and architectural elements that emerged during the first excavations by H. Schliemann and the restoration works completed later by A. Orlandos, this opportunity sheds also new light on the various theories put forward in the literature on the function and dating of the pi-shaped structure found in the interior of the tholos, and allows us to propose a new hypothesis of three-dimensional rendering of the tholos tomb and of its reuse at a later period.

Aston Emma

Department of Classics, University of Reading

'Welcome, visitors': religious inclusivity in a Pharsalian cave-cult

One of Thessaly's most fascinating religious inscriptions is the long fourth century verse discovered in a cave near Pharsalos, describing the nymphs and numerous deities worshipped in the cave, and the activities of a mortal, Pantalkes, who plainly dedicated his energies to the care and management of the cult. The inscription has long been recognised as revealing an important instance of personal religion and of nymph-worship. What has not, however, received the attention it deserves is the relationship of the inscription with the particular religious context of Thessaly, and the Pharsalos region specifically.

There is a challenge inherent in such an approach: worship of nymphs in company with other rustic deities is a widespread phenomenon in Classical Greece, with norms and conventions common across regions. How can such a seemingly universal Greek cult type be linked with the particular religious environment of a specific location? This paper, however, will demonstrate that the Pharsalos inscription reveals a delicate balance of the local and the generic, containing elements which anchor it to a wider tradition, and, at the same time, ingredients tying it to specifically Thessalian mythological and cultic concerns.

It will be argued that the cult in the Pharsalos cave offers invaluable insights into the ways in which religious customs of a highly mobile and 'exportable' kind facilitated the juxtaposition of local and inter-regional identities. The study of Thessalian religion draws strength not just from the recognition of the unique (such as the Pheraean cult of Ennodia) but also from its ability to reveal the position of Thessalian communities within wider networks of practice and belief.

Aurigny Helene, Braunstein Daniele

University of Provence (France), Musée du Louvre

Delphi: Preventive conservation in the storeroom of stone sculpture

Around 1998, Jean-Luc Martinez curator, director of the Greek Department in the Louvre conceived a project of rearrangement of the Museum of Delphi storerooms of sculpture with the help of Danièle Braunstein, conservator in the same Department today. But it really began in 2007, after the reorganization of the collections of the Museum of Delphi in 2003-2004 and the building of a new storeroom, in collaboration with the EFA and the Ephoria of Delphi.

Our aims were to create a space that would fit the general standards of conservation and preservation of the sculptures. We focused on the main problem, that is to say the display and storage of the stone fragments. This paper describes the long-term solutions we chose to make the transport and the handling of the fragments more practical; we also found specific material to conserve stone sculpture and to eliminate, as much as possible, the sources of risk.

Although the goals of the project are not absolutely achieved yet, we would like to present the results and the improvements in the storage of the sculptures. This work is of course very helpful for some traditional museum activities, such as inventory and counting, but above all it makes the research work easier for all scholars.

Beestman-Kruyshaar Colette

Amsterdam Archaeological Centre, University of Amsterdam

Pottery production at Hellenistic Halos

The settlement of Halos and the surrounding region of Almirós have been the focus of archaeological investigation for over 30 years. Occupation of the site stretches from the early Iron Age (10th century BC) to the Hellenistic period (3rd to early 2nd centuries BC). During this period a substantial pottery production tradition has been assumed for the settlement. The understanding of patterns of pottery production, supply and consumption within the natural and cultural landscape, requires the identification of the local ceramics production as opposed to imports from other regions in Greece and beyond. In order to establish the compatibility of the Hellenistic pottery with locally available raw materials, the sampling of a range of local clay and rock sediments within the Almirós region will be carried out, characterizing the use of these raw materials within ancient pottery production at Hellenistic Halos. The study of the clay and rock samples is combined with petrographic thin section analysis, comprising 100 well dated and documented ceramic objects and domestic vessels from the combined Dutch and Greek excavations.

Bonanno Margherita, Germani Marco

University of Rome "Tor Vergata"

Sculptural and furniture elements from the area of the Orchomenos' theater

In Boeotia, despite a great number of theatres, known from different ancient sources and archaeological finds, there is little evidence of decorative element and furnishing, related to these buildings. Some material (thrones, reliefs, statues) found in the Orchomenos' theatre area, seems to reveal interesting details about the decorations of this site.

Burns Bryan, Aravantinos Vasillis, Burke Brendan, Fappas Yannis, Susan Lupack

Wellesley College, Θ' ΕΠΚΑ

New Excavations at ancient Eleon

The Eastern Boeotia Archaeological Project (EBAP), a synergasia of the Canadian Institute in Greece and the 9th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities, has initiated the first excavations ever conducted at the site long identified as ancient Eleon. Results of a limited season of excavation in June 2011 confirm Mycenaean Eleon's function as a secondary center during the palatial period, and also as a place of vibrant activity throughout the Late Bronze Age.

Cantarelli Floriana, de Francesco Stefania

Università degli Studi di Milano

Le mura di Melitaia: aspetti storici e topografici (Τα τείχη της Μελιταίας: μια τοπογραφική και ιστορική προσέγγιση)

Αναζητούνται οι αιτίες χωροθέτησης της αρχαίας πόλης Μελιταίας και τεκμηριώνεται η πολιτική και στρατιωτική της σημασία με όλο το δίκτυο των πέντε γειτονικών της πόλεων καθώς και ο ηγεμονικός ρόλος της πόλης κατά τους κλασικούς και ελληνιστικούς

χρόνους στη Φθιώτιδα. Παρουσιάζεται η μορφολογία και η λειτουργία των τειχών της αρχαίας πόλης και του ευρύτερου συστήματος οχύρωσης της, κάνοντας αναφορά στις γραπτές πηγές και στο διαθέσιμο επιγραφικό υλικό. Τίθενται τα προβλήματα χρονολόγησης και γίνεται συσχετισμός ανάμεσα στις πρόσφατες αεροφωτογραφίες, στη σχεδιαστική αποτύπωση του Stählin και στα πρόσφατα αποτελέσματα της ερευνητικής ιταλικής ομάδας (F. Cantarelli, Um. Valdata, S. De Francesco), με σκοπό την ανασύνθεση της οχύρωσης της Μελιταίας.

Cole James, Loughlin Thomas, Hamilakis Yannis, Kyparissi Nina, Tsamis Vasilis
Geophysical prospection at Koutroulou Magoula, Phthiotida 2012

In January 2012 a magnetometry survey was conducted to the east of current excavations at the Middle Neolithic tell site of Koutroula Magoula by a team from the University of Southampton and members of the Koutroulou Magoula project. The results clearly showed structural remains in the same orientation as those that have already been exposed through excavation, most probably buildings. Of considerable interest is also the evidence for possible perimeter walls and ditches surrounding the tell, confirming thus indications provided by our 2010-11 topographical survey, which showed some sort of terracing activity. These results which we hope to test through excavation during the 2012 field season, prove that Koutroulou Magoula was a substantial Neolithic settlement, much larger than originally anticipated, and much more complex in terms of its spatial arrangement

Decourt Jean Claude, Tziafalias Athanassios T.
Dieux et héros a Pythion: quelques particularités

Si, dans le panthéon de Pythion, certaines divinités sont absentes, d'autres sont bien représentées, en particulier sous des épicleses rares ou spécifiques et l'on voit apparaître en outre des héros jusqu'alors inconnus. On devine également, malgré une documentation inévitablement incomplète, quelques traits de culte que le présent papier tentera de mettre en lumière.

Dominguez Adolfo J.
Universidad Autónoma de Madrid

East Locris between Thessaly and Phocis

Several places in Central Greece (some of them with recent findings) allow us to re-define the relationships between Thessaly, Phocis and East Locris in Late Archaic and Classical times. As Thessaly and Phocis had not truly common frontiers, the contacts, mainly of warlike nature, were fulfilled through the East Locris territory. The different invasions of Phocis carried out by Thessalians used the passages provided by the Locrians. Several places were relevant in these actions: firstly the pass of Thermopylae; in the second place the sanctuary of Apollo at Abai (near to the pass at Hyampolis); in the last place, the site of Daphnous, a locrian place later conquered and held by the Phocians. My purpose in this paper is to analyze how these places interacted in order to better explain the course of the conflicts between Thessalians and Phocians.

Doncheva Diana
Austrian Academy of Sciences

Late Bronze Age relations between Thessaly and Thrace

This contribution will discuss the Late Bronze Age relations between the two areas of the ancient Balkan peninsula —Thessaly and Thrace— in light of the distribution of wares and the appreciation of distinctive objects such as weapons and fine pottery. It will throw a fresh light into the interregional exchange dynamics and flow of items of high demand and value to the north, beyond the Mycenaean periphery.

Durauer Caroline
Austrian academy of Science

Trench A and B of the Visviki Magula near Velestino

The Neolithic settlement “Visviki Magula” near Velestino was excavated in 1941 by Hans Reinerth. Apart from the so called “megaron” on the highest point of the mound, Reinerth and his team also excavated two test trenches (A and B). We will present here the stratigraphy of the two trenches and give a review of the pottery analyses.

Graninger Denver

American Research Center in Sofia

Eleutheria and Stena: a synkrisis

This paper explores the relationship between the two great athletic festivals that were celebrated in Hellenistic and Roman Larisa: the Eleutheria, sponsored by the Thessalian League and celebrating Zeus Eleutherios and the Thessalian League's refoundation at the conclusion of the Second Macedonian War; and the Stena, sponsored by the city of Larisa and honoring the heroic sacrifice of Thessalians in a key battle of the Third Macedonian War. Both are richly attested epigraphically, although the evidence for the Eleutheria, late Hellenistic in date, is considerably earlier than that for the Stena, early Imperial in date. The two festivals shared some key, and distinctly Thessalian, contests (e.g., *taurotheria*, *aphippodromas*, *aphippolampas*), but the Eleutheria commemorated a Roman victory over Macedonia at Kynoskephalai that could only be tendentiously claimed as Thessalian after the fact, while the Stena commemorated a bad Roman defeat at 'the Narrows' at the hands of Macedonia that Thessalian cavalry kept from being even worse. The divergent objects of historical memory institutionalized through these two festivals thus reveal sharply contrasting attitudes toward Thessaly's Roman imperial present and its Macedonian past.

Haagsma Margriet, Karapanou Sophia, Surtees Laura

University of Alberta

Hellenic-Canadian Work at Kastro Kallithea 2006-2011

This paper presents the results and analysis of fieldwork at the Kastro near the village of Kallithea in Achaia Phthiotis. The project was started in 2004 and is carried out by a team of the 15th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities at Larissa and the University of Alberta in Canada under the aegis of the Canadian Institute in Greece. The goals of the project have been to obtain insight into urbanization processes in this region by studying the occupation span and spatial development of the site and to research its changing political and economic roles over time. The architectural and archaeological surveys as well as subsequent excavations have revealed multiple occupation stages ranging from the 4th-1st centuries B.C.E. The city was established as an extension to a Classical fortress, and throughout the Hellenistic period it functioned as a small urban centre housing ca. 1000 inhabitants. The agora was abandoned in the late 3rd / early 2nd century B.C.E., while the housing area in the east continued to be inhabited or where habitation was re-established. In its early stages the city may have functioned as a buffer zone between the neighbouring poleis of Pharsalos and Halos. The discrepancy in the later occupation stage seems to suggest that in this volatile period the agora lost its function as an area of local display of authority and monumentality while the urban centre remained in use for habitation. On a larger scale, the abandonment of the agora preceding that of the housing area may reflect a process of increased concentration of political and economic power in the larger urban centres of Thessaly at the expense of smaller cities, such as Kastro Kallithea, during this important period of transition.

Hale Christopher M.

University of Melbourne, Australia

Middle Helladic Ceramics at Mitrou: The 'Grey Minyan' Sequence

In stark comparison to Thessaly and the Argolid, the study of Middle Helladic ceramics in central Greece has had to face a number of significant obstacles. One of these has been a lack of preserved stratigraphy from which to develop a stratified ceramic typology. Where stratigraphy has been recorded, as at Eutresis, the issue has been one of continuity in occupation. While the recent publication of the material from Orchomenos IV by K. Sarri has greatly contributed to an understanding of the development of Middle Helladic pottery, these problems continue to persist. This particularly affects the understanding of the so called 'Grey Minyan' material (herein referred to as 'Fine Grey Burnished') which seems to have been produced at one or more production centres in central Greece. The recent excavations at Mitrou have revealed in two deep trenches, located in different areas of the site, impressive sequences of MH deposits that are well stratified, related to architecture and span the whole of the Middle Helladic period. This enables the development of a stratified ceramic typology for central Greece which spans the whole of the period for the first time. This paper aims to present characteristics of the Fine Grey Burnished typology from all seven Mitrou phases ranging from the end of Early Helladic III to the end of the Middle Helladic.

Krapf Tobias

Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών

Ερέτρια και Αμάρυνθος: δυο γειτονικοί αλλά διαφορετικοί οικισμοί της Μέσης Εποχής Χαλκού στην Εύβοια

Η μελέτη των μεσοελλαδικών ευρημάτων και κατ' εξοχήν της κεραμικής από τις ελβετικές ανασκαφές στην Αμάρυνθο και την Ερέτρια στην κεντρική Εύβοια, που άρχισε το 2009, αναδεικνύει την εικόνα της διαφορετικής ανάπτυξης των δυο αυτών γειτονικών, παραλιακών οικισμών. Αυτός στην Αμάρυνθο (Παλαιοεκκλησίες) βρίσκεται σ' έναν λόφο, στο ανατολικό άκρο της πεδιάδας της Ερέτριας. Η ανασκαφή του 2006 αποκάλυψε ένα κτήριο με δύο φάσεις της ΜΕΧ, σε απόσταση 100μ. Από τον λόφο αποδεικνύοντας τη μεγάλη έκταση του οικισμού. Πολλά από τα κινητά ευρήματα, πέρα από τα εργαλεία οψιανού, φανερώνουν επαφές με τις Κυκλάδες ήδη από την Πρώιμη Εποχή Χαλκού μέχρι και τα μυκηναϊκά χρόνια. Αντίθετα στην Ερέτρια, 11χλμ. Δυτικά του οικισμού στην Αμάρυνθο, η εγκατάσταση συγκεντρώνεται στο τέλος της ΜΕΧ και κατά την μετάβαση στην Ύστερη Εποχή Χαλκού, μετά από μία πιθανή εγκατάλειψη, στην προφυλαγμένη ακρόπολη, όπως μαρτυρούν τα κτισμένα πίσω από ένα συμπαγές τείχος οικήματα. Η κεραμική είναι καλής ποιότητας και περιλαμβάνει δείγματα απολυχρωμίας καθώς και αγγεία επισκευασμένα με μόλυβδο. Βρέθηκαν επίσης ενταφιασμοί βρεφών.

Η παρούσα μελέτη εμπλουτίζει σημαντικά τις γνώσεις μας για την περιοχή αυτή, γνωστή προ παντός από το Λευκαντί, κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού, μια περιοχή η οποία βρισκόταν στο σταυροδρόμι ανάμεσα στις Κυκλάδες, την Αττική, τη Βοιωτία, τη Φθιώτιδα και τη Θεσσαλία.

Larson Stephanie

Bucknell University

Thebes Ismenion Synergasia Project, 2011

With this paper the co-Directors of the Thebes Ismenion synergasia present the results of the 2011 season, the first season of the project. We first analyze the results of three geophysical surveys: magnetic, electromagnetic, and topographic. In this paper these results will be juxtaposed together and compared to the newly redone and electronic temple plan. Next, results of the excavations both on the Ismenion hill and in the area to the hill's northwest will be presented. We will compare a new Byzantine bothros with others found in Thebes (e.g., from the Pelopidas Street excavations). We will also present the results of the bone study of two Byzantine graves from the Ismenion hill. In the final section of the paper we will briefly discuss plans for the 2012 excavation season.

Lera Petrika, Οικονομίδης Σταύρος, Παπαγιάννης Άρης, Τσώνος Άκης

Πανεπιστήμιο Fan Noli της Κορυτσάς

Βαλκανικές αντιστοιχίες: ενδεικτικές σχέσεις μεταξύ ΝΑ Αλβανίας και Θεσσαλίας μέσα από τη μελέτη της νεολιθικής κεραμικής

Η πρόσφατη και παλαιότερη ανασκαφική, συγκριτική και τυπολογική αρχαιολογική έρευνα στη ΝΑ Αλβανία τοποθετεί το υψίπεδο της Κορυτσάς και τις όμορες περιοχές στο επίκεντρο μίας πολιτισμικής διαδραστικότητας ήδη από τη Νεολιθική περίοδο. Τα μέλη του Ινστιτούτου Διαβαλκανικής Πολιτισμικής Συνεργασίας επιχειρούν να διερευνήσουν και να διαγνώσουν αυτή τη διαδραστικότητα και να ρίξουν φως στις ενδεικτικές σχέσεις μεταξύ του θεσσαλικού και του ευρύτερου βαλκανικού χώρου παρουσιάζοντας κοινά χαρακτηριστικά, ομοιότητες αλλά και διαφορές της νεολιθικής κεραμικής, αναζητώντας τους δρόμους διασύνδεσης και πολιτισμικής επικοινωνίας ανάμεσα στις περιοχές αυτές. Η νεολιθική κεραμική αποτελεί πλούσια πηγή πληροφοριών σχετικά με την επίδραση δραστήριων εργαστηρίων παραγωγής της Θεσσαλίας και τη διάδοση κεραμικής τεχνοτροπίας στη ΝΑ Αλβανία, η οποία χαρακτηρίζεται από το βαλκανικό νεολιθικό υπόβαθρο, όντας ωστόσο ανοιχτή σε επιρροές από το Νότο, όπως θα καταδείξει η παρούσα ανακοίνωση.

Lis Bartek

Polish Academy of Sciences

The Late Helladic IIIC pottery from Mitrou

Our knowledge of the LH IIIC pottery in east Central Greece is defined by discoveries at three major sites: Lefkandi, Kynos and Kalapodi. When starting the excavations at Mitrou, supported by promising results of the CHELP surface survey, it was hoped that Mitrou would join the 'big three'. It undoubtedly did, but not in an obvious way. At a site like Mitrou, it was reasonable to expect to find a LH IIIC Middle phase with elaborate, pictorial pottery and a rich repertoire of shapes, decent evidence for LH IIIC Late and, in fortunate circumstances, the transition to the EIA with the so-far elusive Submycenaean phase. After five years of excavation we are forced to verify these expectations. The LH IIIC Middle is difficult to define and there is nothing even remotely reminiscent of pictorial

pottery. Surprisingly, the LH IIIC Late period is the most exciting one with an unusual array of finds. Submycenaean, apart from one or two graves with a few vessels, is not detectable. In this paper, I will briefly describe the local pottery sequence and highlight some of the major discoveries. I will also try to address the relation of the Mitrou pottery to the material from Kalapodi and Kynos. At the end of the paper, an interpretation of the pottery record for the LH IIIC period will be offered.

Pavuk Peter

Department of Archaeology, Comenius University

Survival of Middle Helladic Traditions into the Early Late Bronze Age of Central Greece

Previous research has quite often wondered at the lack of sites dating from the early LBA in Central Greece. I intend to relate a different picture, suggesting that much of both unpainted and painted burnished types of pottery, which especially in surveys would be identified as MBA, is in fact already LBA in date.

Whereas this was partly known for LH I, I would like to suggest that in more rural parts of Central Greece this was the case until well into LH IIB. The main duty for the future research will be to define, what did the non-mycenaean pottery of the Early LBA look like, both in terms of wares and shapes.

Przytula-Wojczyk Charlotte

Universität Heidelberg, Germany

Cultural change during the 4th millennium BC: The end of anthropomorphic clay figurines in Greece

During the transition from the Early Chalcolithic (ca. 4400-3600 BC) to the Late Chalcolithic (ca. 3600-3100 BC), a lot of changes occurred in Greece which have not yet been sufficiently investigated. Especially concerning the figural sculptures, it seems that the ones from the Early Chalcolithic belong to traditions that can be traced back to the Late Neolithic.

By analysing particular features of the Early Chalcolithic clay figurines and the acroliths, the opportunity arises to reveal close relations between various regions of Greece, including the Cyclades. Furthermore, patterns become apparent, pointing to certain spheres of interaction in the Aegean. In contrast, the Late Chalcolithic presents a strikingly different picture: Figurines of clay are not produced anymore; instead there is a development of stone figurines on the Cycladic Islands, reaching its climax in EC II. And not only is there a change in the material that is used, but also in the signification of the figurine itself, which is shown by the deposition of figurines in Cycladic graves.

These changes in the field of anthropomorphic figurines should not be regarded as an isolated phenomenon, but were rather embedded in processes of a more general transformation affecting funeral traditions, the economy and the settlement systems.

Rousset Denis

École pratique des hautes études

Το σύνταγμα των αρχαίων επιγραφών της Φωκίδος και της Δωρίδος (Inscriptiones graecae IX 12, fasc. 6)

Το σύνταγμα των αρχαίων επιγραφών που δημοσίευσε ο W. Dittenberger το 1897 για την αρχαία Φωκίδα περιείχε 235 επιγραφές. Η δεύτερη έκδοση, που τώρα ετοιμάζεται για να δημοσιευθεί από την Ακαδημία του Βερολίνου, θα περιέχει περίπου 650 κείμενα από την αρχαία Φωκίδα και την αρχαία Δωρίδα· οι καινούργιες επιγραφές προέρχονται κυρίως από τυχαία ευρήματα και από τις ανασκαφές της αρχαιολογικής υπηρεσίας. Στην ανακοίνωση θα παρουσιασθούν κάποιες από τις πιο σημαντικές νέες επιγραφές· ορισμένες επιτύμβιες στήλες με ενδιαφέρουσες μαρτυρίες για την αρχαϊκή γραφή της περιοχής, ένας άβακας από το Στείρι, ένα miliarium από την Τιθορέα, μια κύλικα που βρέθηκε στην Ελάτεια και φέρει ένα κείμενο σε πεντάμετρο με ερωτικό θέμα.

Rückl Štěpán

Universiteit van Amsterdam

Protogeometric Pottery at Mitrou, East Lokris: Nothing new under the (Central Greek) sun?

During five years of excavation (2004-2008), the Mitrou Archaeological Project (MAP) has produced an unexpectedly large amount of Protogeometric pottery. The assemblages date to all three phases of the period and, most importantly, they come from both settlement and funerary contexts. The pottery stands in the Central Greek tradition (or what has become to be known as 'Euboean koine') and, in this respect, will add little to our knowledge in terms of morphology and decoration. However, focusing on a deposit from an apsidal Building A, I will discuss two issues that seem to be new in the field. In a traditional way, the deposit should be

characterized as a mixed assemblage of Middle and Late Protogeometric pottery. In spite of this 'mixture', I will argue for the deposit being chronologically homogeneous and claim, with some external supporting evidence, that it represents a distinctive ceramic phase dated to the early stage of Late Protogeometric period. In the second part of my talk I will focus on technological aspect of Protogeometric fine wares, namely the building techniques. I will argue that not all the fine pottery was thrown but in fact wheel-coiled or wheel fashioned. The potential of these findings for the interpretation of potters' identity and the development of ceramic traditions will be discussed shortly.

Sprawski Sławomir

Ass. Prf. Anc. History, Jagiellonian Univ. Krakow

Who is represented on the Theotimos's stele? Remarks on the Thessalian foot warriors

This paper discusses the representation of a warrior on a grave stele from the collection of the Archaeological Museum of Larissa. The inscription indicates that it was a monument of Theotimos son of Menyllos of Atrax, who fell at the battle of Tanagra in 457 BC. Although, our literary sources report the participation of the Thessalian cavalry in this battle and the predominance of this formation in the Thessalian warfare the bas-relief from the Theotimos' stele shows a foot soldier. His two javelins and a shield without a rim make him similar more to a peltast than to a hoplite. These observations provoke questions on the role of the light-armed foot soldiers in the organization of the Thessalian armies in the classical period.

Stissi Vladimir, Reinders H. Reinder, Μαλακασιώτη Ζωή, Ποντήρη Βάσω

University of Amsterdam, University of Groningen, ΙΓ' ΕΠΚΑ

The Almyros and Sourpi Plains: a diachronic perspective

The Greek-Dutch surveys in the Almyros and Sourpi plains, conducted between 1990 and 2011, have yielded a large number of sites covering every period from Neolithic to Modern Times. With a final publication under way, some things can already be said about settlement patterns and characteristics of habitation in different periods. These results will also be related to the picture emerging from the excavations at Halos and in the Voulokaliya area, and patterns seen elsewhere in Thessaly.

Tziafalias Athanasios, Bouchon Richard, Damerzin Laurence, Helly Bruno, Karagounis Dimitris

Larissa et ses édifices de spectacles aux 1er s. av.-1er s. ap. J.-C.

Les deux théâtres A et B qui ont été fouillés à Larissa au cours des vingt dernières années ont apporté de très riches informations archéologiques et épigraphiques que l'on peut aujourd'hui confronter aux documents qui se rapportent aux concours gymniques et musicaux célébrés à Larissa au cours des 1er s. av.-1er s. ap. J.-C. L'analyse des uns et des autres pose la question de l'utilisation de ces édifices de spectacles à l'époque considérée et de leur insertion dans l'histoire des institutions municipales et fédérales de Larissa et de la Thessalie.

Van de Moortel Aleydis

University of Tennessee

The Middle Bronze Age Boat from Mitrou: Evidence for Bronze Age Aegean Shipbuilding

In 2007, the remains of a small boat were discovered lying on a dirt road within the settlement of Mitrou, a site on the North Euboean Gulf in East Lokris. The wood was not preserved, but its disintegration had left a black stain in the shape of the boat's bottom. About half of this boat stain was excavated over a length of approximately 3 m. and a maximum width of 1 m. The total hull length is estimated to have been 5.5–6.0 m. It was a slender craft, lanceolate in shape, curving gently in cross-section and profile, and tapering toward a blunt extremity.

The boat is dated to the Middle Helladic II Early pottery phase and must have been built ca. 1900 B.C. Its modest size suggests that it was a small transport vessel or fishing boat. This is only the fourth small boat discovered at a prehistoric site in Greece and the first Bronze Age vessel with substantial evidence for the hull shape. Thus, it is highly significant for our understanding of Aegean boatbuilding.

With its extremely thin hull and gentle curves, the Mitrou boat closely resembles expanded logboats of ancient and medieval date excavated in northern Europe. It is argued in this paper that the expanded logboat formed the basis of Aegean boatbuilding, and it determined the basic characteristics of Bronze Age and later plank-built ships in this region.

Vitale Salvatore

University of Calabria, Italy

Late Helladic IIIB Pottery from Mitrou, East Lokris: Relative Chronology, Typology, and Wider Significance

This paper illustrates the results of the study of Late Helladic (LH) IIIB ceramics from Mitrou, East Lokris, with particular reference to three significant deposits from the northeast sector, one dating to LH IIIB1, the other two to LH IIIB2 Late.

The evidence is presented in three main sections: a stratigraphic and contextual overview of the deposits, a description of the most important chronological and typological features of the pottery, and a discussion of the possible significance of the materials in the wider perspective of Mycenaean ceramic developments in central Greece.

Two interesting elements emerge from the examination of the LH IIIB2 Late assemblages. First, they include some features that are uncommon in non-Palatial sites, among which the comparatively high frequency of Rosette deep bowls is particularly striking. Second, LH IIIB2 deposits from Mitrou appear to be contemporary with the final catastrophes that affected the palaces of Mycenae, Tiryns, Midea, and Thebes, later than the destructions of Gla and Orchomenos, and slightly earlier than that of Dimini. The combination of these factors raises intriguing questions concerning the political geography of East Lokris in the final decades of the 13th century B.C.: were Mitrou and the surrounding region under the control of a Mycenaean Palace during this period? If this was the case, which of the powerful centres situated in the vicinity may be considered the best candidate?

Vykukal Rachel

University of Tennessee

Purpurae Florem: Assessing the Role of Purple Dye Manufacture in the Emergence of a Political Elite at Mitrou

Evidence suggests that purple dye was produced on the islet of Mitrou, a Bronze Age and Early Iron Age site in East Lokris. The goal of this study is to determine the chronological and spatial patterning of crushed Murex shells in order to better understand the emergence of dye manufacture. The research hypothesis is that Murex dye production was related to the rise of a visible political elite at Mitrou beginning in the Late Helladic I phase, and that the scale of production was large enough to have exceeded the needs of the household, thus providing a cash crop for this elite to obtain goods such as copper and tin from elsewhere. Multi-layered statistical analyses were employed to test this two-pronged hypothesis.

The first hypothesis that Murex dye production was related to the rise of the elite at Mitrou was confirmed by a series of chi-squared analyses. Based on site-wide estimates of the original Murex population, the second hypothesis that dye production exceeded domestic scale cannot be rejected, especially if dye was used to color thread rather than large pieces of fabric as is often assumed.

Αγγελίδης Παναγιώτης, Λουκά Μαρία-Παρασκευή

Θ' ΕΠΚΑ

Συντήρηση και αποκατάσταση της τοιχογραφίας της «Πομπής των Γυναικών» από το Καδμείο της Θήβας

Η μυκηναϊκή Θήβα αποτέλεσε ένα από τα σπουδαιότερα και ισχυρότερα κέντρα του μυκηναϊκού κόσμου. Ιδίως κατά τους δύο τελευταίους αιώνες της μυκηναϊκής κυριαρχίας (14ο και 13ο αι. π.Χ.) η «επτάπυλη» πόλη των μύθων και των παραδόσεων εξελίχθηκε σε ισχυρό ανακτορικό κέντρο, οργανωμένο πίσω από κυκλώπεια οχύρωση που περιέτρεχε τον απιόσχημο λόφο της Καδμείας.

Ανάξιος της φήμης της μυκηναϊκής πόλης είναι και ο τοιχογραφικός διάκοσμος που προέρχεται από τα ανακτορικά της κτήρια, με προεξάρχουσα πάντοτε την περίφημη «Πομπή των Γυναικών» που κάποτε κοσμούσε έναν μακρύ διάδρομο του λεγόμενου «Παλαιού Καδμείου», του γνωστότερου ίσως ανακτορικού κτηρίου της μυκηναϊκής Θήβας.

Το κτήριο, το οποίο ατασκευάστηκε πριν ή κατά την ΥΕΙΙΑ εποχή, διακοσμήθηκε με εικονιστικές τοιχογραφίες στην ΥΕΙΙΑ περίοδο, υπέστη μερική καταστροφή, ίσως από σεισμό, μετασκευάστηκε εν μέρει και τοιχογραφήθηκε πάλι προς τα τέλη ίσως της ΥΕΙΙΑ2 περιόδου. Καταστράφηκε τελείως μετά τη μετάβαση στην ΥΕΙΙΒ1.

Τα θραύσματα της «Πομπής των Γυναικών» ήλθαν στο φως κατά τις ανασκαφές του Αντώνιου Κεραμόπουλλου το 1929. Στο πλαίσιο της επανέκθεσης του νέου αρχαιολογικού μουσείου της Θήβας ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2011 η συντήρηση των θραυσμάτων και η αποκατάσταση ολόκληρης της τοιχογραφικής σύνθεσης σε φυσικό μέγεθος, την μέχρι τώρα πορεία της οποίας θα σας παρουσιάσουμε στη συνάντησή αυτή.

Η προγραμματισμένη επανέκθεση στο νέο μουσείο Θηβών, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, έδωσε την ευκαιρία να γίνει μια νέα προσπάθεια για την συστηματική πλέον συντήρηση και αποκατάσταση των τοιχογραφιών αυτών προκειμένου να περιληφθούν στην έκθεση. Οι υπογράφωντες αισθάνονται ιδιαίτερα ευτυχείς που σε αυτούς ανατέθηκε η εν λόγω προσπάθεια, της οποίας τα μέχρι τώρα αποτελέσματα είναι το αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης.

Αδρύμη-Σισμάνη Βασιλική

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Θεσσαλικών Μελετών

Αρχαίο θέατρο Φθιωτίδων Θηβών: επισκόπηση της έρευνας και νέα δεδομένα

Οι ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του '90 πάνω στον τραπεζοειδή λόφο Κάστρο, κοντά στην κοινότητα των Μικροθηβών του Δήμου Βόλου, αποκάλυψαν σημαντικό τμήμα του οικιστικού πυρήνα της αρχαίας πόλης των Φθιωτίδων Θηβών. Σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές, η πόλη δημιουργήθηκε με συνοικισμό των γειτονικών πόλεων και κωμών —όπως η Πυράσος και η Φυλάκη—, ενώ στα μέσα περίπου του 4ου αι. π.Χ. εξελίχθηκε σε μια εύρωστη και ακμαία πόλη της Αχαΐας Φθιώτιδας. Ανάμεσα στα δημόσια κτίρια που ήρθαν στο φως με πλούσια ευρήματα των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων συγκαταλέγεται και το λίθινο θέατρο της αρχαίας πόλης με πανοραμική θέα στον κόλπο του Παγασητικού και στο φημισμένο «Κρόκιο πεδίο». Η αποκάλυψη των αρχιτεκτονικών στοιχείων του θεάτρου που χαρακτήριζε σύμφωνα με τους κανόνες του Βιτρούβιου, αλλά και τα πλούσια κινητά ευρήματα των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων καταδεικνύουν ένα σημαντικό δημόσιο οικοδόμημα της εποχής του. Η πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2010 στο χώρο της ορχήστρας και του σκηνικού οικοδομήματος αποκάλυψε μεταξύ άλλων σημαντικά δείγματα του πλούσιου και πολύχρωμου μαρμάρινου διακόσμου στην πρόσοψη της σκηνής, τα οποία αντικατοπτρίζουν τις τάσεις της αρχιτεκτονικής στη διακόσμηση των δημόσιων κτιρίων που ανακαινίζονται στα ρωμαϊκά χρόνια, προσθέτοντας ένα σημαντικό στοιχείο στην μέχρι σήμερα αποσπασματική γνώση της θεσσαλικής μνημειακής αρχιτεκτονικής των αυτοκρατορικών χρόνων.

Αηδονά Ελένη, Κοντοπούλου Δέσποινα, Τουφεξής Γεώργιος, Τσεργά Κλεονίκη, Παπανικολάου Ελένη

ΑΠΘ-Τμήμα Γεωλογίας -ΥΠΠΟΤ (ΙΕ' ΕΠΚΑ)

Αρχαιομαγνητική μελέτη καμένων δομών από τον νεολιθικό οικισμό Βασιλή (Ν. Λάρισας)

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αρχαιομαγνητικής μελέτης που πραγματοποιήθηκε στα νεολιθικά στρώματα του οικισμού Βασιλής (Ν. Λάρισας). Η δειγματοληψία (30 συνολικά τεμάχια) πραγματοποιήθηκε σε καμένες πηλοδομές από τέσσερις ανασκαμμένες τομές του οικισμού (B6, B15, B16, B18). Από τη μέτρηση της φυσικής παραμένουσας μαγνήτισης προκύπτει ότι οι δομές που μελετήθηκαν στις τομές B8 και B15 δεν βρίσκονται in situ αλλά έχουν μετατοπιστεί από τη θέση στην οποία υπέστησαν την τελική τους καύση, σε αντίθεση με τα δείγματα από τις τομές B16-18. Η απομαγνήτιση των δειγμάτων (από τις τομές B16-18) φανέρωσε τη χαρακτηριστική παραμένουσα μαγνήτιση. Οι τιμές της απόκλισης, έγκλισης και έντασης του μαγνητικού πεδίου με τη βοήθεια των πρότυπων καμπυλών οδηγούν σε πιθανή χρονολόγηση των νεολιθικών στρωμάτων γύρω στο 4000 π.Χ.

Αλεξανδρίδου Αλεξάνδρα

Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η πρώιμη κεραμική από τις επιφανειακές έρευνες στην Κεφάλα της Σκιάθου

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η πρώτη παρουσίαση της κεραμικής που προέκυψε από τις επιφανειακές έρευνες στον πρώιμο οικισμό της Κεφάλας στη Σκιάθο (2009-2011). Τα πρωιμότερα δείγματα χρονολογούνται στις αρχές του 10ου αιώνα, ενώ η ποσότητα και ποιότητα των ευρημάτων υποδεικνύει πως η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου και κυρίως ο 9ος και οι πρώιμες φάσεις του 8ου αιώνα είναι οι περίοδοι ακμής του οικισμού η ζωή του οποίου εκτείνεται και κατά την πρώιμη αρχαϊκή περίοδο με τις υστερότερες ενδείξεις να εντάσσονται στον 5ο αιώνα.

Το υλικό αποδεικνύει πως σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, ο οικισμός πρέπει να αποτελούσε σημαντικό εμπορικό σταθμό εξυπηρετώντας τη μετάβαση προς το Β. Αιγαίο. Η πρώιμη κεραμική μπορεί να προσθέσει νέα δεδομένα για τη διεύρυνση της ευβοϊκής κοινής κατά τους Πρωτογεωμετρικούς και Υποπρωτογεωμετρικούς χρόνους. Επιπλέον η συνεχής κατοίκηση κατά τη διάρκεια των πρώιμων αρχαϊκών χρόνων προσθέτει πολύ σημαντικές πληροφορίες για μια περίοδο για την οποία η τοπική κεραμική παραγωγή αλλά και οι σχέσεις της Θεσσαλίας και της περιφέρειας της με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο είναι σχεδόν άγνωστες.

Αλεξάνδρου Σταματία

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Ένα νέο οικιστικό σύνολο από το Μυκηναϊκό οικισμό Διμηνίου

Αλματζή Καλλιόπη, Αγνωσιώτης Δημήτρης

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Τάφοι της Μέσης Εποχής του Χαλκού στη θέση «Οβριά» νοτιοδυτικά της λίμνης Κάρλας

Οι τάφοι που θα παρουσιασθούν σε αυτή την ανακοίνωση βρίσκονται στη ΝΔ όχθη της αποξηραθείσας λίμνης Κάρλα. Η θέση όπου εντοπίστηκαν βρίσκεται περίπου 300μ. Δυτικά της λεγόμενης μαγούλας «Ντελή-Χάνι» και 100μ. Περίπου επίσης δυτικά της μαγούλας «Καραπατιάς», στα ανατολικά της Επαρχιακής Οδού Βόλου-Ριζομύλου και σε αγροτικό δρόμο που οδηγεί στις παραπάνω μαγούλες.

Η ανασκαφική έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της κατασκευής του έργου «Αγωγός μεταφοράς και διανομής νερού λίμνης Κάρλας». Η ανασκαφή περιορίστηκε στα όρια του έργου και ερευνήθηκαν συνολικά 11 τάφοι.

Με βάση τα μέχρι στιγμής δεδομένα, όλοι οι τάφοι είναι σύγχρονοι και χρονολογούνται στη μετάβαση από το τέλος της ΜΕΧΙΙΙ έως τις αρχές της ΥΕΧΙ. Και οι 11 τάφοι είναι κιβωτιόσχημοι και περιείχαν περισσότερες της μίας ταφές. Έφεραν όλοι κτερίσματα, σφονδύλια και πήλινα αγγεία. Ένας τάφος περιείχε, εκτός των παραπάνω κτερισμάτων, και μία χρυσή ταινία με έκτυπα σχέδια που φορούσε ο νεκρός στο κεφάλι καθώς και κεφαλή χρυσής πόρπης.

Αραβαντινός Βασίλειος

Θ' ΕΠΚΑ

Σπάνιες παραστάσεις ψαριών από τη μυκηναϊκή Θήβα. Τέχνη και ιδιοσυγκρασία

Οι παραστάσεις εμψύχων όντων στο τέλος της 2ης χιλιετίας είναι εξαιρετικά σπάνιες στην κεραμική της Βοιωτίας, η οποία διαφοροποιείται έτσι ως προς την Αργολίδα (Μυκήνες, Τίρυνθα, Μιδέα) και μοιάζει με τη νότια Πελοπόννησο (Πύλο, Λακωνία), όπου ο αμητός αυτού του είδους παραστάσεων είναι επίσης λίαν πενιχρός.

Η εξέλιξη της διακοσμημένης κεραμικής στη Θήβα των πρώιμων μυκηναϊκών φάσεων (ΥΕ ΙΙΑ-Β) παρουσιάζει κοινές μινωικές καταβολές με τα υπόλοιπα κέντρα της ηπειρωτικής Ελλάδας στα θέματα και την απόδοσή τους. Αντίθετα, στην ανακτορική περίοδο (ΥΕ ΙΙΙΑ-Β) παγιώνονται τάσεις, ρυθμοί και μοτίβα στην παράσταση των εμψύχων όντων που διαφοροποιούν τη Βοιωτία από άλλες περιοχές του μυκηναϊκού κόσμου.

Στη Θήβα των μυκηναϊκών ανακτορικών χρόνων η άσκηση αλιείας στις θάλασσες και στις ιχθυοβριθείς λίμνες της περιοχής ήταν συνηθισμένη, αλλά οι παραστάσεις ψαριών σπανίζουν στην εικονιστική κεραμική παραγωγή της. Όμως οι έντεχνες παραστάσεις μεγάλου ψαριού στο εσωτερικό ενός λουτήρα (ασαμίνθου), η ομάδα σχηματοποιημένων ψαριών σε γραπτό πλακίδιο, καθώς και μέσα σε δίχτυα στο όστρακο μεγάλου αγγείου, δείχνουν ότι το θέμα χρησιμοποιήθηκε σπάνια και ίσως και επιλεκτικά για τη διακόσμηση «ιδιαίτερων» σκευών και αγγείων.

Αραβαντινός Βασίλειος, Παπαδάκη Αθηνά

Θ' ΕΠΚΑ

FIRESENSE (2009-2012) Ένα ευρωπαϊκό διακρατικό πιλοτικό πρόγραμμα πυροπροστασίας των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων στο Ιερό των Καβίρων, Θήβα

Στα πλαίσια της έρευνας για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων από φυσικές καταστροφές η Θ' ΕΠΚΑ συμμετέχει ως εταίρος στο FIRESENSE. Το FIRESENSE είναι ένα ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα στον τομέα του 7ου Προγράμματος Πλαισίου –Περιβάλλον– (7th Framework Programme, Cooperation, Environment), με συντονιστή το Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεματικής (ΕΚΕΤΑ/ΙΠΤΗΛ), το οποίο υλοποιείται τα έτη 2009-2012 με σκοπό να επιλύσει θέματα πυροπροστασίας σε αρχαιολογικούς χώρους συνδυάζοντας νέες τεχνολογίες ανίχνευσης και διάδοσης πυρκαγιών, καθώς και τη λήψη και την ανάλυση μετεωρολογικών δεδομένων.

Σε αυτό συμμετέχουν φορείς (κρατικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, εταιρείες) από έξι χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Τουρκία, Βέλγιο, Ολλανδία, Τυνησία). Η ελληνική συμμετοχή αφορά στους τομείς της έρευνας και της εφαρμογής και ο σημαντικός αρχαιολογικός χώρος του Ιερού των Καβίρων στη Θήβα επιλέχθηκε ως η πιλοτική αρχαιολογική θέση στον ελλαδικό χώρο.

Ασδεράκη-Τζουμερκιώτη Ελένη, Διονυσίου Μάνος, Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα, Αραχωβίτη Πολυξένη

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Μέσα στις πτυχές του παρελθόντος

Η πόλη των Φερών υπήρξε, ως γνωστόν, κατά την ελληνιστική εποχή κέντρο σημαντικής βιοτεχνικής παραγωγής αρκετών κατηγοριών πήλινων αντικειμένων, μεταξύ των οποίων και προϊόντων κοροπλαστικής.

Το συγκεκριμένο υλικό έγινε επίκεντρο έρευνας η οποία ξεκίνησε το 2008 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, έχοντας σαν κύριο στόχο τον προσδιορισμό των χρωστικών οι οποίες σώζονται στην επιφάνειά των ειδωλίων. Η μελέτη γίνεται στα εργαστήρια συντήρησης της ΙΓ' ΕΠΚΑ, μη καταστροφικά, με χρήση ΧRF.

Περίπου 200 αντικείμενα έχουν εξετασθεί μέχρι σήμερα και έχουν ταυτοποιηθεί οι περισσότερες χρωστικές.

Ένα αναπάντεχο εύρημα, η χρήση φύλλου κασσιτέρου για διακοσμητικούς σκοπούς, έκανε επιτακτική την περαιτέρω έρευνα και την χρήση και άλλων τεχνικών, όπως το ESEM-EDS. Το φύλλο κασσιτέρου διατηρείται σε κακή κατάσταση σε όλες τις περιπτώσεις και για τον λόγο αυτό δεν έγινε αντιληπτό κατά την διάρκεια των εργασιών συντήρησης.

Με την παρούσα ανακοίνωση παραθέτουμε τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα των χρωστικών, της επικασσιτέρωσης, το πάχος του μεταλλικού φύλλου και το οργανικό συνδετικό υλικό με το οποίο ήταν προσκολλημένος ο κασσίτερος στην επιφάνεια του ειδωλίου. Τα τελικά αποτελέσματα αυτής της έρευνας θα αποδείξουν τα κοινά χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων αντικειμένων ανάμεσα στις ελληνιστικές πόλεις της περιοχής μας, την ποιότητα των χρωστικών, τον τρόπο προετοιμασίας τους και την εφαρμογή στην κεραμική επιφάνεια. Επίσης, δημιουργείται βάση δεδομένων για μελλοντική αναφορά.

Βαϊοπούλου Μαρία

ΛΔ' ΕΠΚΑ

Οικισμός της μεταβατικής περιόδου από την Μεσοελλαδική ΙΙΙ στην Υστεροελλαδική Ι στις «Ράχες» Μασχολουρίου: Μία πρώτη παρουσίαση

Με αφορμή την διάνοιξη αύλακα για την διέλευση του αγωγού φυσικού Αερίου στον Νομό Καρδίτσας ήρθαν στο φως αρχιτεκτονικά λείψανα δύο κτιρίων. Οι ανασκαφικές εργασίες που ακολούθησαν από την ΛΔ' ΕΠΚΑ, υπό την επίβλεψη της γράφουσας, αποκάλυψαν δύο παραλληλόγραμμα κτίρια σε απόσταση 300μ μεταξύ τους, δύο κεραμικούς κλιβάνους καθώς και άφθονη κεραμική κατά μήκος του αγωγού. Ο χώρος φαίνεται να εγκαταλείφθηκε ομαλά. Δεν υπάρχουν ενδείξεις σεισμού ή πυρκαγιάς. Το πιο πιθανόν είναι να υπάρχει μετακίνηση των κατοίκων του οικισμού, για καθαρά περιβαλλοντικούς λόγους, από την θέση «Ράχες» Μασχολουρίου, στην κοντινή θέση της ΥΕΧ «Μακρούα Μαγούλα» η οποία βρίσκεται σε απόσταση περίπου 2 χλμ.

Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα και τις χρονολογήσεις που έγιναν από τον ερευνητή του Ινστιτούτου Επιστήμης Υλικών Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος, κ. Ιωάννη Μανιάτη, πρόκειται για οικισμό ο οποίος χρονολογείται από την ΜΕΙΙΙ περίοδο έως και την ΥΕΙ-ΙΙ περίοδο. Το 2012, με χρηματοδότηση από το INSTAP, διενεργήθηκε γεωφυσική διασκόπηση από τον καθηγητή του ΑΠΘ κ. Γρηγόρη Τσόκα, και από τον κ. Κώστα Αθανασά, του Εργαστηρίου Αρχαιομετρίας του Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος, έγινε μια σειρά αναγνωριστικών γεωλογικών, γεωμορφολογικών και γεωαρχαιολογικών ερευνών, τόσο στον οικισμό «Ράχες» Μασχολουρίου, όσο και στην ευρύτερη περιοχή του Δ.Δ. Σοφάδων της Π.Ε. Καρδίτσας. Τέλος έλαβαν χώρα μικρής έκτασης ανασκαφικές εργασίες οι οποίες έφεραν στο φως ένα μικρό κεραμικό κλίβανο.

Η μελέτη του οστεολογικού υλικού από την αρχαιολόγο Αμαλία Διώτη η οποία έδωσε στοιχεία όσον αφορά στο είδος των ζώων, στην ηλικία θανάτου, στο φύλο τους, στα ίχνη σφαγής στα οστά, κ.ά. Επιχειρήθηκε επίσης ο προσδιορισμός της οικονομικής σημασίας των ζώων για τους κατοίκους του οικισμού. Τέλος, η αρχιτέκτονας κα Μαρία Φακίρη συνδύασε τα υλικά δομής των δύο κτιρίων, την κάτοψη τους καθώς και τον προσανατολισμό τους, με τα κλιματολογικά και γεωλογικά δεδομένα της περιοχής ούτως ώστε να εξάγει συμπεράσματα όσον αφορά στα στοιχεία που να υποδηλώνουν την εφαρμογή των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.

Βαξεβανόπουλος Μάρκος, Μέλφος Βασίλης, Σκαφιδά, Ευαγγελία, Καρναβά Άρτεμις

Τμήμα Γεωλογίας - ΑΠΘ, ΙΓ' ΕΠΚΑ

Διαχρονική χρήση του τραβερτίνης ως οικοδομικό υλικό στη θέση «Κάστρο-Παλαιά» Βόλου

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η διαχρονική χρήση του τραβερτίνης ως δομικό υλικό στον αρχαιολογικό χώρο «Κάστρο – Παλαιά Βόλου». Η χρήση του τραβερτίνης κατά την αρχαιότητα ως δομικό υλικό είναι αρκετά διαδεδομένη. Ο τραβερτίνης αποτελεί συμπαγές, συγκριματικό ανθρακικό πέτρωμα, αποτελούμενο κυρίως από μικροκρυσταλλικό ασβεστίτη (CaCO₃). Αρχικά ερευνώνται οι πηγές προέλευσης του υλικού στην ευρύτερη περιοχή του Βόλου που συσχετίζονται με οικοδομικά στοιχεία στην

περιοχή του λόφου των Παλαιών. Η χρήση του τραβερτίνη τεκμηριώνεται στη θέση «Κάστρο-Παλαιά» Βόλου από τους Μυκηναϊκούς χρόνους μέχρι την ύστερη αρχαιότητα και τους μεταβυζαντινούς χρόνους. Η προέλευσή του συνιστά σύνθετο αρχαιολογικό πρόβλημα εξαιτίας των λιθολογικών και αποθετικών ιδιοτήτων του. Με τη βοήθεια της ισοτοπικής και μικροσκοπικής ανάλυσης πραγματοποιείται μία πρώτη συσχέτιση των πιθανών πηγών στην περιοχή της Μαγνησίας με τα ευρεθέντα οικοδομικά στοιχεία στη θέση «Κάστρο-Παλαιά» Βόλου.

Βασιλειάδη Αικατερίνη

Λίθινα εργαλεία από τον Κύνου Λιβανατών

Παρουσιάζονται τα λίθινα εργαλεία της Ύστερης εποχής του Χαλκού – Πρώιμης εποχής του Σιδήρου από τη συστηματική ανασκαφή του προϊστορικού οικισμού Κύνου Λιβανατών. Επιχειρείται η ταύτιση της συμβολής τους στις παραγωγικές δραστηριότητες των κατοίκων του οικισμού (βιοτεχνικές εργασίες, αλιεία, προετοιμασία διατροφής, κ.α.) και η τυπολογική τους εξέλιξη διαχρονικά.

Βικάτου Ολυμπία

ΛΣΤ' ΕΠΚΑ

Καλυδώνα-Αλίκυρνα-Πλευρώνα-Σταμνά: Οι τελευταίες έρευνες στο πλαίσιο κατασκευής της Ιονίας και της Παραϊόνιας οδού

Με αφορμή την κατασκευή τα τελευταία έτη στην περιφερειακή ενότητα Αιτωλοακαρνανίας δύο μεγάλων έργων οδοποιίας, της Ιονίας και της Παραϊόνιας οδού, έχουν έρθει στο φως σημαντικά αρχαιολογικά κατάλοιπα. Στον άξονα της Ιονίας οδού βρίσκονται τρεις από τις αρχαιότερες αιτωλικές πόλεις, η Καλυδώνα, η Αλίκυρνα και η Πλευρώνα, το ιστορικό παρελθόν των οποίων αποκαλύπτεται μέσα από τις τελευταίες έρευνες. Στην Καλυδώνα πυκνά οικιστικά κατάλοιπα υστερορωμαϊκών χρόνων μαρτυρούν τη συνέχιση της ζωής στην πόλη και μετά την ακμή της κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους.

Σημαντικά νέα στοιχεία έχουν αποκαλυφθεί στην Αλίκυρνα (Αγ. Θωμάς Μεσολογγίου), όπου εντοπίστηκε αποθήκη άγνωστου μέχρι σήμερα ιερού, που περιείχε χιλιάδες πήλινα ειδώλια ελληνοιστικών χρόνων. Σε μία από τις δύο αυτές πόλεις θα πρέπει να ανήκε και το εκτεταμένο νεκροταφείο ελληνοιστικών χρόνων που ερευνάται στη θέση «Ρηγαίικα» Μεσολογγίου, στο μέσον περίπου της απόστασης που τις χωρίζει. Στην περιοχή της Πλευρώνας οι έρευνες έχουν επικεντρωθεί στην οχύρωση του λιμανιού της πόλης στη θέση «Τρεις Εκκλησιές». Τέλος, στο πλαίσιο κατασκευής της Παραϊόνιας οδού συνεχίζεται η ανασκαφή του γνωστού νεκροταφείου πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων στην περιοχή του μυχού του κόλπου του Αιτωλικού, εμπλουτίζοντας το αρχαιολογικό υλικό καθώς και τον αρχαιολογικό χάρτη της περιοχής κατά τους πρώιμους ιστορικούς χρόνους.

Βουζαξάκης Κωνσταντίνος

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Οδοιπορικό στο Ν. Πήλιο. Οι έρευνες, οι αρχαιότητες, οι προοπτικές

Στο Πήλιο γενικότερα και στο νότιο Πήλιο ειδικότερα, η αρχαιολογική έρευνα προχωράει με αργά βήματα εδώ και έναν περίπου αιώνα, κυρίως λόγω της σημαντικής του απόστασης από τα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και του δύσκολου στην πρόσβαση φυσικού αναγλύφου, που γίνεται ακόμα πιο δυσπρόσιτο από την πυκνή βλάστηση και τις ακραίες καιρικές συνθήκες κυρίως κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Παρόλα αυτά έχουν γίνει σημαντικά βήματα, που μας επιτρέπουν να σχηματίσουμε τη βασική εικόνα της κατοίκησης της περιοχής. Η γνωριμία με το τοπίο και τον τόπο και η συγκέντρωση των μέχρι σήμερα γνωστών αρχαιολογικών δεδομένων σε μία ενιαία αφήγηση αποτελούν τον πρώτο στόχο της ανακοίνωσης. Η παρουσίαση της πρόσφατης ανασκαφικής και ερευνητικής δραστηριότητας σε επί μέρους οικισμούς και θέσεις αρχαιολογικού ενδιαφέροντος αποτελεί τον δεύτερο στόχο. Η ανάδειξη των προοπτικών της αρχαιολογικής έρευνας στην περιοχή και της ανάγκης για συνέχισή της με εντατικότερους ρυθμούς και πιο οργανωμένα, προς όφελος της γενικότερης γνώσης μας για την αρχαιότητα αλλά και των σύγχρονων κατοίκων του τόπου, αποτελεί τη βαθύτερη επιθυμία και τον απώτερο στόχο της παρουσίασης.

Γαλανάκη Ιωάννα

Βρετανική Σχολή Αθηνών

Ο χαρακτήρας της μετάβασης από την Πρωτοελλαδική III στην πρώιμη Μεσοελλαδική περίοδο στην θέση της Ξερόπολης, Λευκαντί

Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζεται η μετάβαση από την Πρωτοελλαδική III περίοδο στην πρώιμη Μεσοελλαδική με αφετηρία το Λευκαντί στην Εύβοια. Προτείνεται μια νέα χρονολόγηση των πρώιμων φάσεων της κατοίκησης στην θέση της Ξερόπολης (Λευκαντί φάσεις II έως IV) με βάση την στρωματογραφία και την κεραμική. Τέλος, διερευνάται ο χαρακτήρας αυτής της μετάβασης από την Πρωτοελλαδική στην Μεσοελλαδική όπως αυτός διαφαίνεται μέσα από την μελέτη των δικτύων επικοινωνίας της περιόδου στην περιοχή της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου αλλά και μέσα από την ανάλυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών και των υποκείμενων διεργασιών που διέπουν αυτά τα δίκτυα επικοινωνίας.

Γεωργανός Ιωάννης

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού

Τάφοι και ταφικά έθιμα της Εποχής του Σιδήρου στη Βοιωτία

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η σύντομη παρουσίαση των ταφικών πρακτικών στη Βοιωτία κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Γεωργίου Ρέα, Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα, Αραχωβίτη Πολυξένη, Ιντζεσίλογλου Χαράλαμπος, Μαλακασιώτη Ζωή, Τσιάντου Αφροδίτη, Τσιάγκαλη Ελένη

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Μελέτες Ανάδειξης και Προστασίας Αρχαιολογικών χώρων στο Ν. Μαγνησίας και μελέτες κτιρίων βοηθητικής χρήσης σ' αυτούς

Στα πλαίσια του Γ' Κ.Π.Σ. μια ομάδα μονίμων και συμβασιούχων μηχανικών και αρχαιολόγων της ΙΓ' ΕΠΚΑ εκπόνησαν αρκετές μελέτες για την ανάδειξη και προστασία αρχαίων μνημείων και αρχαιολογικών χώρων στο Νομό Μαγνησίας, στις περιοχές των αρχαίων Φερών, του Αερινού, της αρχαίας Δημητριάδος και της αρχαίας Άλου. Ακόμη εκπονήθηκε μελέτη για την ανέγερση κτιρίου πολλαπλών χρήσεων (Πολυδύναμου Κέντρου) στο Βελεστίνο που θα υποστηρίξει τη λειτουργία του Αρχαιολογικού Ιστορικού Πάρκου Φερών-Βελεστίου. Οι μελέτες εγκρίθηκαν από το ΥΠΠΟΤ και ορισμένες άρχισαν ήδη να υλοποιούνται ενταγμένες στο ΕΣΠΑ, με στόχο τη δημιουργία και άλλων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων και την ένταξή τους σε πολιτιστικές διαδρομές.

Γκοτσίνας Άγγελος, Καραθάνου Αγγελική, Halstead Paul, Ισαακίδου Βαλασία, Τζεβελεκίδη Βασιλική

Ζώα και Φυτά από τον Κύνου της Ύστερης Εποχής του Χαλκού: προκαταρκτικές ζωοαρχαιολογικές και αρχαιοβοτανικές παρατηρήσεις

Από τα στρώματα της ΥΕ IIIΓ φάσης του τμήματος του οικισμού που έχει ανασκαφεί στην παραλία Λιβανατών και ταυτίζεται από την ανασκαφέα με την ομηρική πόλη του Κύνου, συγκεντρώθηκε μεγάλος αριθμός ζωικών και φυτικών καταλοίπων, η μελέτη των οποίων βοηθά στην προσέγγιση των διαφόρων όψεων της διαχείρισης φυτών και ζώων από τους κατοίκους του οικισμού κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Στη διάρκεια της φάσης αυτής, συγκροτήματα οικιστικού, αποθηκευτικού και βιοτεχνικού χαρακτήρα είχαν αναπτυχθεί στον οικισμό, ο οποίος λόγω της στρατηγικής θέσης του στην παράκτια ζώνη της Οπούντιας Λοκρίδας και της πιθανής λειτουργίας του ως επινειού, φαίνεται ότι συμμετείχε σε ένα ευρύ δίκτυο επαφών και εμπορικών συναλλαγών με άλλες περιοχές.

Η προκαταρκτική μελέτη των ζωοαρχαιολογικών καταλοίπων από οικόσιτα και άγρια ζώα, που βρέθηκαν εντός των οικοδομημάτων αλλά και στους ελεύθερους χώρους γύρω από αυτά, ρίχνει φως σε μία σειρά δραστηριοτήτων των κατοίκων του οικισμού όπως η διατροφή, η κτηνοτροφία και το κυνήγι. Η πολύ καλή κατάσταση διατήρησης του υλικού επιτρέπει τη συστηματική παρατήρηση ιχνών κοπής και μέσω αυτών την προσέγγιση των πρακτικών σφαγής και προετοιμασίας για κατανάλωση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εκτροφή μικρόσωμων αγελάδων καθώς και η κατανάλωση ιπποειδών, πρακτική που παρατηρείται και σε ζωοαρχαιολογικά σύνολα άλλων περιοχών της ίδιας περιόδου.

Όσον αφορά την προκαταρκτική μελέτη των αρχαιοβοτανικών καταλοίπων, αυτή μαρτυρά τη χρήση μιας ποικιλίας ειδών δημητριακών και οσπρίων, πολλά από τα οποία βρέθηκαν μέσα σε αποθηκευτικά αγγεία, ενώ επιβεβαιώνει και την εκμετάλλευση της ελιάς και της αμπέλου. Επιπλέον, η παρουσία ζιζανίων της καλλιέργειας μαζί με τα αποθηκευμένα είδη, δίνει στοιχεία για τις αγροτικές πρακτικές, τις μεθόδους καλλιέργειας αλλά και των στρατηγικών αποθήκευσης των συγκεκριμένων ειδών σε μια πρώτη

απόπειρα προσέγγισης των ποικίλων όψεων της διαχείρισης των φυτών από τους κατοίκους του Κύνου της Ύστερης Εποχής του Χαλκού.

Δακωρώνια Φανουρία

Κεραμεική τεχνολογία στον Κύνο

Από το ανασκαφέν τμήμα του γνωστού οικισμού της Υστεροελλαδικής περιόδου στην παραλία Λιβανατών, που ταυτίζεται με την ομηρική πόλη της Οπούντιας Λοκρίδας Κύνος, έχουν προέλθει ευρήματα κτηριακά και κινητά, που σχετίζονται με την παραγωγή κεραμικών σκευών. Άλλα από αυτά ερμηνεύονται αβίαστα και άλλα υποθετικά ως προς τη συμβολή τους στην ανωτέρω παραγωγική διαδικασία. Μεταξύ των ευρημάτων καταλέγονται και μερικά για τα οποία πρώτη φορά προτείνεται η ένταξή τους στην κατηγορία των εργαλείων ενός κεραμικού εργαστηρίου.

Με την παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται, σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα, να δοθεί το γενικό περίγραμμα του εξοπλισμού ενός λοκρικού εργαστηρίου της Μυκηναϊκής εποχής.

Δημάκη Σοφία, Παπαγεωργίου Μαρία

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Σύνολο υστεροελλαδικών επικασσιτερωμένων αγγείων από το Καλαπόδι Λοκρίδας

Η ανακοίνωση αφορά στην παρουσίαση ενός συνόλου επικασσιτερωμένων αγγείων από το υστεροελλαδικό νεκροταφείο του Καλαποδίου στη Λοκρίδα. Γίνεται αναφορά στην διασπορά της κεραμικής αυτής κατηγορίας στον υπόλοιπο μυκηναϊκό κόσμο και επιχειρείται η ερμηνεία χρήσης της σε ανάλογους, πλούσια κτερισμένους, τάφους της ΥΕΙΙΒ-ΙΙΙΑ περιόδου.

Δημουλά Αναστασία

Νέα δεδομένα από παλιές έρευνες: Η πρώιμη κεραμική τεχνολογία στην νεολιθική Θεσσαλία

Η πρώιμη κεραμική της Θεσσαλίας έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης αρκετών ερευνητών, με απώτερο κυρίως στόχο την επιβεβαίωση ή απόρριψη του εγχώριου χαρακτήρα της ελληνικής Νεολιθικής. Η σύγχρονη αρχαιολογική έρευνα και σκέψη έχει μεταθέσει το ενδιαφέρον από τέτοια απλουστευτικά μοντέλα σε ζητήματα που αφορούν την ανθρώπινη ενέργεια και τη διαμόρφωση ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας σε αυτήν την πρώιμη περίοδο της Νεολιθικής, η οποία χαρακτηρίζεται από νεωτερισμούς και κοινωνική αναδιαμόρφωση. Μέσω της διεπιστημονικής ανάλυσης κεραμικής που προέρχεται από τα πρωιμότερα ανασκαφικά πλαίσια μιας σειράς θεσσαλικών θέσεων (Σπήλαιο Θεόπετρας, Σέσκλο, Αχίλλειον, Άργισσα Μαγούλα, Οτζάκι Μαγούλα, Σουφλί Μαγούλα, Μαγούλα Μελισσοχώρι), γίνεται προσπάθεια επανεξέτασης και προσέγγισης της πρώιμης κεραμικής τεχνολογίας και παραγωγής.

Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Φεραϊκή Προσωπογραφία. Δεδομένα μιας πρώτης καταγραφής

Ένα Corpus των αρχαίων επιγραφών των Φερών ετοιμάζεται σε συνεργασία της υπογράφουσας με τον M. di Salvatore και θα περιλαμβάνει τόσο παλαιότερα δημοσιευμένα επιγραφικά κείμενα όσο και νεώτερα αδημοσίευτα επιγραφικά ευρήματα. Το σύνολο των γνωστών μέχρι σήμερα φεραϊκών επιγραφών φθάνει τις τριακόσιες και ασφαλώς αποτελεί ένα αυθεντικό «αρχείο» γνήσιων και άμεσων πληροφοριών που αφορούν την ιστορική διαδρομή της αρχαίας πόλης από την αρχαϊκή εποχή έως τους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους. Για τη διευκόλυνση της συστηματικής καταγραφής του υλικού έχει δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων που περιλαμβάνει αναλυτικά όλα τα στοιχεία της κάθε επιγραφής. Από τη συνολική μελέτη των επιγραφικών κειμένων, σε συνδυασμό και με τα λιγοστά σχετικά στοιχεία που παρέχουν οι γραμματειακές πηγές, επιχειρείται η ανασύνθεση της φεραϊκής προσωπογραφίας με ονόματα Φεραίων, ανδρών και γυναικών, αλλά και ξένων πολιτών που διέμεναν στις Φερές, με τις ιδιότητές τους, όπου αυτές αναφέρονται. Η πρώτη αυτή συνθετική προσέγγιση και καταγραφή των προσωπογραφικών δεδομένων θα αποτελέσει βασικό βήμα για την τεκμηρίωση και κατανόηση των λειτουργιών του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των Φεραίων.

Ζάχος Γεώργιος Α.

Ακαδημία Αθηνών, Κέντρο Ερεύνης της Αρχαιότητας

Ένας ΙΕΡΗΑΣ και ένας ΑΙΤΩΛΑΡΧΗΣ στην Ελάτεια

Παρουσιάζονται δύο επιγραφές ρωμαϊκών χρόνων από την Ελάτεια της Φωκίδας. Η μία εντοπίστηκε από τον G. Klaffenbach το 1933 στην Αγία Ειρήνη και η δεύτερη από τον υπογράφοντα πριν από λίγα χρόνια. Στην πρώτη αναφέρεται ένα παιδί ιερέας της Αθηνάς και στην δεύτερη ένας Αιτωλάρχης, τίτλος άγνωστος μέχρι σήμερα.

Ζάχου Ελένη, Ψιμόγιαννου Κατερίνα

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Η δημιουργία τόπων στο λόφο του Προσκυνά: η απεικόνιση της ανθρώπινης δράσης στο χώρο και στο χρόνο

Στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνιολογικής ανάλυσης, η οποία προσεγγίζει το περιβάλλον και το χώρο ως το υπόβαθρο στο οποίο αναπτύσσονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες, υιοθετήθηκε σταδιακά και από την αρχαιολογική σκέψη μία περισσότερο φαινομενολογική προσέγγιση των τοπίων του παρελθόντος. Σύμφωνα με αυτή, το τοπίο αποτελεί ένα δίκτυο συσχετιζόμενων τόπων, που με το πέρασμα του χρόνου νοηματοδοτούνται και διαμορφώνονται μέσω της ανθρώπινης δράσης, ατομικής ή/και συλλογικής. Ο κάθε τόπος συνεχώς παράγεται, αναπαράγεται και μετασχηματίζεται μέσω συγκεκριμένων επιλογών και κοινωνικών πρακτικών. Οι άνθρωποι αποδίδουν νόημα στον τόπο και αποκτούν με αυτόν συναισθηματική σύνδεση και μνήμες, εφόσον εκεί εγγράφεται οποιαδήποτε καθημερινή εμπειρία, σωματική δραστηριότητα και συμβολική πράξη.

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζεται η υλική απεικόνιση των ανθρώπινων δράσεων στη θέση του Προσκυνά στην ανατολική Λοκρίδα και ο τρόπος με τον οποίο αυτές αποτυπώνονται στο χώρο. Ο λόφος μετατρέπεται σε τόπο όταν κατά την πρώτη φάση χρήσης του, την Τελική Νεολιθική περίοδο, δημιουργείται ένας ταφικός χώρος, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την παρουσία λάκκων και κοιλοτήτων. Πάνω από αυτόν και μετά από μία περίοδο εγκατάλειψης ιδρύεται κατά την Πρωτοελλαδική II Α εποχή ένας οικισμός, ο οποίος περιλαμβάνει κτήρια και έναν ανοικτό κοινοτικό χώρο. Τον ίδιο αυτό χώρο οι κάτοικοι της Μέσης Εποχής Χαλκού μετατρέπουν σε ταφικό, με την κατασκευή ενός τύμβου, στον οποίο εναποθέτουν παιδικές ταφές, ενώ παράλληλα επιλέγουν να θεμελιώσουν ένα αψιδωτό κτήριο σε μία ανέπαφη περιοχή, ΒΔ της προηγούμενης εγκατοίκησης. Η τακτική της οριζόντιας μετακίνησης στο λόφο καταγράφεται και κατά την τελευταία προϊστορική φάση χρήσης του χώρου, την Ύστερη εποχή Χαλκού, όταν δομείται ένας ισχυρός αναλημματικός τοίχος στο δυτικό όριο της επίπεδης κορυφής του λόφου.

Σε κάθε φάση δημιουργείται ένας νέος τόπος, στην επιλογή και νομιμοποίηση της χρήσης του οποίου σημαντικό ρόλο κατέχει ο μηχανισμός της συλλογικής μνήμης. Η προηγούμενη εγκατάσταση σφραγίζεται, εγκαταλείπεται, μετατρέπεται σε παρελθόν και ο λόφος επαναχρησιμοποιείται, με αποτέλεσμα μέσα από τις ασυνέχειες να προστίθεται κάθε φορά στη «βιογραφία» του ένα νέο νόημα.

Ίβρου Βασιλική

Πρώτες παρατηρήσεις στην κεραμική του προϊστορικού οικισμού στο Μετόχι, στις Νηές Μαγνησίας

Στο πλαίσιο της ευρύτερης αρχαιολογικής έρευνας του ΙΕΝΑΕ στον δυτικό Παγασητικό, τα έτη 2009 - 2011 ερευνήθηκε η θέση Μετόχι, στον όρμο Νηές. Το Μετόχι είναι μία μικρή χερσόνησος στα ανατολικά της νότιας ακτής του όρμου, όπου υπάρχουν εντοπισμένες μεταβυζαντινές μοναστηριακές εγκαταστάσεις. Στην παράκτια και θαλάσσια ζώνη της χερσονήσου βρέθηκαν κατάλοιπα οικισμού της Μέσης εποχής του Χαλκού.

Πρόκειται για μία εγκατάσταση εκτιμώμενου εμβαδού 10,000 μ², που εκτείνεται, ορατή στον βυθό περιμετρικά της χερσονήσου, από το βάθος των -0,20εκ. έως το βάθος των -2,50 μ. Κτηριακά κατάλοιπα, μερικά με το χαρακτηριστικό σύστημα δόμησης τύπου «ιχθυόακανθας», εντοπίζονται σε όλη την έκταση του οικισμού μαζί με διάσπαρτη κεραμική που χρονολογείται με βεβαιότητα στην Μέση Εποχή του Χαλκού. Εντοπίστηκαν επίσης, μέχρι στιγμής και 15 μικροί κιβωτιόσχημοι τάφοι. Από την ανασκαφική διερεύνηση ενός από αυτούς το 2011, επιβεβαιώθηκε ότι πρόκειται για παιδικές ταφές «intra muros», κατά τα κρατούντα εκείνη την εποχή. Στην παρουσίαση θα γίνει μια πρώτη προσέγγιση στην χαρακτηριστική κεραμική τόσο από την επιφανειακή έρευνα (2010) όσο και από την δοκιμαστική τομή (2011), που πραγματοποιήθηκαν στον οικισμό.

Ιντζεσίλογλου Μπάμπης Γ.

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Νεώτερα στοιχεία για τον Αντιγένη Σωτήμου από τη Δημητριάδα

Μετά τη δημοσίευση της επιγραφής των Κυνηγών του Ηρακλή (Babis G. Intzesiloglou, "The inscription of the Kynegoi of Herakles from the ancient theatre of Demetrias" in *Inscriptions and History of Thessaly; New Evidence, Proceedings of the International*

Symposium in honor of Professor Christian Habicht, Βόλος, 2006, 67-77), η οποία είχε βρεθεί στο αρχαίο θέατρο Δημητριάδας, και τη διαπίστωση ότι η Δημητριάδα, τουλάχιστον κατά την περίοδο βασιλείας του μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου Ε΄, είχε ενσωματωθεί στο μακεδονικό βασίλειο, είχαμε παρατηρήσει ότι θα έπρεπε να αρχίσουμε να επανεξετάσουμε όλα τα ευρήματα που προέρχονταν από την αρχαία Δημητριάδα, διότι μεταξύ αυτών θα υπήρχαν και κάποια που θα έδιναν τη δυνατότητα μιας νέας ανάγνωσης που θα μας οδηγούσε πλησιέστερα προς την αλήθεια. Μια τέτοια προσπάθεια γίνεται με την επανεξέταση της επιτύμβιας στήλης του Αντιγένη Σωτίμου από τη Δημητριάδα.

Καλογιάννη Αιμιλία

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Δέντρα θεών κι ανθρώπων, σταγόνες νερού και μάγισσες συναντιούνται στο Μουσείο

Τα τελευταία χρόνια το αίτημα για «άνοιγμα» των μουσείων προς το κοινό φαίνεται πως έχει βρει ανταπόκριση, με την πλειονότητά τους να σχεδιάζουν και να υλοποιούν οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για ποικίλες ομάδες επισκεπτών. Ειδικά σε ό,τι αφορά στο παιδικό κοινό τους, φαίνεται πως οι επισκέψεις σε μουσεία εντάσσονται σχεδόν αποκλειστικά σε σχολικά πλαίσια, με στόχο, συνήθως, την επαφή των μαθητών με ζητήματα ιστορίας και πολιτισμού, σε συνάρτηση συχνά με τη διδασκαλία επιμέρους γνωστικών ενοτήτων, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου.

Όμως, η γνώση σ' ένα χώρο μη τυπικής μάθησης όπως το μουσείο δεν θεωρείται σαν κάτι δεδομένο, με αυστηρά καθορισμένα όρια, που κατακτιέται μέσα από πρακτικές και στρατηγικές της τυπικής τάξης, αλλά αντιμετωπίζεται σαν μια δυναμική και πολυσύνθετη διαδικασία αλληλεπίδρασης του επισκέπτη με το ίδιο το μουσείο. Στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι — ή τουλάχιστον θα έπρεπε να είναι— να χρησιμοποιούν εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο έτσι ώστε να επιτρέπει και να επιδέχεται διαφορετικές αναγνώσεις και να συνδυάζουν μεθόδους και δραστηριότητες που να μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, κινητοποιώντας, ταυτόχρονα, το ενδιαφέρον και τη χαρά τους, για να τα καταστήσουν, τελικά, κοινωνούς και συμμετόχους στις διαδικασίες διαμόρφωσης της γνώσης.

Την ευκαιρία για μια τέτοια προσέγγιση των εκθεμάτων του «Αθανασάκειου» Αρχαιολογικού Μουσείου Βόλου έδωσε ο εορτασμός των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2009 – 2010), αλλά και η Πανελλήνια Εκστρατεία του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού με τίτλο «Περιβάλλον και Πολιτισμός» (2008 – 2010), που παρείχαν τη δυνατότητα και προέτρεπαν σε διαθεματικές αλλά και διαχρονικές αναγνώσεις του αρχαιολογικού υλικού. Το αποτέλεσμα ήταν ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων «Μαγικά αντικείμενα – λαϊκές δοξασίες», «Το δέντρο της Ζωής σε τέσσερις εποχές» και τα «Ταξίδια της Σταλίτσας», που αγκαλιάστηκαν από την εκπαιδευτική κοινότητα της περιοχής.

Καραγκούνης Δημήτριος

ΙΕ ΕΠΚΑ, Τμηματάρχης

Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Κραννώνος Ν. Λάρισας

Τα λείψανα της αρχαίας Κραννώνος (Ομηρικής Εφύρας), σημαντικότερης πόλης της Πελασγιώτιδας που ήκμασε κυρίως κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους (6ος – 4ος αι. π.Χ.), έχουν εντοπισθεί 25 περ. χιλιόμετρα ΝΔ της Λάρισας και 2 περ. χιλιόμετρα προς την ίδια κατεύθυνση από την ομώνυμη σύγχρονη κοινότητα (κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, σύμφωνα με την αριθμ. 13768/25-1-1962 Υπουργική Απόφαση, ΦΕΚ 60/Β/1/21-2-1962).

Αποκαλύφθηκαν —και είναι σήμερα ορατοί— τρεις μνημειώδεις κτιστοί τάφοι (ένας θολωτός και δύο πυραμιδοειδείς) του 5ου και 4ου αι. π.Χ. Επίσης έχει ανασκαφεί μικρό τμήμα της ελληνιστικής κάτω πόλης (3ος – 1ος αι. π.Χ.) και τμήμα νεκροταφείου της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου (10ος – 8ος αι. π.Χ.)

Στα πλαίσια του ΕΣΠΑ προβλέπονται εργασίες συντήρησης – προστασίας των μνημείων καθώς και μία σειρά έργων υποδομής για την ανάδειξη του χώρου.

Καραμπίνης Μιχάλης

23η ΕΒΑ

Τα ρωμαϊκά λατομεία μαρμάρου της Σκύρου

Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, στη Σκύρο υπήρξε εντατική εξόρυξη λευκού και πολύχρωμου μαρμάρου το οποίο βρίσκεται σε πληθώρα κατά μήκος της δυτικής ακτής του νησιού. Ιδιαίτερος το δεύτερο, η «ποικίλη λίθος της Σκυρίας» κατά το Στράβωνα, ή αλλιώς “breccia di Settebasi” ή “Semesanto”, όπως συνήθως αναφέρεται από τους ειδικούς, ακολουθώντας την ορολογία των μαρμαράδων της εποχής του Μπαρόκ στη Ρώμη, υπήρξε από τα αγαπημένα πολύχρωμα μάρμαρα των Ρωμαίων και εν γένει του Μεσογειακού κόσμου της εποχής. Απόδειξη αυτής της προτίμησης αποτελεί η μεγάλη διασπορά του λίθου αυτού τόσο στην

ανατολική όσο και στη δυτική Μεσόγειο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι πολύχρωμο μάρμαρο Σκύρου έχει εντοπιστεί εκτός από την Ελλάδα (Κόρινθος, Ολυμπία, Επίδαυρος, Φιλίπποι κ.α.), στην Ιταλία (Ρώμη, Όστια, Πομπηία, Ερκολάνο κ.α.), Βόρεια Αφρική (Lertis Magna, Καρχηδόνα), Αίγυπτος (Αλεξάνδρια, Κάιρο), Συροπαλαιστίνη (Baalbek, Caesarea Maritima), Μικρά Ασία (Σίδη, Έφεσος, Μίλητος).

Στην παρούσα ανακοίνωση θα επιχειρηθεί μία σύντομη παρουσίαση των λατομείων από τα οποία εξορύσσονταν ο τόσο διαδεδομένος αυτός λίθος της αρχαιότητας, προσπαθώντας να δοθεί απάντηση σε ερωτήματα που αφορούν στον τρόπο και χρονολογικό εύρος της λειτουργίας τους, βασισμένοι σε ιστορικά και αρχαιολογικά τεκμήρια.

Καράντζαλη Έφη

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Οικία της Μεσοελλαδικής ΙΙΙ - Υστεροελλαδικής Ι περιόδου στο Φραντζή της Λαμίας

Στην περιοχή του οικισμού Φραντζή, του Δήμου Λαμιέων και σε σωστική ανασκαφική έρευνα, ήλθαν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που χρονολογούνται από την Μεσοελλαδική έως και την ΥΕΙΙΒ2-Πρώιμη ΥΕΙΙΙΓ περίοδο. Ανάμεσα στα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα διαφόρων περιόδων, που βρέθηκαν σε επάλληλες κλιμακωτές διαμορφώσεις, εντοπίστηκε και τμήμα οικίας, η οποία εγκαταλείφθηκε μετά την καταστροφή της από σεισμικό φαινόμενο. Τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της οικίας διαμορφώθηκαν κατάλληλα για να αποτελέσουν βάση θεμελίωσης για τα οικοδομήματα της μυκηναϊκής περιόδου. Ως εκ τούτου, λίγες είναι οι αδιατάραχτες επιχώσεις, από τις οποίες προέρχεται χαρακτηριστική κεραμική, για τη χρονολόγηση της χρήσης της οικίας. Επιπλέον, πολλά τμήματα τοίχων της οικίας χρησιμοποιήθηκαν για την θεμελίωση τόσο των ΥΕΙΙ-ΙΙΙΑ1 οικοδομημάτων όσο και του ΥΕΙΙΙΑ-Β συγκροτήματος δωματίων, διαταράσσοντας έτσι τη στρωματογραφική ακολουθία. Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται μια πρώτη παρουσίαση της αρχιτεκτονικής της οικίας και του κεραμικού υλικού, από τη μελέτη του οποίου προκύπτει η χρονολόγηση της χρήσης της από το τέλος της ΜΕΙΙΙ και στην αρχή της ΥΕΙ περιόδου.

Καράντζαλη Έφη, Κιλίκογλου Βασίλης, Hein Anno

ΙΔ' ΕΠΚΑ, Δημόκριτος

Τοπική και εισηγμένη Υστεροελλαδική κεραμική από τον οικισμό Φραντζή, στην κοιλάδα του Σπερχειού

Στην περιοχή του οικισμού Φραντζή, του Δήμου Λαμιέων και σε σωστική ανασκαφική έρευνα, ήλθαν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Υστεροελλαδικής εποχής καθώς και κεραμική ακολουθία της ΜΕΙΙΙ-ΥΕΙ, ΥΕΙΙ-ΙΙΙΑ1, ΥΕΙΙΙΑ2-Β1 και της ΥΕΙΙΒ2-Πρώιμης ΙΙΙΓ. Σύμφωνα με τη μελέτη της ΥΕ κεραμικής προέκυψαν κεραμικές ομάδες με ιδιαίτερα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά. Οι περισσότερες από τις κεραμικές ομάδες θεωρήθηκαν ότι ανήκουν σε προϊόντα τοπικού ή τοπικών εργαστηρίων της κοιλάδας του Σπερχειού, ενώ ορισμένες ομάδες κατατάχτηκαν στα εισηγμένα προϊόντα είτε από γειτονικούς οικισμούς είτε από κοντινά μυκηναϊκά κέντρα. Για την επιβεβαίωση της στυλιστικής/τεχνοτροπικής ομαδοποίησης της ΥΕ κεραμικής, έγιναν αναλύσεις πηλών με την μέθοδο της νετρονικής ενεργοποίησης σε 63 δείγματα πηλών. Τα αποτελέσματα είναι ενδιαφέροντα, επειδή εκτός της επιβεβαίωσης των εισηγμένων αγγείων, αναγνωρίστηκαν με ακρίβεια τα προϊόντα του τοπικού εργαστηρίου της περιοχής, τα οποία προσδιορίζουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του εργαστηρίου και κατ' επέκταση της υστεροελλαδικής πολιτιστικής ενότητας της κοιλάδας του Σπερχειού.

Καραπάνου Σοφία

ΙΕ' ΕΠΚΑ

Ευρήματα της ρωμαϊκής περιόδου στην περιοχή των Φαρσάλων

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται η ανασκαφή ενός νεκροταφείου των ρωμαϊκών χρόνων στην Κρήνη Φαρσάλων και ευρήματα αυτής της περιόδου από την πόλη των Φαρσάλων, καθώς και σποραδικά ευρήματα από την ευρύτερη περιοχή της.

Κιάκου Αθανασία

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η οικιστική οργάνωση των προϊστορικών θέσεων στην πεδιάδα του Αλμυρού: χωρικές αναλύσεις και ιδιαιτερότητες

Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι επέλεγαν να κατοικήσουν ένα «χώρο» ή ένα «τόπο» κατά την προϊστορία, είναι ένα ερώτημα που απασχολεί τους αρχαιολόγους από τις αρχές του περασμένου αιώνα.

Ποικίλα χωρικά μοντέλα έχουν εφαρμοστεί, ενώ σήμερα με την βοήθεια της τεχνολογίας πραγματοποιούνται χωρικές αναλύσεις, οι οποίες δίνουν νέες προοπτικές στην έννοια του χώρου. Στην παρούσα μελέτη η έρευνα επικεντρώθηκε στην πεδιάδα του Αλμυρού

στην οποία εφαρμόστηκαν χωρικά μοντέλα για ολόκληρο το φάσμα της προϊστορίας. Η πεδιάδα του Αλμυρού αποτελεί ένα περιφερειακό τμήμα της Θεσσαλίας και μέχρι την έναρξη των μεγάλων εθνικών έργων (Π.Α.Θ.Ε) ήταν ελάχιστα ερευνημένη από τους αρχαιολόγους. Η ιδιαιτερότητα της περιοχής βρίσκεται στο γεγονός ότι αποτελεί τον συνδυαστικό κρίκο μεταξύ Θεσσαλίας και νοτίου Ελλάδας, ενώ, μαζί με την πεδιάδα του Βόλου, είναι οι μόνες που προσφέρουν έξοδο στον Παγασητικό κόλπο. Οι οικισμοί της πεδιάδας του Αλμυρού ερευνήθηκαν με βάση τα γεωγραφικά τους χαρακτηριστικά και τις γεωγραφικές τους ιδιαιτερότητες, ενώ οι χωρικές αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν, σκοπό έχουν την εξαγωγή συμπερασμάτων για την κατοίκηση κατά τη διάρκεια της Νεολιθικής περιόδου και της Εποχής του Χαλκού και για τις πιθανές διαφορές στην κατοίκηση μεταξύ των δύο αυτών περιόδων.

Κοσμά Μαρία

ΙΑ' ΕΠΚΑ

Μαρμάρينو τραπεζοφόρο με παράσταση Έρωτα ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων από την πόλη της Καρύστου

Αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης αποτελεί ένα μαρμάρينو στήριγμα τραπεζιού από την Κάρυστο. Το τραπεζοφόρο απεικονίζει τον Έρωτα σε παιδική ηλικία και εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια σωστικής ανασκαφικής έρευνας σε οικόπεδο ιδιώτη στη θέση Παλαιοχώρα που υπήρξε, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, το κέντρο της αρχαίας πόλης της Καρύστου από τους ύστερους κλασικούς έως τους βυζαντινούς χρόνους. Αν και πρόκειται για το μοναδικό αντίστοιχο εύρημα από την περιοχή της αρχαίας πόλης, στόχος της ανακοίνωσης είναι η τυπολογική και χρονολογική του κατάταξη, σε σύγκριση με αντίστοιχα παραδείγματα από άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου. Παράλληλα όμως, και με αφορμή το συγκεκριμένο εύρημα, επιχειρείται μία συνδυαστική προσέγγιση πληροφοριών που μας είναι ήδη γνωστές και αφορούν σε πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της πόλης κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων.

Κουλίδου Σοφία

ΚΖ' ΕΠΚΑ

Οι ορθογώνιες κατασκευές του νεκροταφείου και του οικισμού μυκηναϊκών χρόνων της Πηγής Αρτέμιδος στη νότια Πιερία

Η Πηγή Αρτέμιδος βρίσκεται αμέσως δυτικά της εθνικής οδού ΠΑΘΕ στο ύψος του Πλαταμώνα, σε μία προνομιακή από γεωμορφολογική άποψη θέση. Βρίσκεται, δηλαδή, δίπλα στην ομώνυμη πηγή, σε ύψωμα 90μ., με άμεση εσοπτεία της περιοχής από τις εκβολές του Πηνειού έως και την παραλία του Πλαταμώνα, προσφέροντας έτσι δυνατότητα ελέγχου του σημαντικού περάσματος από τη Θεσσαλία στη Μακεδονία. Στην άμεση περιφέρειά της έχουν διαπιστωθεί ίχνη μίας σχετικά πυκνής αλλά και διαχρονικής ανθρώπινης εγκατάστασης και παρουσίας.

Η ανασκαφή ξεκίνησε στο πλαίσιο της διάνοιξης της νέας Εθνικής Οδού Αθηνών-Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μαλιακός-Κλειδί. Κατά τη διάρκεια των αρχαιολογικών εργασιών, που διήρκεσαν από τον Ιούλιο έως και τον Δεκέμβριο του 2009 ανασκάφηκαν συνολικά 1000 τ.μ. σε μέγιστο βάθος 2,50μ. Αναγνωρίστηκαν 3 φάσεις χρήσης του χώρου με αρκετές επιμέρους προσθήκες και ανακατασκευές. Η πιο ύστερη φάση χρονολογείται στα κλασικά χρόνια, ενώ οι πρωιμότερες στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού.

Στην δεύτερη φάση χρήσης του χώρου, που χρονολογείται μετά την ΥΕ II Α, υπήρξε έντονη οικιστική δραστηριότητα. Μεταξύ των οικιστικών καταλοίπων συγκαταλέγονται και δύο ορθογώνιες λιθοκτιστες κατασκευές που εντοπίστηκαν σε απόσταση 4μ. μεταξύ τους. Η πιο καλοδιατηρημένη από τις δύο σχετίζεται με τρία χειροποίητα αγγεία. Πρόκειται για δυσερμήνευτες κατασκευές με πιθανό παράλληλο μία παρόμοια κατασκευή που είχε εντοπιστεί στην κοντινή θέση της Πηγής Αθηνάς σε σχέση με το νεκροταφείο των τύμβων της ΥΕΧ.

Κουνούκλας Πέτρος

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Ο Κύνος στην Υστεροελλαδική ΙΙΙΓ Μέση και Νεώτερη περίοδο

Από τα σημαντικότερα αποτελέσματα της μελέτης του αρχαιολογικού υλικού της συστηματικής ανασκαφής στη θέση Παλαιοπυργός Λιβανατών (αρχαίος Κύνος), αποτελεί η επιβεβαίωση της συνεχούς κατοίκησης του χώρου καθ' όλη την εποχή του Χαλκού.

Ο τύπος και η χρήση των οικοδομημάτων, των οποίων τα λείψανα διεσώθησαν, ο τρόπος δόμησης και τα υλικά δομής τους, καθώς και η πιθανολογούμενη χρήση των διαφόρων χώρων σύμφωνα με τα κινητά ευρήματα των δύο από τις οικοδομικές φάσεις του οικισμού, της Υστεροελλαδικής ΙΙΙΓ Μέσης και Ύστερης περιόδων, αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης.

Κουντούρη Ελένη, Κουτσογιάννης Δημήτριος, Μαμάσης Νικόλαος

ΥΠΠΟΤ

Νέο πρόγραμμα επιφανειακής, γεωφυσικής και ανασκαφικής έρευνας στα μυκηναϊκά αποστραγγιστικά έργα της Β. Κωπαΐδας: αποτελέσματα α΄ περιόδου εργασιών πεδίου

Οι χαρτογραφήσεις και οι τοπογραφικές έρευνες που πραγματοποιήσαν Γάλλοι και Άγγλοι μηχανικοί, όπως οι Suavage, Καμπάνης, Lallier και Kenny, κατά τις πολλαπλές απόπειρες του ελληνικού κράτους να αποστραγγίσει τη λίμνη από το 1835 και εξής, αποτέλεσαν και την αφετηρία της έρευνας του απώτερου παρελθόντος του κωπαϊδικού πεδίου. Εντυπωσιακά κατάλοιπα αρχαίων υδραυλικών έργων, που ανάγονται τόσο στους προϊστορικούς όσο και τους ιστορικούς χρόνους, αναδείχθηκαν, προκαλώντας το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας. Από τότε πολύ νερό κύλησε στο αυλάκι, με μικρής κλίμακας επιφανειακές έρευνες, όπως ενδεικτικά αυτές του Siegfried Lauffer κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, έως και τη δεκαετία του 1980, όταν ο καθηγητής του Πολυτεχνείου του Μονάχου Jost Knauss ακολουθώντας τις ενδείξεις επί του εδάφους προσπάθησε να ερμηνεύσει τα αρχαία τεχνικά έργα, από τη σκοπιά της μηχανικής υδραυλικής. Παρόλα ταύτα, το τοπίο των μυκηναϊκών αποστραγγιστικών έργων της Κωπαΐδας παραμένει ασαφές. Οι θεωρίες που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί για τη λειτουργία και κυρίως την ακριβέστερη χρονολόγησή τους εντός της Εποχής του Χαλκού, στηρίζονται μόνο σε επιφανειακά ίχνη και όχι σε ανασκαφική ή άλλου είδους ερευνητική προσέγγιση, ενώ πληθώρα καίριων ερωτημάτων που αφορούν στο τεχνολογικό υπόβαθρο, τις μεθόδους κατασκευής, την αποτελεσματική λειτουργία, τις τυχόν αστοχίες και τη χρονική ακολουθία στην κατασκευή των επιμέρους τμημάτων των έργων, αναμένουν τεκμηριωμένη απάντηση. Αυτό ακριβώς το κενό φιλοδοξεί να καλύψει το διεπιστημονικό πρόγραμμα προσέγγισης και ερμηνείας των έργων, το οποίο ξεκίνησε από το 2010, υπό τη διεύθυνση της Έλενας Κουντούρη, σε συνεργασία με τη Θ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, τον Τομέα Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και το Ινστιτούτο Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου του Mainz. Οι εργασίες πεδίου, οι οποίες πραγματοποιούνται με την οικονομική υποστήριξη του Ινστιτούτου Αιγαιακής Προϊστορίας (INSTAP), ξεκίνησαν φέτος το καλοκαίρι, και περιελάμβαναν επιφανειακή έρευνα, τοπογραφική αποτύπωση, γεωφυσική διασκόπηση, γεωληψίες και τριδιάστατη αποτύπωση με σαρωτή laser. Οι πρώτες διαπιστώσεις, σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα σειράς στρωματογραφικών δοκιμαστικών τομών σε θέσεις του βόρειου κωπαϊδικού πεδίου, όπου τα μυκηναϊκά αποστραγγιστικά έργα είναι ακόμα εμφανή, υπήρξαν ιδιαίτερα ενθαρρυντικές και συμβάλλουν σταδιακά στη διασαφήνιση της χρονολόγησης και στον προσδιορισμό επιμέρους κατασκευαστικών λεπτομερειών των έργων.

Κουρούνη Ευτυχία

Θ΄ ΕΠΚΑ

Λιβαδειά. Νέα ανασκαφικά δεδομένα από το νεκροταφείο των ιστορικών χρόνων

Το Σεπτέμβριο του 2010 κατά τη διάρκεια εκσκαφικών εργασιών για την ανέγερση διώροφης οικοδομής στο οικοπέδο ιδιοκτησίας Β. Μερτζάνη (ενώ είχε προηγηθεί η κατεδάφιση παλιάς οικίας), που βρίσκεται στην πόλη της Λιβαδειάς στο λόφο του Αγίου Βλασίου, ήλθαν στο φως ένας κεραμοσκεπής και ένας λακκοειδής τάφος. Αμέσως σταμάτησαν οι εκσκαφικές εργασίες και διενεργήθηκε επείγουσα σωστική ανασκαφική έρευνα από τη Θ΄ ΕΠΚΑ, στη Νότια και Δυτική πλευρά του οικοπέδου. Η εκσκαφή για την τοποθέτηση των βάσεων της οικοδομής αποκάλυψε τμήμα αρχαίου νεκροταφείου, που χρονολογείται από την ύστερη κλασική έως και την ελληνιστική εποχή (4ος -3ος αι. π.Χ.). Το τμήμα του νεκροταφείου, που ανασκάφηκε στο εν λόγω οικοπέδο, απέχει περίπου 150 μέτρα από το νέο νοσοκομείο της πόλης, όπου τον Ιούλιο του 1988 κατά τις εργασίες ανέγερσης του, ανασκάφηκαν στο σύνολό τους περίπου 155 τάφοι, χρονολογούμενοι από τα τέλη του 6ου αι. π.Χ. έως και τον 3ο αι. π.Χ. Ο λόφος, γνωστός και ως Κοϊτσανορράχη στους ντόπιους, απεδείχθη πως αποτελεί τον χώρο ταφής των αρχαίων κατοίκων της Λιβαδειάς.

Η ανασκαφή του οικοπέδου κατά το χρονικό διάστημα Σεπτέμβριος 2010 – Οκτώβριος 2010 έφερε στο φως 29 συνολικά τάφους. Ανήκουν στα βασικά είδη τάφων που επιχωριάζουν στα βοιωτικά νεκροταφεία των ιστορικών χρόνων εκ των οποίων, 13 λακκοειδείς, 12 κεραμοσκεπείς και 4 κιβωτίοσχημοι. Οι τάφοι χρονολογούνται από τον ύστερο 5ο αι. π.Χ. έως και τον 3ο αι. π.Χ.

Κραβαρίτου Σοφία

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Θεσσαλικών Σπουδών

Κοινόν και θεός αυτοκράτωρ στην Ανατολική Θεσσαλία: μια πρώτη προσέγγιση

Η παρούσα ανακοίνωση πραγματεύεται το θέμα της υιοθέτησης της αυτοκρατορικής λατρείας στην ανατολική Θεσσαλία κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Έμφαση δίνεται —μέσα από επιγραφικά, νομισματικά και αρχαιολογικά δεδομένα— στη θέση της νέας λατρείας στο πάνθεον του Κοινού των Μαγνήτων, καθώς και στη συνύπαρξή της με άλλες τοπικές παραδοσιακές πολιαδικές θεότητες. Τέλος επιχειρείται σύγκριση με αντίστοιχες θρησκευτικές πρακτικές του Κοινού των Θεσσαλών, σε μια πρώτη προσπάθεια ανίχνευσης —μέσω των λατρευτικών δρώντων— των διεργασιών που διέπουν τους μηχανισμούς κοινωνικής και πολιτικής ταυτότητας της Θεσσαλίας των αυτοκρατορικών χρόνων.

Κυπαρίσση-Αποστολικά Νίνα

Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας Ν. Ελλάδας

Ενδείξεις λειτουργίας κεραμικού κλιβάνου της Μέσης Νεολιθικής στη Μαγούλα Ίμβρου Πηγάδι στο Νέο Μοναστήρι Φθιώτιδας

Στο δυτικό άκρο του οικισμού της ΜΝ στη Μαγούλα Ίμβρου Πηγάδι (βλ. ΑΕΘΣΕ 2006) όπου είχαν εντοπιστεί πυρακτωμένες επιχώσεις σε βαθύ στρώμα της ανασκαφής στο πρηνές του δρόμου, αυτές είχαν αποδοθεί σε πιθανό επεισόδιο καταστροφής οικίας από φωτιά λόγω των πολλών και σημαντικών ευρημάτων. Με την επέκταση εκείνης της τομής τόσο προς δυτικά όσο και προς νότια αποκαλύφθηκαν σε μεγάλη έκταση έντονα πυρακτωμένες επιχώσεις μέσα από τις οποίες έβγαιναν ολόκληρα αγγεία και σκεύη που φαίνονται αχρησιμοποίητα, ενώ αντίθετα δεν υπήρχαν άλλα κινητά ευρήματα ενδεικτικά οικιακής χρήσης και οικονομίας. Περαιτέρω προσεκτική ανασκαφή των ανώτερων επιχώσεων αποκάλυψε τμήματα πήλινων κατασκευών που μπορούν να αποδοθούν σε αρχιτεκτονικά στοιχεία κεραμικών κλιβάνων, ενώ προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορούν και οι γεωλογικές παρατηρήσεις επί των επιχώσεων.

Η εκτίμησή μας για μια τέτοια λειτουργία ενισχύεται από την παρουσία ειδωλίου κεραμικού κλιβάνου που βρέθηκε στις προαναφερθείσες πυρακτωμένες επιχώσεις.

Στην ανακοίνωση θα αναπτυχθεί το θεωρητικό μοντέλο μιας τέτοιας εγκατάστασης και η πιθανή λειτουργία του στο σύμπλεγμα ενός ευρύτερου δικτύου γειτονικών οικισμών της ίδιας περιόδου στην περιοχή.

Κυπαρίσση-Αποστολικά Νίνα, Χαμηλάκης Γιάννης

Εφορεία Παλαιοανθρ/γίας & Σπηλαιολογίας Ν. Ελλάδας, University of Southampton

Αρχαιολογική και εθνογραφική έρευνα στη θέση Κουτρολού Μαγούλα Φθιώτιδας, 2009-2011

Η ανασκαφή στην Κουτρολού Μαγούλα, στα όρια Θεσσαλίας-Φθιώτιδας, που είχε αρχίσει από το 2001 από τη Ν. Κυπαρίσση και τη ΙΔ'ΕΠΚΑ συνεχίστηκε από το 2010 με τη συνεργασία του καθηγητή Γ. Χαμηλάκη εκ μέρους της Βρετανικής Σχολής Αθηνών και του Πανεπιστημίου του Southampton, στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγράμματος αρχαιολογίας και αρχαιολογικής εθνογραφίας. Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται αναφορά στα ευρήματα (σταθερά και κινητά) του 2009, συνδέεται η έως τότε ανασκαφή με τα νέα ευρήματα κατά το 2010 και 2011 που αποκαλύπτουν ένα σημαντικό οικιστικό σύνολο της Μέσης Νεολιθικής, με λιθοκτίστα θεμέλια και δάπεδα, που δεν είναι γνωστά από άλλες θέσεις αυτής της περιόδου στην περιοχή. Αξιομνημόνευτος είναι ο αριθμός των ειδωλίων (περίπου 200 συνολικά), ενώ μόνο το 2011 βρέθηκαν περίπου 60. Το 2011 αποκαλύφθηκε, μεταξύ άλλων, κτίσμα σε σχήμα Η που φαίνεται να ανήκει στην εποχή του Χαλκού, ενώ δεν αποκλείεται ταφική χρήση του, πράγμα που θα διασαφηνιστεί όταν ολοκληρωθεί η ανασκαφή του. Ιδιαίτερης σημασίας είναι ανθρώπινη ταφή σε εκτεταμένη στάση, για την οποία έχουν ήδη σταλεί δείγματα των οστών για χρονολόγηση, λόγω της σπανιότητας τέτοιων ευρημάτων και δεδομένου ότι στο χώρο έχουν διαπιστωθεί και μεταγενέστερες χρήσεις. Παράλληλα με την αρχαιολογική πραγματοποιείται και εθνογραφική έρευνα αλλά και πρόγραμμα δημόσιας αρχαιολογίας (public archaeology) και αρχαιολογίας της τοπικής κοινότητας (community archaeology). Περιλαμβάνει συνεντεύξεις με τον τοπικού πληθυσμό για την επίδραση των αρχαιολογικών ευρημάτων στη σύγχρονη ζωή τους καθώς και τη συμμετοχή των ανθρώπων της περιοχής σε δράσεις της ανασκαφής, όπως την πολύ πετυχημένη θεατρική παράσταση-γιορτή "Το Γεύμα", που έλαβε χώρα δίπλα στις τομές και στην οποία συμμετείχαν γύρω στα 300 άτομα.

Κυριαζή Όλγα, Φάππας Ιωάννης

Θ' ΕΠΚΑ

Νέες θέσεις του τέλους της Νεολιθικής περιόδου στην κοιλάδα του Βοιωτικού Κηφισού

Οι πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες της Θ' ΕΠΚΑ στην κοιλάδα της Χαιρώνειας έφεραν στο φως μια νέα εγκατάσταση της Τελικής Νεολιθικής περιόδου. Τα οικιστικά κατάλοιπα και τα ευρήματα της ανασκαφής προσθέτουν νέα στοιχεία για την κατοίκηση και τις συνθήκες διαβίωσης στην περιοχή κατά τους νεολιθικούς χρόνους.

Λεβέντη Ιφιγένεια

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Επιτύμβια ανάγλυφα ρωμαϊκών χρόνων από τη Θεσσαλία

Τα επιτύμβια ανάγλυφα της ρωμαϊκής περιόδου από τη Θεσσαλία είναι σχεδόν άγνωστα στη σύγχρονη έρευνα της γλυπτικής από τις επαρχίες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Έχουν ωστόσο έναν ιδιαίτερο και διακεκριμένο χαρακτήρα σε σχέση με παρόμοια

ανάγλυφα της Απτικής, της Μακεδονίας, της Ρώμης και γενικότερα της Ιταλίας, της Βαλκανικής και άλλων τμημάτων της αυτοκρατορίας. Παράγονται από το τέλος του 1ου αι. π.Χ. ως και τον 3ο ή 4ο αι. μ.Χ.

Στήλες με ολόσωμες μορφές είναι σπανιότερες, ενώ κυρίως η θεσσαλική παραγωγή των ρωμαϊκών χρόνων αντιπροσωπεύεται από επιτύμβια ανάγλυφα με προτομή ή παράσταση του ήρωα ιππέα ή και συνδυασμό των δύο μοτίβων. Τα αρχιτεκτονικά πλαίσια των ανάγλυφων παραστάσεων μπορεί να είναι ορθογώνια, αλλά πολύ χαρακτηριστικά είναι τα αψιδωτά οξυκόρυφα που καταγονται από την επιχώρια ελληνιστική παράδοση των ανθεμωτών επιτύμβιων στηλών. Τα θεσσαλικά επιτύμβια ανάγλυφα παρουσιάζουν εικονογραφικά στοιχεία και λεκτικά σύμβολα που υποδηλώνουν μία συμβατική ηρωοποίηση των νεκρών σε στενό, μάλλον οικογενειακό κύκλο. Στη διάρκεια της εμφάνισής τους ωστόσο, και ιδίως από τον 2ο αι. μ.Χ., προσαρμόζονται ως προς τα αρχιτεκτονικά πλαίσια, την εικονογραφία των προτομών και το λεκτικό των επιγραφών στα επιτύμβια ανάγλυφα που παράγονται στη γειτονική Μακεδονία, ενώ γενικότερα τα θεσσαλικά εργαστήρια παρουσιάζουν επιρροές και από τη μητροπολιτική Ιταλία και τη Ρώμη.

Τα εικονογραφικά και τυπολογικά χαρακτηριστικά αυτών των αναγλύφων, καθώς και η χρονολόγησή τους με εσωτερικά και εξωτερικά κριτήρια θα αποτελέσουν αντικείμενο αυτής της ανακοίνωσης.

Μαζαράκης Αινιάν Αλέξανδρος, Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα, Χρυσοπούλου Ελένη

ΙΑΚΑ και ΙΓ ΕΠΚΑ

Επιφανειακές έρευνες στην Κεφάλα της Σκιάθου (2009-2011)

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του τριετούς προγράμματος επιφανειακών ερευνών που διενήργησε ο τομέας Αρχαιολογίας του Τμήματος ΙΑΚΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, σε συνεργασία με την ΙΓ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων μεταξύ 2009 και 2011 στη θέση «Κεφάλα» της Σκιάθου. Το ακρωτήριο βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του νησιού, δίπλα στον όρμο «Ξάνεμο». Ο οχυρωμένος οικισμός ταυτίζεται πιθανώς με την παλαιότερη από τις δύο πόλεις της Σκιάθου, την Παλαισκιάθο των πηγών [Σκύλαξ, *Περίπλους*, 58]. Τα επιφανειακά ευρήματα χρονολογούνται από την Πρωτογεωμετρική έως και την Κλασική περίοδο. Η θέση φαίνεται ότι εγκαταλείφθηκε λίγο μετά την ίδρυση της κλασικής πόλης της Σκιάθου, η οποία βρίσκεται στη θέση της σημερινής ομώνυμης πόλης.

Μαθιουδάκη Ηρώ

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τύποι δίχρωμης κεραμικής από τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία της Μέσης και πρώιμης Ύστερης Εποχής του Χαλκού

Στην παρούσα ανακοίνωση θα μας απασχολήσουν τύποι δίχρωμης (ή πολύχρωμης) κεραμικής που απαντούν στη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία με κυριότερους τη λεγόμενη «Ηπειρωτική Πολύχρωμη», τη «Μαγνησιακή Πολύχρωμη», καθώς και τη δίχρωμη εκδοχή της Δ1Β κεραμικής (Λιανοκλάδι, Κίρρα κ.α.). Ο στόχος της μελέτης είναι ο σαφής ορισμός των κεραμικών αυτών ρυθμών και η ταύτιση των περιοχών προέλευσής τους σύμφωνα με τεχνολογικά και τεχνολογικά κριτήρια. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη χρονολόγηση των ρυθμών αυτών και τη χρήση τους στη χρονολογική τοποθέτηση κλειστών κεραμικών συνόλων. Η σύγκριση μεταξύ τεχνολογιών συνοδεύεται από πίνακες αναφοράς που περιλαμβάνουν τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε ρυθμού, καθώς και την κεραμική παράδοση στην οποία ανήκει ο καθένας με στόχο την πλήρη διαφοροποίησή του ενός από τον άλλον από εδώ και στο εξής.

Μέσω της προσέγγισης κεραμικής της ίδιας αισθητικής αξίας, στην περίπτωση μας με περισσότερα του ενός χρώματα και εικονιστικά ή ιδιαίτερες σύνθετα μοτίβα άρτιας εκτέλεσης, θίγονται καίρια ζητήματα τυπολογίας της Μέσης και πρώιμης Ύστερης Εποχής του Χαλκού.

Μακρή-Σκοτινιώτη Θάλεια, Ιντζεσίλογλου Μπάμπης Γ., Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργυρούλα

ΙΓ ΕΠΚΑ

Η Έκθεση της Νέας Πτέρυγας του «Αθανασάκειου» Αρχαιολογικού Μουσείου Βόλου

Μαλακασιώτη Ζωή, Βήτος Γεώργιος, Πανάγου Μαρία

ΙΓ' ΕΠΚΑ, ΙΑΚΑ - ΙΕ' ΕΠΚΑ, ΙΑΚΑ - ΛΔ' ΕΠΚΑ

Οι Τύμβοι με καύσεις στον αγρό Δεσποτόπουλου στη θέση Βουλοκαλύβα Πλατάνου – Αλμυρού

Στη Θέση Βουλοκαλύβα Πλατάνου Αλμυρού στον αγρό Δεσποτόπουλου, κατά τα έτη 1989-1993, πραγματοποιήθηκε σωστική ανασκαφή που έφερε στο φως τρεις ταφικούς τύμβους [Α, Β και Γ]. Στα πλαίσια ενός προγράμματος συνεργασίας μεταξύ της ΙΓ' ΕΠΚΑ και του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ πραγματοποιείται η συστηματική μελέτη του υλικού. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα πρώτα αποτελέσματα της μελέτης των τύμβων Β και Γ. Στόχος της μελέτης είναι να διαπιστωθεί η διάρκεια χρήσης των τύμβων και οι ταφικές πρακτικές. Οι τύμβοι του αγρού Δεσποτόπουλου αποτελούν ένα σύνολο του οποίου η πλήρη δημοσίευση θα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των ταφικών εθίμων στη ΝΑ Θεσσαλία κατά τη γεωμετρική και αρχαϊκή περίοδο.

Μαυρίδης Φάνης

Εφορεία Παλαιoανθρω/γίας-Σπηλαιολογίας Ν. Ελλάδας

Τα σπήλαια ως χώροι ανθρωπίνης δράσης κατά τη Νεολιθική περίοδο. Η περίπτωση του σπηλαίου Αγίας Τριάδας Καρύστου

Τα σπήλαια έχουν χρησιμοποιηθεί διαχρονικά για πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς, με τη σχετική λίστα να μην είναι ποτέ πλήρης: Χώροι περιοδικής ή μόνιμης κατοικίας, παραγωγής ή αποθήκευσης, απόρριψης απορριμμάτων, ως πηγές νερού, ορυχεία/λατομεία για την εξόρυξη πρώτων υλών, ως χώροι φύλαξης εξημερωμένων ή ως καταφύγια άγριων ζώων, ως χώροι λατρείας ή ταφής, ως τόποι εκτέλεσης, εξορίας ή καταφύγια από διάφορους κινδύνους, καταφύγια παρανόμων, εξόριστων, θυμάτων επιδημιών και ασθενειών, ή ως τόποι περιβαλλοντικού-γεωλογικού, αρχαιολογικού, παλαιοντολογικού, ανθρωπολογικού και γενικότερα επιστημονικού ενδιαφέροντος ως τουριστικοί προορισμοί κλπ. Τα σπήλαια αποτελούν επομένως χώρους συνδεδεμένους με τις ποικίλες αντιλήψεις που διαμορφώνουν οι άνθρωποι για ό,τι τους περιβάλλει, αποκτώντας ιδιαίτερο κάθε φορά νόημα εντασσόμενα στο πολιτισμικό περιβάλλον κάθε εποχής.

Η παρούσα ανακοίνωση, με αφορμή την ολοκλήρωση της ανασκαφικής έρευνας στο σπήλαιο Αγίας Τριάδας Καρύστου, στο οποίο εντοπίστηκαν, μεταξύ άλλων, φάσεις της Νεότερης Νεολιθικής Ι-Ιβ και ΙΙ, εξετάζει τη σημασία των σπηλαίων στις τελευταίες φάσεις της Νεολιθικής, περίοδο κατά την οποία παρατηρείται γενικευμένη χρήση τους. Γίνεται προσπάθεια ένταξης του φαινομένου σε όσο το δυνατόν ακριβέστερο χρονολογικό πλαίσιο, αντιμετωπίζοντάς τα ως πολιτισμικά-κοινωνικά περιβάλλοντα, που διαμορφώθηκαν από τις ατομικές και συλλογικές αντιλήψεις της εποχής.

Μερούσης Νικόλαος

Μαρμάρινα ανθρωπόμορφα ειδώλια από τη Νεολιθική Θεσσαλία και τη Δυτική Μακεδονία: προσπάθεια ανάγνωσης ενός κοινού στυλιστικού κώδικα

Μελετώντας τα μαρμάρινα ανθρωπόμορφα ειδώλια από το νεολιθικό οικισμό στον Πολυπλάτανο Ημαθίας (ανασκαφή Δρος Λ. Στεφανή και γράφοντος) διαπίστωσα ότι είχα στα χέρια μου μια ομάδα ειδωλίων της Τελικής Νεολιθικής, που στυλιστικά ήταν όμοια με τα θεσσαλικά ανθρωπόμορφα μαρμάρινα ειδώλια τα οποία ήταν γνωστά εδώ και δεκαετίες από τις ανασκαφές του Τσουντα, των Wace και Thomson και του Χουρμουζιάδη στο Σέσκλο, στο Διμήνι, στο Ραχμάνι και αλλού. Οι συγκεκριμένοι στυλιστικοί τύποι ειδωλίων ήταν γνωστοί κατά την ίδια εποχή σε μερικούς ακόμα οικισμούς της Δυτικής Μακεδονίας (θέσεις δυτικά του Αξιού, στους σημερινούς νομούς Ημαθίας, Πιερίας και Κοζάνης). Με βάση τα αρχαιολογικά δεδομένα φαίνεται πως μια ευρεία γεωγραφική περιοχή στο β' μισό της 5ης χιλιετίας και κατά την 4η χιλιετία π.Χ. μοιραζόταν κοινούς στυλιστικούς κώδικες, όχι μόνο στα μαρμάρινα ανθρωπόμορφα ειδώλια αλλά και στη διακοσμημένη κεραμική και αλλού. Στην ανακοίνωσή μου, αφού παρουσιάσω συνοπτικά το αρχαιολογικό υλικό, θα προσπαθήσω να αποκωδικοποιήσω τι μπορεί να σημαίνει αυτή η στυλιστική ομοιογένεια που απαντά στη Θεσσαλία και στην όμορή της Δυτική Μακεδονία κατά την Τελική Νεολιθική.

Μιχάλη Μυρτώ

Ινστιτούτο Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών

Το έργο του Ινστιτούτου Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών στο Νότιο Ευβοϊκό Κόλπο και στις Δυτικές Ακτές του Νοτίου Παγασητικού Κόλπου (2009-2011)

Θα αναρτηθούν σε poster τα αποτελέσματα των ερευνών του Ι.Ε.Ν.Α.Ε. στον Παγασητικό Κόλπο (υπό τη διεύθυνση του αρχαιολόγου κ. Ηλία Σπονδύλη) και στον Ευβοϊκό Κόλπο (υπό τη διεύθυνση του αρχαιολόγου κ. Γιώργου Κουτσουφλάκη).

Υπάρχει επίσης δυνατότητα προβολής ολιγόλεπτου ενημερωτικού video για την έρευνα στο Νότιο Ευβοϊκό Κόλπο, το οποίο μπορεί να προβάλλεται στην αίθουσα που θα αναρτηθούν τα posters εφόσον υπάρχει η απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή.

Μουνδρέα-Αγραφιωτή Αντίκλεια, Σαρρής Απόστολος, Παπαδόπουλος Νίκος

ΙΑΚΑ-ΠΘ, ΙΜΕ-ΙΤΕ

Η Συμβολή των Γεωφυσικών Διασκοπήσεων στην Αρχαιολογική Έρευνα της Μαγούλας Ζερέλια, Δήμος Αλμυρού

Από την αρχή των ερευνών μας στη Μαγούλα Ζερέλια το 2005, έγινε αισθητή η παρουσία επιφανειακών ευρημάτων όχι μόνον στην επίπεδη επιφάνεια της μαγούλας αλλά και στα γύρω χωράφια. Η γειννίαση της μαγούλας με τη λίμνη Μεγάλο Ζερέλι, θέτει αρκετά ερωτήματα σε σχέση με τις συνθήκες και την έκταση της πρώτης εγκατάστασης στο χώρο, όσο και ως προς τη διαχρονική χρήση της θέσης μέχρι τους μεταβυζαντινούς χρόνους. Στις μικρές διερευνητικές τομές που είχαν διενεργήσει οι πρώτοι ανασκαφείς της Μαγούλας Wace και Thompson το 1908 στα δυτικά και βορειοδυτικά της Μαγούλας είχαν εντοπιστεί κατασκευές σε σχετική απόσταση από τα κράσπεδα της Μαγούλας, οι οποίες αποδόθηκαν από τους ανασκαφείς στη Μέση Νεολιθική ή στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού.

Κατά την συστηματική επιφανειακή έρευνα που διενεργήθηκε το 2007 στα χωράφια δυτικά της Μαγούλας Ζερελίων από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, εντοπίστηκε αρκετή ποσότητα κεραμικής ιστορικών και προϊστορικών χρόνων, καθώς και πολυάριθμα αλεστικά εργαλεία, υφαντικά βάρη, οστά, όστρεα κ.ά. Η στατιστική επεξεργασία της χωρικής κατανομής των επιφανειακών δεδομένων έδειξε ότι υπήρχαν ανά περιοχές σημαντικές συγκεντρώσεις ευρημάτων.

Στόχος της γεωφυσικής έρευνας που διενεργήθηκε το 2010 στην επίπεδη επιφάνεια της μαγούλας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της, σε συνολική έκταση 16.000 τα.μ., ήταν η ανίχνευση και χαρτογράφηση ύπαρξης υπεδάφειων κατασκευών. Έγινε χρήση μαγνητικών και ηλεκτρικών τεχνικών, του γεωραντάρ, της μαγνητικής επιδεκτικότητας και της ηλεκτρικής τομογραφίας. Τα αποτελέσματα της γεωφυσικής χαρτογράφησης απέδωσαν μία λεπτομερή εικόνα ύπαρξης διαφορετικών υπεδάφειων κατασκευών σε όλη την έκταση της περιοχής γεωφυσικής διασκόπησης. Μία μεγάλη ορθογώνια κατασκευή πιθανώς ιστορικών χρόνων εμφανίζεται σε μικρό βάθος στην επίπεδη επιφάνεια της μαγούλας, ενώ στο βόρειο τμήμα της εμφανίζονται μικρότερες ανωμαλίες οι οποίες πιθανώς σχετίζονται είτε με τη συστάδα των κιβωτιόσχημων μεσοελλαδικών τάφων, είτε με τις στρωματογραφικές τομές των ερευνών των Wace και Thompson. Ορθογώνιες αρχιτεκτονικές δομές (με διαστάσεις μικρότερες από 6-7m) εμφανίζονται επίσης ΒΔ της μαγούλας (ίχνη οικισμού;). Οι μετρήσεις της μαγνητικής επιδεκτικότητας ήταν ενδεικτικές της πολύπλοκης στρωματογραφίας της μαγούλας, υποδεικνύοντας τουλάχιστον τέσσερις φάσεις κατοίκησης. Προς τα δυτικά, δύο καμπυλόγραμμες μαγνητικές ανωμαλίες ενδέχεται να σχετίζονται με την παλαιότερη ακτογραμμή της λίμνης Μεγάλο Ζερέλι. Τέλος, από την ηλεκτρική τομογραφία συνάγεται ότι κάτω από το ανθρωπογενές υλικό της μαγούλας εκτείνεται στρώμα άμμων, χαλικιών και αργίλων πάνω στο οποίο έγιναν οι πρώτες νεολιθικές εγκαταστάσεις στη θέση. Στη συνέχεια ακολουθούν τα μερικώς κορεσμένα σε νερό ιζήματα, ενώ το ασβεστολιθικό υπόβαθρο της περιοχής φαίνεται να βρίσκεται σε βάθος μεγαλύτερο των 20 μέτρων.

Μπάτζιου-Ευσταθίου Ανθή

ΙΕ' ΕΠΚΑ

Οικοσκευή τελικής φάσης κατοίκησης στα Πευκάκια

Στον μυκηναϊκό οικισμό στα Πευκάκια Βόλου συνεχίστηκαν οι ανασκαφικές εργασίες κατά τα έτη 2009-2011. Εντοπίστηκαν τμήματα νέου οικιστικού συνόλου αδιατάρακτα από νεότερες επιχώσεις, που ανήκουν στον χρονολογικό ορίζοντα της ακμής του οικισμού, δηλαδή στην ΥΕ ΙΙΑ2-ΙΙΒ. Επιβεβαιώνεται η διαπίστωση ότι οι τελευταίες χρονολογικά φάσεις κατοίκησης αγγίζουν την αρχή της ΥΕ ΙΙΓ1 χωρίς να κτίζονται νέες εγκαταστάσεις αλλά με τη χρήση ή μικρή επισκευή των παλαιότερων.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται το κλειστό σύνολο της οικοσκευής της τελικής φάσης κατοίκησης και επιχειρούνται συγκρίσεις με ανάλογα δημοσιευμένα σύνολα κεραμικής από θέσεις, όχι μόνο της ίδιας περιοχής, αλλά και πιο απομακρυσμένες.

Μπάτζιου-Ευσταθίου Ανθή

ΙΕ' ΕΠΚΑ

Το έργο της ΙΕ' ΕΠΚΑ

Νάζου Μαργαρίτα

Ινστιτούτο Αρχαιολογίας του Παν/μίου του Λονδίνου

Οι Νεολιθικές 'σέσουλες' (scoops) από την Θεσσαλία και τη Στερεά Ελλάδα: ανάλυση των ανασκαφικών συνόλων και απόπειρα ερμηνείας τους

Η ανακοίνωση αναφέρεται στις Νεολιθικές σέσουλες (scoops), μια ομάδα αγγείων με ιδιόμορφο σχήμα, πλούσια εγχάρακτη διακόσμηση και αιγιματική χρήση. Τα αγγεία αυτά έχουν βρεθεί σε πολλές θέσεις της Ύστερης Νεολιθικής (περίπου 5.200-4.200 π.Χ.) και της Τελικής Νεολιθικής (περίπου 4.200-3.100 π.Χ.) και έχουν ευρεία γεωγραφική διάδοση, από τη Στερεά Ελλάδα και τη Θεσσαλία έως τα Βαλκάνια και τις Δαλματικές ακτές. Αρχικά θα παρουσιαστεί σύντομα η τυπολογία του σκεύους, τα εγχάρακτα μοτίβα διακόσμησης και οι τοπικές και χρονικές παραλλαγές του. Το κύριο σκέλος της παρουσίασης είναι μια ανάλυση των ανασκαφικών συνόλων, στα οποία βρέθηκαν οι σέσουλες: οικισμοί, νεκροταφεία, σπήλαια και μεταλλεία. Επίσης η ανάλυση εξετάζει την ποσοτική κατανομή των τύπων στα αρχαιολογικά σύνολα. Το τελικό σκέλος της παρουσίασης εξετάζει τις υπάρχουσες θεωρίες ερμηνείας αυτών των σκευών και τις αξιολογεί σε σχέση με τα συμπεράσματα της ανάλυσης.

Νικολάου Ελισάβετ, Παπαθανασίου Αναστασία

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Θεσσαλικών Σπουδών

Παιδικές ταφές intra muros Πρώιμης Εποχής Σιδήρου από την Άλο

Η σωστική ανασκαφή, που πραγματοποιήθηκε στη θέση Κεφάλωση Αλμυρού, εκτός από μεγάλο τμήμα της ελληνοιστικής οχύρωσης της Άλου αποκάλυψε και αρχιτεκτονικά λείψανα γεωμετρικής περιόδου, που θυμίζουν παλιότερες μορφές κατοίκησης: τα αψιδωτά κτίρια της μεσοελλαδικής εποχής. Ο οικισμός, που όπως αποδεικνύεται από τα ευρήματα υπάρχει στη θέση αυτή, δημιουργήθηκε στην ανοιχτή πεδιάδα σε αντίθεση με την προηγούμενη μυκηναϊκή περίοδο των τειχισμένων ακροπόλεων, προφανώς στην πορεία ενός αρχαίου δρόμου από τη νότια προς την κεντρική και βόρεια Ελλάδα. Έξω από τα σπίτια και στα ελεύθερα τμήματα του οικισμού, βρέθηκαν παιδικές ταφές κυρίως σε μικρών διαστάσεων κιβωτιόσχημους τάφους. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν οι παιδικοί τάφοι σε συνάρτηση με τον οικισμό, τα κτερίσματά τους και μέσα από τις ταφικές πρακτικές, που δεν είναι ασυνήθιστες στην εποχή αυτή, θα σκιαγραφηθεί η ιδεολογία της τοπικής κοινωνίας και η συγγένεια ή διαφοροποίησή της από άλλες αντίστοιχων οικισμών.

Ντάσιος Φώτης

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Θεσσαλικών Σπουδών

Το ιερό της Δήμητρας Ερώχου στη Σουβάλα Παρνασσίδας: παλαιές και νέες εργασίες ανάδειξης

Ανασκαμμένο από τον Χρήστο Καρούζο στο μεσοπόλεμο, το ιερό της Δήμητρας Ερώχου (από την ομώνυμη φωκική πόλη) γρήγορα «ξεχάσθηκε» και καλύφθηκε από σωρούς χωμάτων και απορριμμάτων. Η ανάδειξη του μετά το 1990 και η συμπλήρωση της ανασκαφής παρουσιάζονται στο σχετικό poster.

Ορφανού Σταυριανή

UCL Institute of Archaeology, London

Χάλκινα αναθήματα από το ναό του Θαυλίου Διός στις αρχαίες Φερές: αρχαιομεταλλουργική προσέγγιση και επιπτώσεις στην έρευνα της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στον ελλαδικό χώρο

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτελεί το σύνολο των χάλκινων αναθημάτων που βρέθηκαν σε δύο αποθέτες στο χώρο του ναού του Θαυλίου Διός. Το υλικό, το οποίο ανασκάφηκε κατά τις περιόδους 1925-6 και 2006-7, χρονολογείται κυρίως στη Γεωμετρική και πρώιμη Αρχαϊκή περίοδο και τυπολογικά τοποθετείται σε διάφορα εργαστήρια της Θεσσαλίας και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνόλου επιλέχθηκε προκειμένου να εξεταστεί με ποσοτικές και ποιοτικές αναλυτικές μεθόδους οι οποίες περιλαμβάνουν οπτικό μεταλλογραφικό μικροσκόπιο, XRF, SEM-EDS και EPMA. Η τεχνολογία των διάφορων τύπων των αντικειμένων διερευνάται τόσο σε επίπεδο χημικής σύστασης των κραμάτων, όσο και μεταλλουργικών τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν κατά την παραγωγή τους. Η τυπολογία των χάλκινων αναθημάτων και η απόδοσή τους βάσει αυτής σε διάφορα τοπικά εργαστήρια λαμβάνονται υπόψη και γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων της μακροσκοπικής και μικροσκοπικής/αναλυτικής μελέτης του υλικού. Στη συνέχεια γίνεται συζήτηση των διαφορετικών τεχνολογικών επιλογών από μέρους των μεταλλουργών στην Θεσσαλία, αλλά και ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου.

Παλαιοθόδωρος Δημήτρης

ΙΑΚΑ-ΠΘ

Τρία αδημοσίευτα αγγεία στο Αθανασάκειο Μουσείο Βόλου από την Νότια Ιταλία και την Βορειοδυτική Ελλάδα

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τρία ερυθρόμορφα αγγεία του Αθανασάκειου Μουσείου του Βόλου, τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επειδή αποτελούν προϊόντα εργαστηρίων του Δυτικού Ελληνισμού. Πρόκειται για έναν απουλικό κώνθο, ένα από τα λίγα προϊόντα των νοτιο-ιταλικών κεραμικών εργαστηρίων που φθάνουν στον Ελλαδικό χώρο τον 4ο αιώνα π.Χ. και δύο αρυβαλλοειδείς ληκύθους της Ομάδας του Αγρινίου, που προέρχονται από εργαστήριο που εντοπίζεται στην Αμβρακία ή τις κορινθιακές αποικίες στην Αλβανία και δρα στο τρίτο τέταρτο του 4ου αιώνα π.Χ. Η παρουσία των συγκεκριμένων αγγείων στη Θεσσαλία είναι ιδιαίτερα σημαντική, γιατί αποτελούν τα δυτικότερα ευρήματα των εργαστηρίων των Δυτικών Ελλήνων στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Παπαδόπουλος Κωνσταντίνος

University of Southampton

Ψηφιακή Σάρωση, Φωτογραμμετρία και Ψηφιακές (Ανα)Παραστάσεις. Αρχαιολογική Τεκμηρίωση & Ερμηνεία σε Τρεις Διαστάσεις: η Περίπτωση της Κουτρούλου Μαγούλας

Η καταγραφή και παρουσίαση της αρχαιολογικής πληροφορίας στις δυο διαστάσεις μέσα από καθιερωμένες μεθόδους και συμβάσεις (π.χ. σχέδιο, φωτογραφία), έχει ως αποτέλεσμα την ελλιπή τεκμηρίωση και ακολούθως μια σειρά από περιορισμούς στην κατανόηση των ανασκαφικών δεδομένων, τόσο από το ευρύτερο κοινό, όσο και από τους ίδιους τους αρχαιολόγους. Αν και ανασκάπτουμε σε τρεις διαστάσεις, καταγράφουμε τις πληροφορίες μόνο σε δύο, ενώ η ανασύνθεση των δεδομένων προϋποθέτει την μετατροπή των δυο σε τρεις και ίσως τέσσερις, αν συμπεριλάβουμε και τη διάσταση του χρόνου. Για να ξεπεραστούν οι παραπάνω περιορισμοί και σε μια προσπάθεια αρτιότερης τεκμηρίωσης και διατήρησης των δεδομένων στο χρόνο, η χρήση των νέων τεχνολογιών στη αρχαιολογική έρευνα και πράξη έχει γνωρίσει μεγάλη άνθηση την τελευταία δεκαετία.

Η ανασκαφή στην Κουτρούλου Μαγούλα, μια θέση της Μέσης Νεολιθικής στη Φθιώτιδα, που παρουσιάζει εξαιρετική διατήρηση και στρωματογραφία, αποτελεί ιδανική θέση για την εφαρμογή νέων μεθοδολογικών πρακτικών, τόσο για την καταγραφή, όσο και για την ερμηνεία των δεδομένων.

Εξετάζοντας τρεις διαφορετικές τεχνολογικές εφαρμογές στη θέση αυτή και δίνοντας έμφαση στη χρήση των ψηφιακών (ανα)παραστάσεων ως εργαλείων έρευνας και όχι ως τελικά προϊόντα, η ανακοίνωση αυτή θα τονίσει τη σημασία της χρήσης ψηφιακών εργαλείων στην μελέτη της αρχαιολογικής μαρτυρίας, σημειώνοντας τα προβλήματα και τους περιορισμούς, καθώς και τις προοπτικές για το μέλλον.

Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Βουβαλίδης Κωνσταντίνος

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Αρχαιολογική και Παλαιογεωγραφική Έρευνα στην Κοιλιάδα του Σπερχειού (Α.Π.Ε.Κ.Σ.)

Η κοιλιάδα του Σπερχειού ποταμού είναι μια γεωγραφική ενότητα στο κέντρο του ελλαδικού ηπειρωτικού κορμού με ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και μακραίωνη ιστορία. Καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη, τόσο του φυσικού, όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της περιοχής, έπαιξε ο ποταμός, ο οποίος ρέει στη ρηξιγενή λεκάνη μεταξύ των ορεινών όγκων της Όθρυς και της Οίτης και εκβάλλει στον Μαλιακό κόλπο. Ο Σπερχειός μεταφέρει αδιάκοπα τα υλικά του και αυξάνει την γη, μετατοπίζοντας την ακτογραμμή προς τα ανατολικά και αλλάζοντας δραστικά το τοπίο.

Η ταυτόχρονη ανύψωση και βύθιση διαφορετικών τμημάτων της λεκάνης του Σπερχειού έχει άμεση επίπτωση στην κατανόηση της αρχαίας τοπογραφίας και της ανασύστασης του παλαιοπεριβάλλοντος σε μια δεδομένη στιγμή του γεωλογικού και ιστορικού χρόνου. Η σύνθεση αρχαιολογικών και παλαιογεωγραφικών στοιχείων οδηγεί σε γεωαρχαιολογικά συμπεράσματα για την παρουσία των οικισμών και την δράση του ανθρώπου στο χώρο της λεκάνης.

Για τους παραπάνω λόγους θεωρήθηκε σκόπιμη η προσπάθεια ανασύνθεσης και αναπαράστασης του παλαιοαναγλύφου της περιοχής με διεπιστημονική συνεργασία και με τον συνδυασμό αρχαιολογικής και παλαιογεωγραφικής έρευνας, στο πλαίσιο της αποσαφήνισης της αρχαίας τοπογραφίας.

Στην παρούσα φάση η γεωαρχαιολογική έρευνα πραγματοποιείται σε τρεις θέσεις πάνω στον βόρειο άξονα της λεκάνης, σε συνδυασμό με την ανασκαφή και μελέτη τριών σημαντικών προϊστορικών οικισμών (Παλιόμυλος Λιανοκλαδίου, Πλατάνια Αγίας Παρασκευής, Φούρνοι Ραχών), οι οποίοι επιλέχθηκαν με βάση την γεωγραφική τους θέση και τη διαχρονική τους κατοίκηση.

Παράλληλα, ανάλογη έρευνα πραγματοποιήθηκε στις Θερμοπύλες προκειμένου να διαπιστωθούν οι ρυθμοί βύθισης του νότιου τμήματος της λεκάνης και οι επιπτώσεις τους στη διαμόρφωση του παλαιοαναγλύφου.

Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Krapf Tobias, Κουτσοκέρα Νικολέττα, Γκοτσίνας Άγγελος, Καραθάνου Αγγελική, Βουβαλίδης Κωνσταντίνος, Συρίδης Γεώργιος

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Αγία Παρασκευή Λαμίας, θέση «Πλατάνια»: Το πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον ενός οικισμού στη δελταϊκή πεδιάδα του Σπερχειού κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού

Στη θέση «Πλατάνια» Αγίας Παρασκευής στη δελταϊκή πεδιάδα του Σπερχειού ποταμού, υπάρχει προϊστορικός γήλοφος γνωστός στη βιβλιογραφία ήδη από την δεκαετία του 1950. Η εγκατάσταση στη θέση αντιπροσωπεύεται από οικιστικά στρώματα που καλύπτουν ένα ευρύ χρονολογικό φάσμα, από τη Νεότερη Νεολιθική Εποχή μέχρι και την Μέση Εποχή του Χαλκού στον πυρήνα του οικισμού και μέχρι την Ύστερη Εποχή του Χαλκού αλλά και τους ιστορικούς χρόνους στις παρυφές του. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης ωστόσο, είναι η παρουσίαση των αρχαιολογικών, παλαιοπεριβαλλοντικών και παλαιογεωγραφικών δεδομένων που αφορούν στη Μέση Εποχή του Χαλκού μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση. Η μελέτη του προϊστορικού οικισμού της Αγίας Παρασκευής αποτελεί μέρος του προγράμματος «Αρχαιολογική και Παλαιογεωγραφική Έρευνα στην Κοιλιάδα του Σπερχειού» (Α.Π.Ε.Κ.Σ.).

Οι ανασκαφές των τελευταίων ετών από το 2006 και εξής έχουν φέρει στο φως τις λίθινες θεμελιώσεις αψιδωτών και ορθογώνιων κτηρίων διαφόρων οικοδομικών φάσεων, που κλιμακώνονται χρονολογικά μέσα στη συγκεκριμένη περίοδο. Στο εσωτερικό τους, εκτός των άλλων καταλοίπων υλικού πολιτισμού, βρέθηκε μεγάλη ποσότητα και ποικιλία κεραμικής, η μελέτη της οποίας υποδηλώνει, όχι μόνο την εγχώρια παραγωγή κεραμικών προϊόντων, αλλά και την ύπαρξη σχέσεων και επαφών, τόσο με το Βορρά όσο και με το Νότο.

Με βάση τις παλαιογεωγραφικές έρευνες στην περιοχή, το περιβάλλον του οικισμού, σε αντίθεση με σήμερα, ήταν πιο στενά συνδεδεμένο με το υγρό στοιχείο, γεγονός που εκμεταλλεύονταν οι άνθρωποι στις εμπορικές και οικονομικές δραστηριότητες τους. Μεταξύ των τελευταίων, η εκμετάλλευση των φυτών και των ζώων υποδηλώνεται από τα αρχαιοβοτανικά και τα ζωοαρχαιολογικά κατάλοιπα του οικισμού.

Όπως προκύπτει από τη συνδυαστική μελέτη όλων των ανωτέρω στοιχείων, το ανθρωπογενές περιβάλλον και ο πολιτισμικός χαρακτήρας του οικισμού φαίνεται να επηρεάζονταν σημαντικά και να διαμορφώνονταν τόσο από τις έντονες γεωλογικές όσο και περιβαλλοντικές μεταβολές της ευρύτερης περιοχής του δέλτα του Σπερχειού.

Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Κραβαρίτη Αθηνά

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Ανασκαφικές έρευνες στο νοτιοανατολικό νεκροταφείο της Λαμίας

Η ανασκαφική έρευνα σε τμήμα του πρώην στρατοπέδου Τσαλτάκη στην οδό Κων/πόλεως στη Λαμία, με αφορμή εκσκαφικές εργασίες για την ανέγερση του Νέου Δικαστικού Μεγάρου, έφερε στο φως συστάδα ταφικών μνημείων. Είναι η πρώτη φορά που εντοπίζονται στην περιοχή αυτή αρχαιότητες, εφόσον μέχρι σήμερα παραμένει αδόμητη.

Ανασκάφηκαν επτά κιβωτιόσχημοι τάφοι του συνήθους τύπου, ένας κεραμοσκεπής και μία ελεύθερη ταφή που χρονολογούνται στην ελληνιστική εποχή και ένας χτιστός μακεδονικού τύπου τάφος με χρήση από τους ελληνιστικούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους. Είναι ο δεύτερος τάφος αυτού του τύπου στη Λαμία, ο οποίος απαντά με μεγαλύτερη συχνότητα στο δυτικό τμήμα της κοιλάδας του Σπερχειού. Η αποκάλυψή του μας δίνει αφενός πρόσθετα στοιχεία για την ταφική αρχιτεκτονική στην πόλη της αρχαίας Λαμίας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, αφετέρου μας πληροφορεί, όπως και οι λοιπές ταφικές κατασκευές, για την πιθανή διεύρυνση προς Α του ορίου του ανατολικού–νοτιοανατολικού νεκροταφείου της πόλης.

Στον ίδιο χώρο αποκαλύφθηκε ένα σπάνιο για την περιοχή επιτύμβιο ανάγλυφο κλασικών χρόνων με παράσταση αποχαιρετισμού πολεμιστή.

Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Penttinen Arto

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Αρχαιολογικό Πρόγραμμα Μακρακώμης - Makrakomi Archaeological Project (M.A.L.P.). Πρώτη παρουσίαση

Το Αρχαιολογικό Πρόγραμμα Μακρακώμης (Makrakomi Archaeological Project – M.A.L.P.) αποτελεί μια συνεργασία του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών και της ΙΔ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, η οποία ξεκίνησε το 2010 ως

προκαταρκτική επιφανειακή έρευνα και από το 2011 συνεχίζεται ως συστηματική επιφανειακή και γεωφυσική έρευνα στο πλαίσιο πενταετούς προγράμματος.

Στόχοι του προγράμματος είναι η καταγραφή των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της ακρόπολης της Μακρακώμης και του οικισμού που φαίνεται ότι αναπτύχθηκε στους ανατολικούς πρόποδες του λόφου τον οποίο αυτή επιστέφει, η κατανόηση της επίδρασης των διάφορων γεωμορφολογικών παραγόντων στην ανάπτυξη τους και η αποσαφήνιση του ρόλου της στο πλαίσιο του αμυντικού συστήματος των Αινιάνων στο βάθος της κοιλάδας του Σπερχειού.

Οι μέθοδοι οι οποίες χρησιμοποιούνται είναι η συστηματική καταγραφή και χαρτογράφηση του επιφανειακού υλικού, η επεξεργασία των πληροφοριών σε πρόγραμμα Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (G.I.S.), η πραγματοποίηση γεωμορφολογικών δοκιμών με δειγματοληψίες, περιορισμένης κλίμακας ανασκαφές και τέλος η χαρτογράφηση των ορατών αρχιτεκτονικών καταλοίπων στις γειτονικές ακρόπολεις, οι οποίες αποτελούν μέρος του ίδιου αμυντικού συστήματος.

Από τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα των ερευνών προκύπτει η χρονολόγηση του οικισμού στην ύστερη κλασική και την ελληνιστική περίοδο, η πρώτη εικόνα του αρχιτεκτονικού του περιβάλλοντος και οι πρώτες ενδείξεις για την ύπαρξη παραγωγικών δραστηριοτήτων στο χώρο.

Παρτίδα Έλενα Κ.

Γ' ΕΠΚΑ

Η διαδοχή πολιτικών δυνάμεων στους Δελφούς και η επιρροή τους στην αρχιτεκτονική διαμόρφωση του ιερατικού τοπίου

Την ανακατασκευή του ναού του Απόλλωνα στον 4ο αι. π.Χ. ακολούθησε εισροή αναθημάτων από το έθνος των Αιτωλών, ιδιωτικά και ως συμπολιτεία, η οποία άλλαξε την εικόνα του δελφικού ιερού. Σπάνια δικιόνια μνημεία, η προσωποποίηση της Αιτωλίας καθώς και επιμήκεις εξέδρες με συντάγματα αγαλμάτων καθορίζουν μια νέα τάση στον 3ο αι. π.Χ. Οι καινοτομίες στην τυπολογία των αναθημάτων και τη χωροταξική τους οργάνωση μέσα στο τέμενος θα μπορούσαν να ερμηνευθούν υπό το φως των τότε πολιτικών συνθηκών και της ιδιοσυγκρασίας των αντίστοιχων αναθετών. Εκείνη την εποχή ανερχόμενες δυνάμεις ήταν οι Αιτωλοί και αργότερα οι βασιλείς της Περγάμου που εμφανίζονται ως «ευεργέτες», όπως και στην Αθήνα. Κι οι δύο λαοί πλαισίωσαν συμμετρικά το Απολλώνειο τέμενος με στοές. Οι αρχιτέκτονες των Αταλιδών εισήγαγαν τη θολωτή κατασκευή και κατέλαβαν με το κτιριακό τους συγκρότημα ένα ξεχωριστό άνηδρο. Επιπλέον θεωρείται πως συνέβαλαν στην ανακαίνιση του θεάτρου των Δελφών. Το μνημείο του Αιμιλίου Παύλου σηματοδότησε την έναρξη της Ρωμαιοκρατίας ενώ η προτίμηση για αναθήματα σε μορφή πεσσών και πρισμάτων (που είχε ήδη φανεί από τον 5ο αι. π.Χ. με τους τριγωνικούς στύλους των Ναυπακτίων και Μεσσηνίων) συνεχίστηκε, ιδίως στην περιοχή του ναού. Η στάση των Ρωμαίων όσον αφορά τους Δελφούς είναι μάλλον διφορούμενη. Μολονότι ο Νέρωνας έγδυσε το ιερό, αφαιρώντας πολύτιμους θησαυρούς, ωστόσο η φροντίδα άλλων αυτοκρατόρων για τη συντήρηση και επισκευή οικοδομημάτων του τεμένους, καθώς και για δημογραφικά ζητήματα, τη διατήρηση του πληθυσμού της πόλης των Δελφών, συνάγονται και από επιγραφικές πηγές. Οι Ρωμαίοι φαίνεται πως σεβάστηκαν το θεσμό της Αμφικτυονίας. Κρίνοντας από τα αρχαιολογικά ευρήματα (αρχιτεκτονική και επιγραφές), θα λέγαμε ότι τα «έθνη» της Αιτωλίας και της Περγάμου προσδιόρισαν την ταυτότητά τους και διακήρυξαν τον πολιτικό τους ρόλο μέσα από τα αναθήματά τους στους Δελφούς. Οι δε Ρωμαίοι αργότερα, ενδιαφέρθηκαν να εξασφαλίσουν ένα περιποιημένο, ανακαινισμένο και καλο-συντηρημένο περιβάλλον (από άποψη αισθητικής αλλά και υποδομών) για να ασκήσουν και τις δικές τους λατρευτικές πρακτικές.

Πεντεδέκα Αρετή

Εργαστήριο Fitch, Βρετανική Σχολή Αθηνών

Η οργάνωση της κεραμικής παραγωγής στους νεολιθικούς οικισμούς της Λίμνης Κάρλας: προκαταρκτικές παρατηρήσεις

Η θέση της λίμνης Κάρλας κατά τη Νεολιθική περίοδο έχει απασχολήσει έντονα την έρευνα ήδη από τις αρχές του 20ου αι. Ομοίως, έχουν αναπτυχθεί αρκετές θεωρίες για την ανάπτυξη της οικιστικής δραστηριότητας σε σχέση με τη λίμνη. Η Βρετανική Σχολή Αθηνών έχει ξεκινήσει ένα ευρύ ερευνητικό πρόγραμμα αρχαιομετρικής ανάλυσης κεραμικής από μεγάλο αριθμό θέσεων στη Θεσσαλία, με ιδιαίτερη έμφαση στην περιοχή της ανατολικής πεδιάδας όπου εικάζεται ότι εκτεινόταν η λίμνη Κάρλα. Η πετρογραφική ανάλυση κεραμικής από νεολιθικούς οικισμούς στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης (Χάλκη 1, Μαγούλα Βισβίκη, Μαγούλα Αγκοκηπίου, Μαγούλα Χατζιμισιώτικη) απέδωσε πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα αναφορικά με την οργάνωση της κεραμικής παραγωγής και την κεραμική τεχνολογία. Το υδρολογικό σύστημα της νότιας θεσσαλικής πεδιάδας, η γεινίαση με τη λίμνη και η αυξομείωση της στάθμης της λίμνης φαίνεται ότι επηρέαζαν σημαντικά την προμήθεια των πρώτων υλών για την κατασκευή της κεραμικής, και κατά συνέπεια καθόριζαν την οργάνωση της κεραμικής παραγωγής και την τεχνολογία κατασκευής της κεραμικής στους οικισμούς που αναπτύσσονταν στο λιμναίο μικροπεριβάλλον.

Ραπτόπουλος Σωτήριος, Πιλάλας Ιωάννης

Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Πελοποννησιακών Σπουδών

Παράλιο πύργος - φυλακεία στις λοκρικές ακτές του Βόρειου Κορινθιακού (επιφανειακή έρευνα 2009-2011)

Οι παράλιοι πύργοι της Δυτικής Λοκρίδας έγιναν, κατά το παρελθόν, το αντικείμενο της έρευνας μεγάλων αρχαιολόγων, όπως ο Ιωάννης Παπαδάκης και ο Lycien Legat. Η έρευνα αυτή, όμως, πέρα από μία πρώτη ομαδοποίηση με βάση τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους (κυρίως τις διαστάσεις της βάσης τους και την εγγύτητά τους σε στρατηγικής σημασίας διαβάσεις), δεν έχει μέχρι σήμερα δώσει απαντήσεις σχετικά με το ζήτημα της χρήσης τους και την λειτουργία του δικτύου τους.

Η ανακοίνωση αυτή αποτελεί μία απόπειρα ερμηνείας του ρόλου των πύργων και του είδους της σχέσης που τους συνδέει με τους παρακείμενους οικισμούς, κατά τη διάρκεια των ελληνοιστικών χρόνων.

Ροντήρη Βάσω

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Ξεδιπλώνοντας το κουβάρι της Προϊστορίας: Τεχνολογικές προσεγγίσεις στην κεραμική της Μέσης Νεολιθικής από τη Θεσσαλία

Το ζήτημα της κεραμικής τεχνολογίας και των κοινωνικών της προεκτάσεων έχει πολλές φορές ρίξει φως σε ερμηνείες του παρελθόντος, και ειδικότερα στο συγκεκριμένο ρόλο που διαδραμάτισαν οι τεχνίτες του πηλού. Ο τρόπος ανίχνευσης του συγκεκριμένου κοινωνικού ρόλου που καλείται να παίξει ο τεχνίτης είναι οι τεχνολογικές επιλογές που ο ίδιος κάνει, πριν φτάσει στην κατασκευή του τελικού προϊόντος. Ένα υλικό από ανασκαφικές και επιφανειακές έρευνες της νεολιθικής Θεσσαλίας, το οποίο προσπαθεί να «ξετυλίξει το κουβάρι της Προϊστορίας», όπως αυτό που βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου, αποκτάει διαφορετικό νόημα, όταν οι άνθρωποι που μελετούν τα τεχνικά του χαρακτηριστικά το εξετάζουν κάθε φορά από διαφορετική ερευνητική σκοπιά.

Για το συγκεκριμένο υλικό είχε γίνει ξανά συζήτηση στο 2ο ΑΕΘΣΕ, οπότε και η μελέτη ήταν σε εξέλιξη. Τώρα, γίνεται μια αποτίμηση των αποτελεσμάτων της και παράλληλα μια διερεύνηση θεμάτων που έχουν ως επίκεντρο τη Μέση Νεολιθική περίοδο, σε μια προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις σε ερωτήματα που σχετίζονται με την παραγωγή της νεολιθικής κεραμικής και την τεχνολογία της.

Ροντήρη Βάσω

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Neolithic pottery from Thessaly. The social meaning of technology

Ρουσιώτη Δήμητρα

Ώψεις της μυκηναϊκής λατρείας στη Μαγνησία

Η Μαγνησία παρέχει. Συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές της Θεσσαλίας, τα πληρέστερα μέχρι στιγμής στοιχεία για την τέλεση λατρείας κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο. Με βάση παλαιότερα εικονογραφικά ευρήματα, όπως τα κτερίσματα από τους θολωτούς τάφους Καπακλί-Άγιοι Ανάργυροι και Λαμιόσπιτο, που αποδίδουν εικονογραφικά θρησκευτικά θέματα, και νεότερα αρχαιολογικά στοιχεία από τον οικισμό της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στο Διμήνι, επιχειρείται μια συνολική διερεύνηση των πτυχών της τελούμενης λατρείας. Σημαντικές παράμετροι αναδεικνύονται το χρονολογικό πλαίσιο και το περιεχόμενο των ταφικών μνημείων, τα αρχιτεκτονικά και χωροταξικά χαρακτηριστικά των οικιστικών καταλοίπων, καθώς και το διαμορφωμένο εικονογραφικό και συμβολικό υπόβαθρο των Μυκηναϊκών και Μινωικών κέντρων. Παρατηρείται συστηματοποίηση της θρησκευτικής δραστηριότητας κατά τον 13ο αιώνα π.Χ., η οποία εκφράστηκε με τη διαμόρφωση οργανωμένων χώρων λατρείας και συνδέεται με ένα συνεχώς μετασχηματιζόμενο κοινωνικό περιβάλλον και σύνθετες διακοινωνικές σχέσεις στην περιοχή.

Σαράντη Φωτεινή

ΛΣΤ' ΕΠΚΑ

Ευρήματα στον άξονα της Ιονίας Οδού: Τμήμα Αντίρριο – Χάλκεια

Οι εργασίες κατασκευής της Ιονίας Οδού οι οποίες ξεκίνησαν στην Αιτωλοακαρνανία το 2009 έχουν έως σήμερα αποκαλύψει πολλά ενδιαφέροντα νέα στοιχεία για γνωστές και άγνωστες αρχαίες εγκαταστάσεις. Στο νοτιότερο τμήμα του έργου τα σημαντικότερα από αυτά επικεντρώνονται βόρεια του Αντίρριου και ειδικότερα στην περιοχή Μολυκρείου – Μακύνειας, όπου

έχουν εντοπιστεί αποσπασματικά τμήματα ενός τουλάχιστον άγνωστου προϊστορικού οικισμού. Επίσης ερευνάται ένα μεγάλο και ιδιαίτερα χαρακτηριστικό τμήμα οικισμού κλασικών – ελληνοιστικών χρόνων που πιθανότατα ανήκε στην αρχαία πόλη Μακύνεια και έχουν ανασκαφεί αγροικίες ρωμαϊκών – παλαιοχριστιανικών χρόνων στην περιφέρειά της.

Στην περιοχή της κοιλάδας της Γαβρολίμνης βορειότερα και στις νότιες – νοτιοδυτικές παρυφές της, έχουν μέχρι τώρα ερευνηθεί νέα μεγάλα συγκροτήματα του ήδη γνωστού οικισμού των ΜΕ – ΥΕ χρόνων, τα οποία συμπληρώνουν σημαντικά την εικόνα του, καθώς και μεμονωμένα κτίρια των ύστερων κλασικών και ελληνοιστικών χρόνων, ενώ από κλιβάνους διαφόρων εποχών τεκμηριώνεται η λειτουργία κεραμικών εργαστηρίων.

Σιδηρόπουλος Κλεάνθης, Αλεξοπούλου Γεωργία Ζ.

ΣΤ΄ ΕΠΚΑ

Νομισματικά ευρήματα Μολυκρίου και Μακύνειας (Αιτωλοακαρνανία)

Η ανακοίνωση στοχεύει στην παρουσίαση των νομισματικών ευρημάτων από σωστικές ανασκαφές της οικείας εφορίας σε θέσεις των αρχαίων πόλεων Μακύνεια και Μολυκρικό Ρίο, από την αιτωλική δηλ. ακτή της εισόδου στον Κορινθιακό κόλπο.

Η επίκαιρη γεωγραφική θέση προκάλεσε σειρά εναλλασσόμενων πολιτικών εξαρτήσεων από τους αρχαϊκούς χρόνους που θα καταλήξει στην ένταξη και των δυό πόλεων στους ασφυκτικούς κόλπους της Αιτωλικής Συμπολιτείας. Η ρωμαϊκή κατάκτηση αρχικά και κατόπιν ο συνοικισμός της Νικόπολης άλλαξε ριζικά τον χάρτη της περιοχής, οδηγώντας σε δημογραφική συρρίκνωση και από-αστικοποίηση της περιοχής.

Η νομισματική κυκλοφορία, όπως ανασυγκροτείται μέσα από μεμονωμένα ευρήματα και σύνολα-«θησαυρούς», αποτελεί αξιόπιστο μάρτυρα των επιμέρους ιστορικών επεισοδίων από τα τέλη του 6ου αιώνα π.Χ. ως και το τέλος της αρχαιότητας στον όψιμο 6ο αι. μ.Χ. Το ενδιαφέρον της Κορίνθου για την περιοχή, η μακεδονική επιρροή και ο αιτωλικός εναγκαλισμός μεταφράζονται σε ανάλογα ποσοστά νομισμάτων, όταν η πελοποννησιακή γεωγραφική γειννίαση μάλλον υποαντιπροσωπεύεται. Ανέλπιστα η απουσία της κοντινής γεωγραφικά αλλά εχθρικής Ακαρνανίας και της δυτικής Ελλάδος γενικά, παρά την κομβική θέση των συγκεκριμένων πόλεων στους εμπορικούς δρόμους διαχρονικά.

Η συνεισφορά των νομισμάτων στη χρονολόγηση των κατασκευαστικών ή επισκευαστικών φάσεων επιμέρους οικοδομημάτων περιγράφει την πορεία τους στο χρόνο με καθαρότερες γραμμές και δίνει στην οικονομική ιστορία των πόλεων μια στέρεα βάση.

Σιπή Μαρία

ΙΔ΄ ΕΠΚΑ

Μια νέα μορφή οικίας για τα δεδομένα των αρχαίων Φαλάρων του 4ου αι. π.Χ.

Σε σωστική ανασκαφή οικοπέδου του 2010-2011 στην αρχαία πόλη των Φαλάρων (σημερινή Στυλίδα) αποκαλύφθηκαν αρχιτεκτονικά κατάλοιπα οικίας των Ύστεροκλασικών – Πρώιμων Ελληνοιστικών χρόνων. Η μελέτη της σε μεγάλη σχετικά έκταση διατηρούμενης κάτοψης παρέχει νέα στοιχεία σχετικά με την αρχιτεκτονική διάρθρωση της κατοικίας στην αρχαία πόλη που μας παραπέμπουν στη γνωστή από άλλες πόλεις μορφή οικίας με κατάστημα.

Μεταξύ των ευρημάτων σημειώνεται ο μεγάλος αριθμός αλιευτικών αγκίστρων και μικρών οστρέων που υποδεικνύουν την λειτουργία των χώρων εύρεσής τους και την επαγγελματική δραστηριότητα του ιδιοκτήτη. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η παρουσία στο χώρο μεγάλου αριθμού νομισμάτων. Εξέχουσα θέση μεταξύ των ευρημάτων κατέχει ένα ηλιακό ρολόι, που ανήκει στον τύπο των ισημερινών, το μοναδικό γνωστό στην ευρύτερη περιοχή.

Σκαφιδά Ευαγγελία, Καρναβά Άρτεμις, Olivier Jean-Pierre, Rehren Tilio, Ασδεράκη-Τζουμερκιώτη Ελένη, Βαξεβανόπουλος Μάρκος, Μανιάτης Γιάννης, Τσαρτσίδου Γεωργία, Γεωργίου Ιάκωβος, Τσιγάρα Μαρία

ΙΓ΄ ΕΠΚΑ

Ο οικισμός της Ύστερης Εποχής Χαλκού στο «Κάστρο-Παλαιά» Βόλου: από τις ανασκαφικές έρευνες του Δ. Θεοχάρη στα νέα ευρήματα της πρόσφατης διεπιστημονικής έρευνας

Κατά το 2009 ξεκίνησε ένα πενταετές διεπιστημονικό ερευνητικό πρόγραμμα από τη ΙΓ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, με στόχο τη μελέτη, επαναξιολόγηση και δημοσίευση των αρχαιολογικών δεδομένων από τις ανασκαφικές έρευνες του Δημήτρη Ρ. Θεοχάρη κατά τα έτη 1956-61 στον οικισμό της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στον λόφο «Κάστρο-Παλαιά», τον ιστορικό πυρήνα της σύγχρονης πόλης του Βόλου.

Τη σύντομη παρουσίαση του προγράμματος και των στόχων του θα ακολουθήσουν τα δεδομένα των πρόσφατων ραδιοχρονολογήσεων με C14, τα αποτελέσματα επιμέρους μελετών, όπως αυτής της προέλευσης των δομικών υλικών του

διώροφου κτηριακού συγκροτήματος που ο ανασκαφέας είχε ερμηνεύσει ως "ανάκτορον", αυτής της επίδρασης σεισμικών γεγονότων πάνω στις αρχιτεκτονικές του δομές, αυτής των μετρήσεων της μαγνητικής επιδεκτικότητας των επιμέρους στρωμάτων του κτηρίου και αυτής των φυτολιθικών συνόλων από τα ασβεστιτικά του δάπεδα.

Θα παρουσιασθούν επιπλέον τα αποτελέσματα των χημικών αναλύσεων που έγιναν στα μεταλλουργικά υπολείμματα των χωνευτηρίων Εποχής Χαλκού που εντοπίστηκαν ανάμεσα στα κεραμικά ευρήματα των ανασκαφών Θεοχάρη, των αναλύσεων για την προέλευση του χαλκού, τα οποία διαφοροποιούν τα μέχρι σήμερα δεδομένα σχετικά με τη χρήση και το εμπόριο των μετάλλων στο Αιγαίο.

Τέλος, κατά την καταλογογράφηση της κεραμικής εντοπίστηκαν 2 θραύσματα πινακίδων Γραμμικής Β γραφής, των πρώτων σχετικών τεκμηρίων διοικητικών πρακτικών από περιοχή βόρεια του ανακτορικού κέντρου της Θήβας, το οποίο θεωρούνταν μέχρι τώρα το βορειότερο μυκηναϊκό διοικητικό κέντρο. Οι πινακίδες αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό εύρημα, τόσο γιατί αλλάζει η θέση και ο ρόλος όλης της Θεσσαλίας, που δεν μπορεί να εντάσσεται πλέον στην "περιφέρεια" του μυκηναϊκού κόσμου, όσο και γιατί πιστοποιείται η ύπαρξη αρχείου ή αρχείων, καθώς και η ύπαρξη μίας ενεργής και εγγράμματης διοικητικής αρχής. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο οικισμός στη θέση «Κάστρο–Παλαιά» χαρακτηρίζεται ως μυκηναϊκό διοικητικό κέντρο.

Σπονδύλης Ηλίας

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Υποβρύχια έρευνα Ι.Ε.Ν.Α.Ε. στον Παγασητικό. Χρονικό ετών 2009 - 2011

Το Ινστιτούτο Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών (Ι.Ε.Ν.Α.Ε.) διεξήγαγε και συνεχίζει να διεξάγει, εκτεταμένη ενάλια αρχαιολογική έρευνα σε περιοχή του νοτίου Παγασητικού, που ανταποκρίνεται εν πολλοίς στην ακτογραμμή του τέως Δήμου Σούρπης.

Το 2005 ερευνήθηκε, για μικρό χρονικό διάστημα, η έκταση του καταποντισμένου τμήματος του οικισμού της Μέσης Εποχής του Χαλκού, στη θέση Μετόχι στον όρμο Νηές, που είχε ήδη εντοπιστεί από έρευνες προηγούμενων ετών. Διαπιστώθηκε ότι εκτός από τα κτηριακά κατάλοιπα υπήρχε ένας τουλάχιστον μικρός κιβωτιόσχημος τάφος.

Το 2009 – 2010 η έρευνα επικεντρώθηκε στην περιοχή Μετόχι, για την τοπογραφική, σχεδιαστική και φωτογραφική τεκμηρίωση των εκεί ευρημάτων, ώστε να καταστεί ευκρινέστερη η εικόνα της θέσεως. Ο οικισμός, εκτάσεως δέκα περίπου στρεμμάτων εντός θαλάσσης, εκτός των οικοδομικών λειψάνων εντοπισμένων ήδη από το 1999, απέδωσε και νέα κτηριακά κατάλοιπα και ικανό αριθμό μικρών κιβωτιόσχημων τάφων. Περισυνελλέγη επίσης επιφανειακά χαρακτηριστική κεραμική από όλο το εύρος του αρχαιολογικού χώρου.

Εκτός από το Μετόχι, η έρευνα συνεχίστηκε στην εγκεκριμένη θαλάσσια έκταση, με αποτέλεσμα τον εντοπισμό ενός ακόμη παράκτιου προϊστορικού οικισμού, του οποίου το καταποντισμένο τμήμα βρίσκεται σε μέτρια κατάσταση διατήρησης. Μια άλλη θέση, που αποτελεί μεμονωμένη αγροτική εγκατάσταση, εντοπίστηκε δυτικά στον μυχό του όρμου Νηές και πρόκειται μάλλον για ελληνιστική αγροικία.

Το 2011 άρχισε η ανασκαφή στον χώρο του οικισμού στο Μετόχι, σε δύο σημεία. Στο ένα πραγματοποιήθηκε μικρή ανασκαφική τομή, για την διερεύνηση της στρωματογραφίας του χώρου. Στο δεύτερο ανασκάφηκε ο ένας από τους κιβωτιόσχημους τάφους, ο οποίος βρέθηκε άθικτος.

Η ανασκαφή θα συνεχισθεί το 2012, παράλληλα με μια διεθνή συνεργασία του Ι.Ε.Ν.Α.Ε., με σκοπό την πληρέστερη έρευνα της περιοχής με χρήση ηλεκτρονικών βοηθημάτων και συσκευών τηλεπισκόπησης.

Σταματοπούλου Μαρία

Univ. of Oxford

Το ιερό της Πασικράτας στη Δημητριάδα εκατό χρόνια μετά την ανακάλυψή του: μία νέα ερμηνευτική προσέγγιση

Το ιερό της Πασικράτας στη Δημητριάδα ανασκάφηκε από τον Απόστολο Αρβανιτόπουλο (1912-1914) στο νότιο νεκροταφείο της Δημητριάδας, πολύ κοντά στον 5^ο ενισχυμένο πύργο του νότιου οχυρωματικού περιβόλου. Κατά την ανασκαφή δεν βρέθηκαν κτιριακά κατάλοιπα που να μπορούν να αποδοθούν στο ιερό αλλά αριθμός λάκκων/αποθετών που περιείχαν ποικίλλα ευρήματα: μαρμάρινα ενεπίγραφα θυμιατήρια/βωμοί που αναφέρουν την Αρτεμη Εννοδία και την Πασικράτα, αναθηματικές επιγραφές στην Πασικράτα, μαρμάρινα αγαλματίδια, πήλινα αγγεία, λύχνοι, θυμιατήρια και μεγάλος αριθμός (πάνω από 300) ειδώλια διαφόρων τύπων. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της μελέτης και ταύτισης μεγάλου μέρους των ευρημάτων, στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόλου (2001-2003) και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο των Αθηνών (2010-2011). Αν και η έρευνα δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, θεωρούμε ότι ο χαρακτήρας του ιερού ως ταφικού θα πρέπει να αναθεωρηθεί.

Σταμέλου Ευαγγελία

Σέσκλο: Ένα Νεολιθικό Χωριό υποδέχεται τα Παιδιά

Τα Μουσεία του 21ου αι. —και σ' αυτά βέβαια εντάσσονται και οι αρχαιολογικοί χώροι— ως άτυποι φορείς εκπαίδευσης και, κυρίως, ως χώροι που υπηρετούν τον πολιτισμό, στην ευρύτερη ανθρωπιστική του διάσταση κι όχι μόνο μέσα στα όρια του τοπικού περιεχομένου τους, καλούνται να αναπτύξουν διόδους επικοινωνίας με το ευρύ κοινό, με στόχο να γίνουν προσβάσιμα ακόμη και σε ομάδες ατόμων, που «κατά παράδοση» δεν συνηθίζουν να τα επισκέπτονται. Μέσα από προγράμματα προσέγγισης, που προωθούν έμπρακτα και δημιουργικά την εκπαιδευτική τους διάσταση, στοχεύουν στην άμεση σύνδεσή τους με την ευρύτερη κοινωνία, προσφέροντας οργανωμένες δραστηριότητες, που προσκαλούν τις ομάδες αυτές να συμμετάσχουν ενεργά και να ενταχθούν στα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα του τόπου τους. Στο πλαίσιο αυτό, στον αρχαιολογικό χώρο του Σέσκλου, σημείο αναφοράς στην ιστορική πορεία της περιοχής εξαιτίας του νεολιθικού οικισμού και γι' αυτό πόλος έλξης χιλιάδων επισκεπτών, την τελευταία διετία οργανώθηκαν συστηματικά δράσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα από την ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α. ή και σε συνεργασία με φορείς της περιοχής με βασικό στόχο τα παιδιά που συμμετείχαν σ' αυτές να «κατακτήσουν» το χώρο και να τον εντάξουν γόνιμα και δημιουργικά στη δική τους καθημερινότητα.

Σταμούδη Αικατερίνη

ΙΔ' ΕΠΚΑ

Η κεραμική οικιακού χαρακτήρα της Υστεροελλαδικής ΙΙΙΓ και Πρωτογεωμετρικής περιόδου από τη θέση Κύνος Φθιώτιδος. Πρώτη παρουσίαση

Η παρούσα πρώτη παρουσίαση της κεραμικής οικιακού χαρακτήρα από τη θέση Κύνος (Λιβανατών) Φθιώτιδος επικεντρώνεται —σε πρώτο επίπεδο— στην εξέταση της τυπολογίας του εν λόγω υλικού και στη σαφή χρονολογική του ένταξη εντός των φάσεων της ΥΕΙΙΙΓ και της ΠΓ περιόδου, όπως αυτά προκύπτουν από τη στρωματογραφία και τη συνύπαρξή του με τη λεπτή γραπτή κεραμική, αλλά και από τον παραλληλισμό του υλικού αυτού με σχετικά σχήματα από κοντινές θέσεις (όπως το Λευκαντί) ή άλλες ελλαδικές της ίδιας χρονικής περιόδου.

Σε δεύτερο επίπεδο, διερευνάται —κατά το δυνατόν— η χρησιμότητα των αγγείων του συγκεκριμένου κεραμικού συνόλου σε σχέση με τα συνευρήματα, στο χώρο όπου αυτά βρέθηκαν, και το ποσοστό των εντοπισθέντων οστράκων τους.

Σταυροπούλου-Γάτση Μαρία

ΣΤ' ΕΠΚΑ

Το έργο της ΛΣΤ' ΕΠΚΑ κατά τα έτη 2009 και 2010: Ανασκαφές στο πλαίσιο των δημοσίων έργων και σε αρχαία μνημεία του Νομού Αιτωλοακαρνανίας

Κατά τα έτη 2009 και 2010 η ΛΣΤ' ΕΠΚΑ Μεσολογγίου, πλην των λοιπών δραστηριοτήτων της, πραγματοποίησε ικανό αριθμό σημαντικών σωστικών ανασκαφών στο πλαίσιο των εκτελούμενων δημοσίων έργων και άλλων ερευνών σε μνημεία αρμοδιότητάς της στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Η σπουδαιότητα των ερευνών αυτών έγκειται στο γεγονός ότι αφορούν γνωστές μεν αρχαίες πόλεις και θέσεις, που όμως φέρνουν στο φως νέα άγνωστα στοιχεία, φωτίζοντας τόσο την προϊστορία τους, όσο και τους πρώιμους ιστορικούς χρόνους. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις οι έρευνες αυτές συνεισφέρουν στην καλύτερη γνώση της τοπογραφίας, ενώ καλύπτοντας ένα ευρύτερο χρονολογικό φάσμα έως την ύστερη αρχαιότητα, προάγουν την έρευνα για μία περιοχή της Στερεάς Ελλάδας, που τα τελευταία χρόνια έρχεται όλο και περισσότερο στο επίκεντρο της ενδιαφέροντος της επιστημονικής κοινότητας. Από το σύνολο των ερευνών αυτών, η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει κατά κύριο λόγο σε αυτές των πόλεων της Καλυδώνας και της Πλευρώνας, καθώς και των θέσεων στη Σταμνά, στα «Ρηγαίικα» και «Ελληνικά» Μεσολογγίου.

Στεργίου Νίκος, Γεωργιάδης Χάρης

Θ' ΕΠΚΑ

Προβληματισμοί και προτάσεις ανάδειξης προϊστορικού τύμβου (Πρωτοελλαδικής ΙΙ) και οικίας από ωμόπλινθους

Η εργασία μας γίνεται στα πλαίσια της επανέκθεσης του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Θηβών και αφορά τα αρχαιολογικά αρχιτεκτονικά σύνολα (αψιδωτή οικία και ελλειψοειδής τύμβος) που βρίσκονται στην *pilotis* του νέου μουσείου, κατασκευασμένα από ωμόπλινθους και τα οποία πρόκειται να είναι επισκέψιμα για το κοινό.

Συρίδης Γεώργιος, Αηδονά Ελένη, Βουβαλίδης Κωνσταντίνος, Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Πεχλιβανίδου Σοφία, Κουτσοκέρα Νικολέτα

Τμήμα Γεωλογίας, ΑΠΘ

Ιζηματογενείς καταγραφές ανθρωπογενών και φυσικών διεργασιών στον προϊστορικό οικισμό της Αγίας Παρασκευής (Λαμία)

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της συνδυαστικής μελέτης της λεπτομερούς στρωματογραφικής ανάλυσης ανθρωπογενών και φυσικών ιζημάτων με μετρήσεις μαγνητικής επιδεκτικότητας στον προϊστορικό οικισμό της Αγ. Παρασκευής (Λαμία). Η στρωματογραφική ανάλυση και οι μετρήσεις μαγνητικής επιδεκτικότητας έγιναν σε αδιατάρακτα δείγματα πυρήνων 3 γεωτρήσεων. Ειδικότερα οι μετρήσεις μαγνητικής επιδεκτικότητας έγιναν με μετρητή MS2B (Bartington) σε δύο συχνότητες (0.46 και 4.6 kHz). Οι θέσεις των γεωτρήσεων είναι χαρακτηριστικές των ιζηματογενών αποθέσεων και περιβαλλόντων (χερσαίο, θαλάσσιο, ελώδες) που συναντώνται στην ευρύτερη περιοχή του προϊστορικού οικισμού. Ειδικότερα, ο πυρήνας Mag1 βρίσκεται στο κέντρο του προϊστορικού οικισμού χαρτογραφώντας το μεγαλύτερο εύρος της ανθρωπογενούς στρωματογραφίας. Στον πυρήνα αυτό καταγράφονται υψηλές τιμές της μαγνητικής επιδεκτικότητας υποδεικνύοντας την επίδραση της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο πυρήνας Par2 βρίσκεται ανατολικότερα του οικισμού και αποτελείται από θαλάσσια ιζήματα στα βαθύτερα και ελώδη ιζήματα στα ανώτερα. Οι τιμές της μαγνητικής επιδεκτικότητας είναι μικρές αλλά ενδεικτικές των φυσικών ιζημάτων που αποτελούν τον πυρήνα. Τέλος ο πυρήνας Mag2 βρίσκεται στο βόρειο περιθώριο του οικισμού και χαρακτηρίζεται από την αλληλεπίδραση ανθρωπογενών στρωμάτων (στο ανώτερο μέρος) και Ολοκαινικών φυσικών ιζημάτων (στο κατώτερο μέρος) του πυρήνα. Η μεταβολή των τιμών της μαγνητικής επιδεκτικότητας αποκαλύπτει τα όρια της επίδρασης της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η χρήση της μεθόδου της μαγνητικής επιδεκτικότητας συμβάλλει στον επιμέρους διαχωρισμό φυσικών και ανθρωπογενών ιζημάτων, τα οποία με τις συνήθεις στρωματογραφικές μεθόδους δεν ήταν δυνατό να διαχωριστούν. Τα στρώματα καταστροφής που περιέχουν προϊόντα καύσης δίνουν τις μεγαλύτερες τιμές μαγνητικής επιδεκτικότητας στα αρχαιολογικά στρώματα. Ενδιάμεσες τιμές, αλλά σαφώς μεγαλύτερες από τα φυσικά ιζήματα, απαντώνται σε ιζήματα που προέρχονται από τη επιφανειακή διάβρωση του οικισμού. Τα ιζήματα αυτά αποτέθηκαν σε στρώσεις με φυσικές διεργασίες στα περιθώρια του οικισμού.

Τζιαφάλιας Αθανάσιος, Δημήτρης Καραγκούνης

Αρχαίο Θέατρο Λάρισας: παρεμβάσεις στα πλαίσια ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων

Στα πλαίσια ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων έχουν πραγματοποιηθεί ευρείας κλίμακας παρεμβάσεις στο Αρχαίο Θέατρο Λάρισας σε ότι αφορά τόσο την αποκάλυψη όσο και την ανάδειξή του. Με την ανακοίνωση αυτή παρουσιάζεται στο σύνολό του το μέχρι τώρα έργο και αναδεικνύονται επιστημονικοί προβληματισμοί για τις μελλοντικές προσπάθειες ολοκλήρωσής του.

Τουφεξής Γεώργιος, Μπάτζιου-Ευσταθίου Ανθή, Εξάρχου Ουρανία, Παπαντώνης Θωμάς, Βήτος Γεώργιος, Παπανικολάου Ελένη, Κριτσιλά Αγορή

ΙΕ΄ ΕΠΚΑ

Ανασκαφική έρευνα στην Κοιλιάδα των Τεμπών στο πλαίσιο της κατασκευής της Ν.Ε.Ο. Αθηνών-Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ)

Στην Κοιλιάδα των Τεμπών και στη θέση «Χάνι της Κοκόνας», η ΙΕ΄ ΕΠΚΑ διενεργεί από το 2010 σωστικές ανασκαφικές έρευνες στο πλαίσιο της κατασκευής της Ν.Ε.Ο. Αθηνών-Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ), Τμήμα Μαλιακός-Κλειδί. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της σωστικής ανασκαφικής έρευνας, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, που περιλαμβάνουν κυρίως κτίσματα της ελληνιστικής περιόδου των οποίων ερευνάται ο χαρακτήρας καθώς παρέχουν ενδείξεις ύπαρξης ιερών καθώς και κάποιες ταφές της ύστερης κλασικής έως και τη ρωμαϊκή περίοδο. Τα ανασκαφικά δεδομένα σε συνδυασμό με δεδομένα της έρευνας της 7ης ΕΒΑ που διεξάγονται στην ίδια θέση και εντάσσονται στη μεσοβυζαντινή περίοδο θα συμβάλλουν σημαντικά στη γνώση μας για την περιοχή, η οποία είναι άγνωστη αρχαιολογικά, αν και σχετίζεται με πολλά γνωστά ιστορικά γεγονότα.

Τουφεξής Γεώργιος, Μπάτζιου-Ευσταθίου Ανθή, Παπαντώνης Θωμάς, Εξάρχου Ουρανία

ΙΕ΄ ΕΠΚΑ

Ανασκαφή Μυκηναϊκών τάφων στο Μακρυχωρί Λάρισας, στο πλαίσιο της κατασκευής του κτιρίου των πλευρικών Διοδίων Μακρυχωρίου

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανασκαφικής έρευνας που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της κατασκευής του κτιρίου των πλευρικών Διοδίων Μακρυχωρίου. Συγκεκριμένα, ανασκάφηκαν επτά μυκηναϊκοί τάφοι (λακκοειδείς και κιβωτίσχημοι) που

σχετίζονται με τον παρακείμενο μυκηναϊκό οικισμό, τμήμα του οποίου είχε ανασκαφεί παλαιότερα κατά την κατασκευή της πλευρικής οδού της Ν.Ε.Ο. Αθηνών–Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ).

Τουφεξής Γεώργιος, Παπαντώνης Θωμάς, Βήτος Γεώργιος

ΙΕ' ΕΠΚΑ

Ανασκαφή στο νεκροταφείο του αρχαίου Ομολίου στο πλαίσιο της κατασκευής της Ν.Ε.Ο. Αθηνών-Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ)

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανασκαφικής έρευνας που διενεργήθηκε κατά τα έτη 2010-2011 στο νεκροταφείο του αρχαίου Ομολίου στην Ανατολική έξοδο της Κοιλιάδας των Τεμπών, στο πλαίσιο της κατασκευής της Ν.Ε.Ο. Αθηνών–Θεσσαλονίκης (ΠΑΘΕ), Τμήμα Μαλιακός–Κλειδί. Συγκεκριμένα ερευνήθηκαν 79 ταφές της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου. Πρόκειται κυρίως για ταφές καύσεων σε τεφροδόχα αγγεία αλλά και ενταφιασμούς που επιτρέπουν την ανασύνθεση των ταφικών εθίμων και προσθέτουν νέα δεδομένα σε παλαιότερες έρευνες που είχαν διενεργηθεί στο νεκροταφείο της αρχαίας πόλης.

Τριανταφυλλοπούλου Πελαγία

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Σωστική ανασκαφική δραστηριότητα στην Αρχαία Δημητριάδα την τελευταία πενταετία

Τριάντη Αλίκη-Ισμήνη

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο ναός του Απόλλωνα στο Άκτιο Αιτωλοακαρνανίας

Στο Άκτιο ανασκάπτεται από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ο ναός του Απόλλωνα, ο οποίος λειτούργησε από τα αρχαϊκά χρόνια ως θρησκευτικό κέντρο της περιοχής. Το μνημείο που σώζεται σήμερα ως ύψος σχεδόν 2μ. Είναι ο ρωμαϊκός ναός που ανακατασκεύασε ο Αύγουστος μετά τη ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ. Δύο κολοσσιακά κεφάλια και κομμάτια από τα λατρευτικά αγάλματα βρέθηκαν στο βάθος του σηκού.

Οι παλιότερες φάσεις του μνημείου, η αρχαϊκή και η ελληνιστική, οι οποίες μαρτυρούνται από τις πηγές,

Τσαρούχα Ανθούλα

Ι' ΕΠΚΑ

Διαδρομές πολιτισμού σε ένα μνημείο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, τους Δελφούς

Ο αρχαιολογικός χώρος των Δελφών και η ευρύτερη περιοχή συνδυάζουν το φυσικό, το δομημένο και το ιστορικό περιβάλλον με μοναδικό τρόπο ώστε να αποτελούν ένα αρχιτεκτονικό–φυσικό μνημείο υψηλής αισθητικής και ιστορικής αξίας που έχει εγγραφεί από το 1987 στον κατάλογο των Μνημείων της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Στη σκιά του ιερού του Απόλλωνα υπάρχουν πολλά μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι από τους προϊστορικούς ως τους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι της Κίρρας, της Κρίσσας, της Αγίας Βαρβάρας) που σχετίζονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό με το ιερό του Απόλλωνα και αποτελούν ένα πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα.

Οι αρχαιότητες που συνθέτουν την ιστορική πορεία της περιοχής σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον, το πλέγμα των παραδοσιακών διαδρομών και αξόνων επικοινωνίας μεταξύ των θέσεων στην κοιλάδα του Πλειστού, μπορούν να είναι αξιοποιήσιμοι πολιτιστικά και τουριστικά χώροι που θα αναδειχθούν, θα προβληθούν και θα ενταχθούν στο σύγχρονο περιβάλλον και στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιοχής.

Τσιάκα Ασημίνα

ΙΕ' ΕΠΚΑ

Σύνολο μετάλλινων και πήλινων αντικειμένων που προέρχονται από κατασχέσεις στο Μόναχο Γερμανίας (video)

Με την παρούσα συμμετοχή εξετάζονται αντικείμενα από την περιοχή του Τυρνάβου που αποτέλεσαν προϊόν αρχαιοκαπηλικής δραστηριότητας και επαναπατρίστηκαν πρόσφατα στη χώρα μας από το Μόναχο της Γερμανίας.

Τσιούκα Φωτεινή, Αγνουσιώτης Δημήτρης

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Η πεδιάδα του Αλμυρού κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού. Νέα δεδομένα από το νεκροταφείο στη θέση «Βουλοκαλύβα» (Αρχαία Άλος)

Η πεδιάδα του Αλμυρού βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα της Θεσσαλίας και αποτελεί θεωρητικά μια κλειστή γεωγραφική ενότητα. Στην περιοχή αυτή διαμορφώνεται ένα δυναμικό τοπίο με άφθονους φυσικούς πόρους, εύφορα εδάφη κατάλληλα για καλλιέργεια, γειννίαση με βοσκοτόπους και με δάση και πρόσβαση σε οδικά και θαλάσσια δίκτυα. Οι παραπάνω παράμετροι συνετέλεσαν στη συνεχή κατοίκηση της περιοχής ήδη από την αρχή της Νεολιθικής περιόδου. Όσον αφορά τη Μέση Εποχή του Χαλκού, τα δεδομένα από την περιοχή του Αλμυρού ήταν λιγοστά και προέρχονταν κυρίως από επιφανειακές έρευνες και σωστικές ανασκαφές μικρής κλίμακας, ωστόσο προσέφεραν τη δυνατότητα της ανασύνθεσης μιας εικόνας με αρκετούς οικισμούς, οι οποίοι δέχονται επιδράσεις από τη Νότια Ελλάδα, αλλά εντάσσονται στην πολιτιστική ενότητα της Θεσσαλίας. Την εικόνα αυτή συμπληρώνουν πλέον νεότερα δεδομένα από το εκτεταμένο νεκροταφείο, που εντοπίστηκε στη θέση «Βουλοκαλύβα», στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Άλου στα πλαίσια κατασκευής του Οδικού Άξονα Π.Α.Θ.Ε. και καλύπτει ένα μεγάλο χρονολογικό εύρος από τη ΜΕΧ έως και τα ελληνιστικά χρόνια. Αντικείμενο μελέτης της παρούσας ανακοίνωσης αποτελεί ομάδα κιβωτιόσχημων και λακκοειδών τάφων από το συγκεκριμένο νεκροταφείο, που χρονολογείται στο τέλος της Μέσης Χαλκοκρατίας, μιας περιόδου που σηματοδοτεί τη μετάβαση προς τη Μυκηναϊκή περίοδο και χαρακτηρίζεται από σειρά καινοτομιών. Και τα ταφικά δεδομένα, τα οποία αποτελούν μία από τις βασικές πηγές πληροφοριών για την οργάνωση μίας κοινωνίας, υποδεικνύουν στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως συμβαίνει και στην υπόλοιπη Θεσσαλία, την εμφάνιση μιας νέας τάσης για διαφορετική μεταχείριση των νεκρών.

Τσόκας Γρηγόρης Ν., Σταμπολίδης, Αλέξανδρος, Βαργεμέζης Γεώργιος, Τσούρλος Παναγιώτης Ι., Παπακωνσταντίνου Μαρία-Φωτεινή, Κουτσοκέρα Νικολέττα

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Γεωφυσικής Τμήμα Γεωλογίας

Γεωφυσική διασκόπηση και συνακόλουθη σύντομη ανασκαφική έρευνα στη θέση "Πλατάνια" Αγίας Παρασκευής του Δ. Λαμιέων

Η θέση "Πλατάνια" (Δήμος Λαμιέων) βρίσκεται ακριβώς έξω και νοτιοδυτικά του χωριού Αγία Παρασκευή, μεταξύ του παλιού δρόμου Λαμίας-Στυλίδας και του αυτοκινητοδρόμου Π.Α.Θ.Ε. Στη θέση αυτή, όπου υπάρχει προϊστορικός γήλοφος γνωστός από παλιά στη βιβλιογραφία, διεξάγεται τα τελευταία χρόνια ανασκαφική έρευνα από την ΙΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στον πυρήνα του οικισμού, η οποία έχει φέρει στο φως κτιριακές εγκαταστάσεις της Μέσης Εποχής του Χαλκού. Στις παρυφές του γήλοφου εντοπίστηκαν και οψιμότερες εγκαταστάσεις μέχρι τους ιστορικούς χρόνους, ενώ παλαιότερη δοκιμαστική ανασκαφή είχε πιστοποιήσει την κατοίκηση της θέσης ήδη από την Νεότερη Νεολιθική Εποχή.

Οι γεωφυσικές έρευνες πραγματοποιήθηκαν κατά το Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2010 με τη χρήση αποκλειστικά της μεθόδου της ηλεκτρικής χαρτογράφησης. Ο σκοπός ήταν η ανίχνευση θαμμένων αρχαιοτήτων και στο μέτρο του δυνατού η απεικόνισή τους. Στην παρούσα εργασία περιγράφεται τόσο ο τρόπος διεξαγωγής, όσο και η επεξεργασία και ερμηνεία των δεδομένων. Επίσης, δίνονται τα αποτελέσματα των γεωφυσικών διασκοπήσεων και εξάγονται κάποια συμπεράσματα.

Εντοπίστηκαν ανωμαλίες στην κατανομή της αντίστασης στο υπέδαφος, πολλές από τις οποίες έχουν γραμμική μορφή. Σε μερικές περιπτώσεις οι ανωμαλίες σχηματίζουν κλειστά γεωμετρικά σχήματα. Οι ανωμαλίες αυτές αποδίδονται στην πιθανή ύπαρξη αρχαίων θαμμένων αρχιτεκτονικών στοιχείων. Η πυκνότητά τους συνάδει με τα μέχρι τώρα αποτελέσματα της αρχαιολογικής έρευνας τα οποία υπαινίσσονται την ύπαρξη στην περιοχή ενός ακμαίου προϊστορικού οικισμού.

Στο νότιο τμήμα της περιοχής που ερευνήθηκε, παρουσιάζεται μια έντονη ανωμαλία σε σχήμα ορθής γωνίας, με τα σκέλη της να εκτείνονται σε μεγάλο μήκος. Η ανωμαλία αυτή θυμίζει κάτοψη περιβόλου και σε τέτοια δομή κατ' αρχήν αποδόθηκε, με την επιφύλαξη ότι δεν πρόκειται για κάποια σχετικά σύγχρονη κατασκευή ή για λείψανα θεμελίωσης μεγάλων κτισμάτων.

Η συνακόλουθη σύντομη διάρκειας δοκιμαστική ανασκαφική έρευνα απέδειξε ότι, όντως, το σχήμα που απεικονίστηκε στη γεωηλεκτρική χαρτογράφηση προκαλείται από την λιθόκτιστη θεμελίωση ευθύγραμμων κτισμάτων ή περιβόλου, των οποίων η ταύτιση παραμένει προς το παρόν, και πριν την διεξαγωγή συστηματικής αρχαιολογικής έρευνας, προβληματική.

Τσόκας Γρηγόριος Ν., Τσούρλος Παναγιώτης Ι., Van de Moortel Aleydis, Σταμπολίδης Αλέξανδρος, Βαργεμέζης Γεώργιος, Ζάχου Ελένη

Τμήμα Γεωλογίας-ΑΠΘ

Γεωφυσική διασκόπηση στη νησίδα Μήτρου

Η νησίδα Μήτρου είναι μια μικρή έκταση γης, περίπου 36 στρεμμάτων, που όταν επέρχεται η άμπωτις του Ευβοϊκού κόλπου ενώνεται με τη χέρσο. Βρίσκεται στην παραλία της Τραγάνας Φθιώτιδος, και υπάρχουν γεωμορφολογικές και αρχαιολογικές ενδείξεις ότι στα προϊστορικά χρόνια αποτελούσε μια χερσόνησο. Σήμερα καθίσταται νησίδα κατά την πλημμυρική φάση των παλιρροιών. Μια σειρά γεωφυσικών μεθόδων χρησιμοποιήθηκε για να εντοπιστούν και να χαρτογραφηθούν οι αρχαιότητες που βρίσκονται στο υπέδαφός της. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε η ηλεκτρική μέθοδος χαρτογράφησης, η οποία κάλυψε το βόρειο ανατολικό τμήμα της. Στη συνέχεια, εφαρμόστηκε διαφορική μαγνητομετρία και καλύφθηκαν οι υπόλοιπες περιοχές του νησιού, οι οποίες καλύπτονται από ελαιώνες. Η μαγνητική μέθοδος αντικατέστησε την ηλεκτρική στις συγκεκριμένες θέσεις για να αποφευχθούν τα φαινόμενα εμφάνισης παρασιτικών ανωμαλιών, που δημιουργούνται από τις ηλεκτροχημικές δράσεις στις ρίζες των ελαιοδέντρων.

Οι μέθοδοι γεωφυσικής διασκόπησης που αναφέρθηκαν κάλυψαν όλη την έκταση της νησίδας. Το αποτέλεσμα τους ήταν η απεικόνιση της κάτοψης των επιφανειακότερων φάσεων με πολύ μεγάλη ακρίβεια. Το γεγονός αυτό πιστοποιήθηκε από τις ανασκαφές που καθοδηγήθηκαν από τις γεωφυσικές έρευνες.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε πολύ μεγάλος αριθμός ηλεκτρικών τομογραφιών σε συγκεκριμένες θέσεις επάνω στη νησίδα και σε διάφορες φάσεις της ανασκαφικής έρευνας. Σκοπός των τομογραφιών ήταν να αποκομιστεί το μέγιστο της πληροφορίας σχετικά με τις θαμμένες αρχαιότητες, χωρίς να επακολουθήσει εκτεταμένη ανασκαφική έρευνα. Επίσης, η διεξαγωγή τομογραφιών με κατάλληλες παραμέτρους επέτρεψε τη χαρτογράφηση της γεωλογικής και τεκτονικής δομής της νησίδας.

Τα τομογραφικά αποτελέσματα επέτρεψαν την κατασκευή τρισδιάστατων απεικονίσεων του υπεδάφους. Σε μερικές περιπτώσεις τα αποτελέσματα αυτά είναι πολύ εντυπωσιακά και δείχνουν μεγάλη σύμπτωση με τα ανασκαφικά δεδομένα.

Το 2006 και το 2007 πραγματοποιήθηκε έρευνα αποκλειστικά με τη χρήση ηλεκτρικών τομογραφιών. Σκοπός ήταν η περαιτέρω διερεύνηση των αποτελεσμάτων των χαρτογραφικών γεωφυσικών μεθόδων. Επιπλέον, η εφαρμογή έγινε σε θέσεις όπου υπήρχε παραπλήσιο σκάμμα. Τα αποτελέσματα έδωσαν δισδιάστατες και τρισδιάστατες απεικονίσεις του υπεδάφους όπου παρακολουθείται η συνέχεια των ευρημάτων των σκαμμάτων.

Τσώνος Άκης

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σχέσεις της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας με τα Βαλκάνια κατά την Εποχή του Χαλκού

Οι αυξανόμενες κατά τα τελευταία χρόνια ανασκαφές στον δυτικό κορμό της Στερεάς Ελλάδας έχουν αποδώσει σημαντικά ευρήματα που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του χαρακτήρα της συγκεκριμένης περιοχής κατά την Εποχή του Χαλκού και ιδιαίτερα κατά την ύστερη μυκηναϊκή φάση της, οπότε και αναδεικνύεται ο σημαντικός περιφερειακός ρόλος της περιοχής με την ανάπτυξη μείζονων και ελάσσονων κέντρων. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων που συνδέουν την περιοχή όχι με τις πολιτισμικές εξελίξεις στο Αιγαίο, αλλά με τους σύγχρονους βαλκανικούς πολιτιστικούς ορίζοντες, έτσι όπως αυτά διαγράφονται μέσα από τα ήδη δημοσιευμένα ευρήματα του υλικού πολιτισμού (ταφικά έθιμα, ομάδες κεραμικής, μεταλλοτεχνία κτλ.). Επιπλέον, τα αρχαιολογικά στοιχεία/δεδομένα ερμηνεύονται πάντοτε σε συνάρτηση με τη γεωμορφολογία και τη σημαίνουσα γεωγραφική θέση της περιοχής, η οποία αποτελεί όχι μόνο κομβικό τμήμα ενός ευρύτερου θαλάσσιου δικτύου στον άξονα Βορά-Νότου και Ανατολής-Δύσης, αλλά ταυτόχρονα εξυπηρετεί και ένα διευρυμένο δίκτυο χερσαίας επικοινωνίας, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την ανταλλαγή ιδεών και προϊόντων μεταξύ του Αιγαίου και των Δυτικών Βαλκανίων μέσω του Ιονίου Πελάγους, καθορίζοντας την πολιτιστική φυσιογνωμία της Δυτικής Στερεάς ως μίας περιοχής με σαφείς πολιτισμικές επαφές τόσο από το Αιγαίο όσο και με τις σύγχρονες βαλκανικές εξελίξεις.

Χαβέλα Κωνσταντούλα

ΛΣΤ' ΕΠΚΑ

Ανασκαφικές έρευνες στον άξονα της "Ιονίας Οδού", τμήμα Κουβαράς – Μενίδι Ν.

Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Ιονίας Οδού στο τμήμα Κουβαράς – Μενίδι της περιφερειακής ενότητας της Αιτωλοακαρνανίας ερευνήθηκαν δύο νέες θέσεις. Στην πρώτη, δυτικά της Αμφιλοχίας, πάνω από τη λίμνη Αμβρακία, ερευνήθηκε μεγάλη οικιστική εγκατάσταση, την οποία περιέκλειε περίβολος πλάτους περίπου 2μ. Η ποικιλία της κεραμικής, αλλά και των άλλων ευρημάτων μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε τη χρήση και τη λειτουργία των περισσότερων χώρων (αποθηκευτικοί, τροφοπαρασκευαστικοί,

χώροι ενδιαίτησης κ.ά.). Η χρήση της εγκατάστασης χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ., ενώ η εγκατάλειψή της, βάσει των νομισμάτων που εντοπίστηκαν στο εκτεταμένο στρώμα καταστροφής, θα πρέπει να τοποθετηθεί στα τέλη του 4ου αι. π.Χ.

Στη δεύτερη θέση, σε υψόμετρο 293 μ. στην ανατολική ακτή του Αμβρακικού κόλπου, νότια της πόλης του Μενιδίου, στη θέση «Παλιοκούλια – Πλακωτή» ερευνήθηκε κτίριο ορθογώνιας κάτοψης με σωζόμενες διαστάσεις 8.00 X 6.00 μ. Το κτήριο έχει θεμελιωθεί επάνω στο φυσικό βράχο και είναι χτισμένο σύμφωνα με το ισόδομο σύστημα τοιχοποιίας.

Όπως προκύπτει από τα ευρήματα (ειδώλια, μικκύλα αγγεία) που εντοπίστηκαν τόσο στο εσωτερικό του κτηρίου όσο και στους εξωτερικούς χώρους αυτού, πρόκειται για μικρό ιερό που χρονολογείται στα πρώιμα ελληνιστικά χρόνια.

Χαραμή Αλεξάνδρα

Θ' ΕΠΚΑ

Στοιχεία τοπογραφικά για το αρχαίο Δήλιον μέσα από παλαιότερες και πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες

Το αρχαίο Δήλιον (σημερινό Δήλεσι) ανήκε στην αρχαία Ταναγραϊκή και αποτελούσε σημαντικό λιμάνι. Οι παλαιότερες και πρόσφατες σωστικές ανασκαφικές έρευνες της Θ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών αρχαιοτήτων, παρέχουν πολλά στοιχεία, ώστε να συμπληρωθεί η αρχαία τοπογραφία του από τους κλασικούς χρόνους μέχρι και την ύστερη αρχαιότητα.

Χατζηαγγελάκης Λεωνίδα, Αθανασίου Δημήτρης

ΛΔ' ΕΠΚΑ

Ανάπτυξη του πολεοδομικού ιστού της αρχαίας Τρίκκης

Η αρχαία Τρίκκη ταυτίζεται με τη σημερινή πόλη των Τρικάλων. Η θέση της είχε στρατηγική σημασία, καθώς ασκούσε τον έλεγχο των διαβάσεων από την Ήπειρο προς τη Θεσσαλία. Από τις συνεχιζόμενες σωστικές ανασκαφικές έρευνες που διενεργεί η ΛΔ' ΕΠΚΑ μέσα στον πολεοδομικό ιστό των Τρικάλων αποκαλύπτονται συνεχώς αρχαία οικιστικά κατάλοιπα. Σε μια σειρά από οικόπεδα για την ανέγερση οικοδομών, όπως στη συμβολή των οδών Βλαχάβα και Οικονόμου (οικόπεδο Α. & Γ. Λίπα Ο.Ε.), στην οδό Αμαλίας (Πάροδος οικόπεδο Μπλαντή-Μαχαίρα), στη συμβολή των οδών Μεταξά και Κουμουνδούρου (οικόπεδο Δασκαλόπουλου Αντ.- Παπαστεριάδη Αλ. & ΣΙΑ Ο.Ε.- Αφοί Χρ. Ζηντζόβα) αποκαλύφθηκαν δρόμοι, τμήματα πήλινων αγωγών ύδρευσης κατά μήκος των δρόμων, κεραμικοί κλίβανοι και τάφοι. Τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα ανήκουν σε διάφορες οικοδομικές φάσεις των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Χατζηαγγελάκης Λεωνίδα, Θεογιάννη Λευκοθέα

ΛΔ' ΕΠΚΑ

Πρώτη παρουσίαση των σωστικών ανασκαφικών ερευνών στην περιοχή Αγ. Τριάδας - Προαστίου - Αγναντερού Ν. Καρδίτσας

Στα πλαίσια της κατασκευής του έργου «Αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδας – Ε-65» η ΛΔ' ΕΠΚΑ διενεργεί σωστικές ανασκαφικές εργασίες στις περιοχές της Αγίας Τριάδας, του Αγναντερού και του Προαστίου Ν. Καρδίτσας στη ζώνη κατάληψης του έργου. Διερευνήθηκαν ανασκαφικά διάφορες θέσεις, όπως στη θέση «Μποστανιές ή Αμπελοτόπια» της κτηματικής έκτασης του Δ. Δ. Προαστίου όπου αποκαλύφθηκαν οικιστικά κατάλοιπα κλασικών χρόνων, στη θέση «Παλιοκλήσι» της κτηματικής έκτασης του Δ. Δ. Αγναντερού όπου έχουν εντοπιστεί αρχιτεκτονικά κατάλοιπα εργαστηρίου και πήλινος αγωγός κλασικών χρόνων, καθώς και στη θέση «Ντόβρες ή Ράχες» της κτηματικής έκτασης του Δ. Δ. Αγίας Τριάδας όπου ανασκάφηκε τμήμα νεκροταφείου και ιερού αρχαϊκών χρόνων και παρακείμενα εντοπίστηκε αποθέτης αρχαϊκών και κλασικών χρόνων, ενώ νοτιοδυτικά του αρχαιολογικού χώρου της Αγίας Τριάδας ανασκάφηκε αποθέτης με κεραμική κλασικών χρόνων. Όλα τα παραπάνω είναι καινούργια στοιχεία για την περιοχή του Ν. Καρδίτσας και οι πληροφορίες που παρέχουν είναι πολύ σημαντικές για την περαιτέρω έρευνα.

Χατζηαγγελάκης Λεωνίδα, Καραγιαννόπουλος Χρήστος

ΛΔ' ΕΠΚΑ

Λατρευτική εγκατάσταση των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων στην αρχαία Θεσσαλιώτιδα. Πρώτα στοιχεία από τις σωστικές ανασκαφές

Οι πρόσφατες σωστικές ανασκαφές που διενεργεί η ΛΔ' ΕΠΚΑ στα πλαίσια κατασκευής του έργου: «Αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδας – Ε-65» στην περιοχή της Ανάβρας Δήμου Σοφάδων, στη νοτιοδυτική Θεσσαλική πεδιάδα, φέρνουν στο φως τεκμήρια (μονόχωρα οικήματα, κατασκευές – βόθρους και ευάριθμα αφιερώματα από διάφορα υλικά) που υποδεικνύουν την ύπαρξη αγροτικού ιερού και τεμένους, αφιερωμένου στη λατρεία γυναικείων θεοτήτων με χθόνιο χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη θέση

βρίσκεται στα όρια μεταξύ της Θεσσαλιώτιδας και της Δολοπίας, στους πρόποδες οχυρής θέσης με μακράιωνα —απ' ότι φαίνεται— παρουσία και πάνω σε δίοδο που οδηγούσε προς την περιοχή της δολοπικής πόλης Κτιμένη. Τα περισσότερα πλήηνα ευρήματα (κυρίως ειδώλια) απεικονίζουν τη θεά Άρτεμη, ενώ ταυτόχρονα εντοπίζονται και αφιερώματα, τα οποία παραπέμπουν και σε άλλες θεότητες. Τα προκαταρκτικά στοιχεία της μελέτης χρονολογούν τη διάρκεια της λατρευτικής εγκατάστασης στο διάστημα από τα τέλη του 7ου – αρχές του αι. π.Χ., φθάνοντας μέχρι και τους ελληνιστικούς χρόνους.

Χατζηαγγελάκης Λεωνίδας, Κραχτοπούλου Αθανασία, Αλεξίου Νεκταρία

ΛΔ' ΕΠΚΑ

Η δημιουργία της Έκθεσης, η λειτουργία και οι εκπαιδευτικές δράσεις του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας

Ο άφθονος αρχαιολογικός πλούτος της Καρδίτσας καλύπτει χρονικά όλες τις περιόδους της Προϊστορίας και Ιστορίας. Η ανάγκη στέγασης και προστασίας αυτού του πολιτιστικού αγαθού επέβαλε την ίδρυση ενός σύγχρονου Αρχαιολογικού Μουσείου στην υπηρεσία της κοινωνίας. Η έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας είναι δομημένη κατά χρονολογική σειρά και με θεματικές ενότητες, αποσκοπώντας στην ανθρωποκεντρική προσέγγιση του παρελθόντος με αναφορές στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο, στις καθημερινές δραστηριότητες, στη λατρεία, στο εμπόριο κ. ά. Μέσα από ένα σύνολο εφαρμογών παρουσιάζονται πληροφορίες με τη μορφή προβολών βίντεο, καθώς επίσης και κατασκευών - αναπαραστάσεων για την καλύτερη κατανόηση του αρχαιολογικού αντικειμένου.

Το ΑΜΚ δέχεται καθημερινά επισκέπτες, μεταξύ των οποίων άτομα με ειδικές ανάγκες, φίλους σωματείων αρχαιολογικών Μουσείων και μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στους οποίους πραγματοποιούνται θεματικές ξεναγήσεις στα πλαίσια των εορτασμών και εκστρατειών του ΥΠΠΟΤ και εκπαιδευτικά προγράμματα. Η πεποίθησή μας για ένα μουσείο με κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο, μας ώθησε να συνεργαστούμε με τους εκπαιδευτικούς και να σχεδιάσουμε το πρώτο εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα με τον τίτλο: «Με μια σφραγίδα μαγική, ταξίδι στη Νεολιθική εποχή».

Σκοπός του προγράμματος είναι να εξοικειωθούν οι μαθητές με το Μουσείο ως οργανωμένο χώρο εναλλακτικής μάθησης, να προσεγγίσουν την έννοια του παρελθόντος, καθώς και τα εκθέματα με δημιουργικό και ευχάριστο τρόπο συμμετέχοντας ενεργά στην επίσκεψη και διασκεδάζοντας.

Η ΛΔ' ΕΠΚΑ, έχοντας επίγνωση της κοινωνικής της αποστολής, συμμετέχει ενεργά και δυναμικά σε κάθε εορτασμό και εκστρατεία του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.

Χιδίρογλου Μαρία

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα

Κεραμική αρχαϊκών χρόνων από την Εύβοια στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Στην ανακοίνωση αυτή θα παρουσιαστεί ένας μικρός αριθμός ελάχιστα γνωστών αντιπροσωπευτικών αγγείων, αρχαϊκών χρόνων, του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, τα οποία είχαν βρεθεί, κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, στην Ερέτρια, τη Χαλκίδα και την Κάρυστο.

Μετά από τη σύντομη περιγραφή, την χρονολογική και την τυπολογική κατάταξη των αγγείων αυτών, θα ακολουθήσει μία απόπειρα σύνθεσης των παλαιών δεδομένων για την ευβοϊκή κεραμική, αρχαϊκών χρόνων, με αναφορά στη διάκρισή σε πρωτότυπες, υπογεωμετρικές, απικίζουσες, ανατολίζουσες - κορινθιάζουσες και άλλες κατηγορίες, σε συνδυασμό με τα νεότερα δεδομένα από τις πρόσφατες σωστικές και συστηματικές ανασκαφές στο νησί. Θα συμπεριληφθεί επίσης βραχεία αναφορά σε απικά αγγεία εισηγμένα στην Ερέτρια και στην Κάρυστο κατά τους αρχαϊκούς και πρώιμους κλασικούς χρόνους. Η μελέτη της ευβοϊκής κεραμικής ξεκίνησε από τους Κουρουνιώτη, Boardman, Bothmer, Ure, Kilinsky, Metzger, Descœudres και άλλους, ενώ το θέμα της πιθανόν κατωιταλιωτικής ή σικελικής προέλευσης των πρώιμων μελανόμορφων λεγόμενων χαλκιδικών και ψευδοχαλκιδικών αγγείων απασχόλησε μέχρι σχετικά πρόσφατα τη νεότερη έρευνα.

Νέα δεδομένα από τις πρόσφατες ανασκαφές στην Εύβοια μπορούν να προστεθούν στο ευβοϊκό corpus δημιουργώντας εναύσματα για μελέτη και έρευνα. Η παρουσίαση αυτή στοχεύει σε μία προκαταρκτική και συνοπτική ανασκόπηση ορισμένων χαρακτηριστικών της ευβοϊκής κεραμικής του 7ου και 6ου αιώνα π.Χ. και στην ανάδειξη της ποικιλίας των εκφραστικών μέσων των μικρών εργαστηρίων των κύριων πόλεων-κρατών του νησιού.

Χρυσοπούλου Ελένη

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Ταφικό σύνολο κλασικής εποχής από τη θέση «Κεφάλα» Σκιάθου

Στο πλαίσιο του τριετούς προγράμματος επιφανειακής έρευνας στη θέση «Κεφάλα» της νήσου Σκιάθου και στην ευρύτερη περιοχή της, που ξεκίνησε το 2009 σε συνεργασία της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με το Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, πραγματοποιήθηκε μικρής κλίμακας σωστική ανασκαφή στους πρόποδες του υψώματος της «Κεφάλας», όπου βρίσκονται τα ερείπια αρχαίας πόλης που πιθανόν ταυτίζεται με την Παλαισκιάθο. Κατά την ανασκαφή εντοπίστηκε τμήμα νεκροταφείου και αποκαλύφθηκε λακκοειδής τάφος κλασικής εποχής, μήκους 1,80μ, με σχιστολιθικές καλυπτήριες πλάκες, εύρημα σπάνιο μέχρι τώρα στη νήσο Σκιάθο. Ο σκελετός του νεκρού, με προσανατολισμό ΝΑ-ΒΔ και σε ύπτια θέση, σωζόταν σε πολύ καλή κατάσταση, αλλά έλειπε το κρανίο που ήταν τοποθετημένο προς τα ΝΑ και κατέρρευσε στο γκρεμό μαζί με τμήμα του τάφου. Ο τάφος περιείχε ως κτερίσματα δύο αττικά ερυθρόμορφα αρυβαλλοειδή ληκύθια με ενδιαφέρουσες παραστάσεις.

Χρυσοπούλου Ελένη

ΙΓ' ΕΠΚΑ

Παλαισκιάθος. Μια αρχαία πόλη αποκαλύπτεται σε 24 καρέ/δευτερόλεπτο (video)

Ψάλτη Αθανασία

Ι' ΕΠΚΑ

Το έργο της Ι' ΕΠΚΑ στην ανάδειξη και την προστασία των μνημείων των Δελφών κατά τα έτη 2010-2012

Ψαράκη Κυριακή

ΥΠΠΟΤ

Νεώτερα στοιχεία για την κατοίκηση στην κοιλάδα της Χαιρώνειας την 3η χιλιετία π.Χ.: η εγκατάσταση στο Λατούφι Μαυρονερίου

Στο δυτικό άκρο της κοιλάδας της Χαιρώνειας, κατά τη διάρκεια σωστικής ανασκαφής της Θ'ΕΠΚΑ, αποκαλύφθηκαν τα οικιστικά κατάλοιπα εγκατάστασης που χρονολογείται στο τέλος της Πρωτοελλαδικής ΙΙ περιόδου (2400-2200 π.Χ.). Ανασκάφηκε συγκρότημα ορθογώνιων δωματίων και τμήματα δύο αψιδωτών κτηρίων με πλήθος κινητών ευρημάτων, κυρίως κεραμικών αγγείων σε χαρακτηριστικούς τύπους της περιόδου. Ξεχωρίζει η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού αποθηκευτικών αγγείων, διαφόρων τύπων και μεγεθών που αποκαλύφθηκαν κατά χώραν σε δύο από τα δωμάτια της εγκατάστασης.

Η ανακάλυψη ενός ακόμα πρωτοελλαδικού οικισμού στην κοιλάδα της Χαιρώνειας, σε συνδυασμό με τον ήδη γνωστό πρωτοελλαδικό οικισμό του Ορχομενού, μπορεί να συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση ζητημάτων που αφορούν τόσο στους παράγοντες που οδήγησαν στην ίδρυση και ανάπτυξη των οικισμών στο τέλος της ΠΕ ΙΙ περιόδου, όσο και στην διακοινοτική οργάνωση σε σχέση με την εκμετάλλευση του παραγωγικού χώρου των πεδινών εκτάσεων της Βοιωτίας. Επιπλέον, τα κινητά ευρήματα είναι αποκαλυπτικά τόσο για το εύρος και την πολυπλοκότητα των δικτύων επαφών και ανταλλαγών στα οποία θα συμμετείχαν και κοινότητες από το εσωτερικό της Βοιωτίας όσο και για το επίπεδο ευμάρειας των κατοίκων.